

कृषि शिक्षणक्रम
Programs in Agricultural Sciences

माहितीपुस्तिका
Prospectus

2018

कृषि विज्ञान विद्याशाखा
School of Agricultural Sciences

ज्ञानम्ना परोधरी

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik

<http://www.ycmou.ac.in> OR <http://ycmou.digitaluniversity.ac>

सुस्वागतम

प्रिय विद्यार्थी मित्रांनो,

कृषि विज्ञान विद्याशाखा, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठातर्फे आपले हार्दिक स्वागत!

आपला देश हा कृषिप्रधान देश आहे. देशातील 60% लोक आपल्या चरितार्थासाठी शेती आणि शेती आधारित उद्योगधंद्यांवर अवलंबून आहेत. देशातील एकूण उत्पन्नापैकी जवळ-जवळ 30% उत्पन्न हे शेती आणि शेतीआधारित उद्योगांपासून मिळते. भारत सरकारने नवीन कृषि औद्योगिक धोरण स्वीकारल्यापासून कृषि क्षेत्रात मोठमोठे उद्योगसमूह आणि कारखानदार प्रवेश करीत असून कृषि क्षेत्रात मोठी स्पर्धा निर्माण झाली आहे. कारखानदार आणि उद्योगसमूहांजवळ असलेल्या प्रचंड साधन-सामग्रीचा वापर करून ते निर्यातक्षम असा उच्च प्रतीचा माल तयार करू शकतात. अशा परिस्थितीत वर्षानुवर्षे पारंपरिक पद्धतीने शेती करणारा सर्वसामान्य शेतकरी या स्पर्धामध्ये टिकून राहील की नाही अशी शंका निर्माण झाली आहे. त्यासाठी आज सामान्य शेतकऱ्यांनी पारंपरिक शेती पद्धतीत बदल करून आधुनिक शेतीबाबतचे नवीन तंत्रज्ञान आणि कौशल्ये आत्मसात करून घेण्याची गरज आहे.

सर्वसामान्य शेतकऱ्यांच्या मुलांना आज कृषी शिक्षणाच्या फारशा संधी उपलब्ध नाहीत. कृषि विद्यापीठे आणि शासनाचे कृषि आणि फलोद्यान विभाग कृषि शिक्षण आणि प्रसाराचे काम करीत असले तरी लोकसंख्येच्या प्रमाणात त्यांचे प्रयत्न कमी पडत आहेत. अशा परिस्थितीत शेतकऱ्यांच्या मुला-मुलींना कृषि शिक्षणाची संधी त्यांच्या जवळच्या ठिकाणी उपलब्ध करून देण्याचे काम यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ करीत आहे. मुक्त विद्यापीठाने मान्यता दिलेल्या जवळपास 58 कृषि शिक्षण केंद्रावर विविध 11 कृषि शिक्षणक्रमासाठी जवळपास 20,000 विद्यार्थ्यांना दरवर्षी प्रवेश दिला जातो. मागील 28 वर्षांमध्ये जवळपास 3,00,000 विद्यार्थ्यांनी या शिक्षणक्रमाचा फायदा करून घेतला आहे.

आपणास सूचना करण्यात येत आहे की, मुक्त विद्यापीठाच्या कोणत्याही कृषि शिक्षणक्रमास प्रवेश घेण्यापूर्वी कृषि शिक्षणक्रमाची माहिती पुस्तिका (Program Prospectus), प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form), आणि प्रवेश कालावधी वेळापत्रक (Admission Time Table) याचा अभ्यास करूनच Online प्रवेश अर्ज भरावा. (वरील सर्व माहिती विद्यापीठाच्या <http://ycmou.digitaluniversity.ac> OR <http://www.ycmou.ac.in> या वेबसाईटवर उपलब्ध आहे.) आपणास काही शंका असल्यास आपल्या जवळच्या कृषि शिक्षण केंद्राशी संपर्क साधावा.

आपणास यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे कृषि शिक्षणक्रम उपयुक्त ठरोत हीच सदिच्छा!

डॉ. सूर्या गुंजाळ

संचालक, कृषि विज्ञान विद्याशाखा

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक?

अनुक्रमणिका

1. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश व प्रवर्तन वेळापत्रक	1
2. कृषि शिक्षणक्रमनिहाय कृषि शिक्षण केंद्र मान्यता सूची	2
3. उपलब्ध कृषि शिक्षणक्रम	3
8. पर्यावरणशास्त्र (Environmental Studies) अभ्यासक्रम	5
9. इतर विद्याशाखेतील अभ्यासक्रम/शिक्षणक्रम	5
4. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेशासाठी शैक्षणिक पात्रता, प्रवेश क्षमता व कालावधी	5
5. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश सूचना व आरक्षण	7
6. कृषि शिक्षणक्रम मूल्यमापन पद्धती	8
7. कृषिविज्ञान व उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा पात्रता व स्वरूप	9
8. कृषिविज्ञान व उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा केंद्रे	9
9. पदवी प्रकल्पासाठी मार्गदर्शक तज्ज्ञाची निवड	9
10. कृषिविज्ञान पदवी व उद्यानविद्या पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापन	10
11. मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रांची संपर्कासाठी विभागवार यादी	11
12. मुक्त विद्यापीठ विभागीय केंद्रे व विद्यापीठ संपर्कसूची	14
13. कृषि शिक्षणक्रम विद्यार्थ्यांसाठी सर्वसाधारण सूचना	15
14. पदवी प्रकल्प अहवाल तयार करून विद्यापीठास सादर करण्यासाठी सूचना	15
15. सर्व कृषि शिक्षणक्रमांसाठी संपर्कसत्र वेळापत्रक	24

1. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश व प्रवर्तन वेळापत्रक

1. कृषि शिक्षणक्रम माहितीपुस्तिका व प्रवेशअर्ज

- कृषि शिक्षणक्रम प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form), अंतिम प्रवेश अर्ज (Admission Form), कृषि शिक्षणक्रम माहितीपुस्तिका (Prospectus) आणि प्रपत्र व अर्ज (Formats & Applications Forms) मुक्त विद्यापीठाच्या <http://www.ymou.ac.in> आणि <http://ymou.digitaluniversity.ac> या वेबसाईवर उपलब्ध आहेत. कृषि शिक्षणक्रम माहिती पुस्तिका (Prospectus) वाचल्याशिवाय ऑनलाईन पद्धतीने प्रथम प्रवेश अर्ज भरू नये.

2. विद्यार्थ्यांना प्रवेश अर्ज भरण्यासाठी सूचना

- प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form) विद्यार्थ्यांनी स्वतःच्या हस्ताक्षरात भरावा आणि प्रवेश पात्रतेसाठी सोबत जन्म दाखला, पात्रता परीक्षा गुणपत्रक, जात आरक्षण संवर्ग प्रमाणपत्र, अन्य समांतर आरक्षण प्रवर्ग प्रमाणपत्र, आर्थिक अडन्नत उत्पन्न गट प्रमाणपत्र (Non Creamy Layer Certificate) या कागदपत्रांच्या साक्षांकित सत्यप्रती (Attested Copies) प्रवेश अर्जासोबत घेऊन आपल्या मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रावर ऑनलाईन प्रवेश अर्ज भरण्यासाठी जावे.

3. प्रमाणपत्र व पदविका शिक्षणक्रम महत्त्वाच्या तारखा

- प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form) भरण्याचा कालावधी: 1 ते 15 जून 2018.
- गुणवत्ता यादी प्रसिद्ध करण्याचा दिनांक: 21 जून 2018.
- गुणवत्ता यादी प्रवेश फेरी (Merit List Admission Round) कालावधी: 22 ते 24 जून 2018.
- प्रतिक्षा यादी प्रसिद्ध करण्याचा दिनांक: 27 जून 2018
- प्रतिक्षा यादी प्रवेश फेरी (Waiting List Admission Round) दिनांक: 28 ते 29 जून 2018.
- शिल्लक जागांची माहिती प्रसिद्ध करण्याचा दिनांक: 4 जुलै 2018.
- शिल्लक राहिलेल्या जागांसाठी प्रथम येणाऱ्यास प्रथम प्रवेश कालावधी: 4 ते 6 जुलै 2018.
- पुनर्परीक्षार्थी विद्यार्थ्यांचे परीक्षा अर्ज भरण्याची मुदत: 10 ते 30 जुलै 2018.
- कृषि शिक्षण केंद्रांना पुस्तके वितरण करण्याचा कालावधी: 20 ते 30 जुलै 2018.
- शिक्षण केंद्रांवरील संपर्कसत्र तारखा:
 - कृषि अधिष्ठान शिक्षणक्रम: ऑगस्ट: 1,4,5,11,12,18,19 सप्टेंबर: 1,2,8,15,16,22 ऑक्टोबर: 6,7,13,14,20,21 नोव्हेंबर: 3,4,17,18,24,25 डिसेंबर: 1,2,8,9,15,16 जानेवारी: 5,6,12,13,19,20 फेब्रुवारी: 2,3,9,10.
 - कृषि अधिष्ठान सोडून सर्व कृषि शिक्षणक्रम: ऑगस्ट: 1,4,5,11,12,18,19 सप्टेंबर: 1,2,8,15,16,22 ऑक्टोबर: 6,7,13,14,20,21 नोव्हेंबर: 3,4,17,18,24,25 डिसेंबर: 1,2,8,9,15,16 जानेवारी: 5,6,12,13,19,20.
- अंतर्गत परीक्षा तारखा:
 - कृषि अधिष्ठान शिक्षणक्रम: 15 सप्टेंबर 2018, 4 नोव्हेंबर 2018, 16 डिसेंबर 2018 आणि 10 फेब्रुवारी 2019. (सकाळी: रेग्युलर, दुपारी: रिपीटर परीक्षा)
 - कृषि अधिष्ठान सोडून सर्व कृषि शिक्षणक्रम: 2 सप्टेंबर 2018, 4 नोव्हेंबर 2018, 9 डिसेंबर 2018 आणि 20 जानेवारी 2019. (सकाळी: रेग्युलर परीक्षा, दुपारी: रिपीटर परीक्षा)
- अंतिम प्रात्यक्षिक परीक्षा (अभ्यासकेंद्रावर) कालावधी: 18 ते 26 फेब्रुवारी 2019
- अंतिम लेखी परीक्षा (परीक्षा केंद्रावर) कालावधी: 4 ते 12 मार्च 2019

4. कृषि विज्ञान व उद्यानविद्या पदवी शिक्षणक्रम महत्त्वाच्या तारखा

- विद्यार्थ्यांनी पदवी प्रवेश परीक्षा (CET) अर्ज भरण्याचा कालावधी: 1 ते 15 जून 2018
- कृषि विज्ञान/उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा दिनांक: रविवार, 8 जुलै 2018
- पदवी प्रवेश परीक्षा निकाल कालावधी: 10 जुलै 2018
- पदवी शिक्षणक्रम प्रवेशाचा अंतिम कालावधी: 10 ते 20 जुलै 2018
- पदवी प्रकल्प अहवाल संपर्कसत्र तारखा: 6 ऑगस्ट 2018, 3 सप्टेंबर 2018 आणि 1 ऑक्टोबर 2018
- विद्यार्थ्यांनी पदवी प्रकल्प अहवाल अभ्यासकेंद्रावर सादर करण्याचा कालावधी (1 प्रतीत): 13 ते 18 मार्च 2019
- अभ्यासकेंद्रांनी प्रकल्प अहवाल विद्यापीठात सादर करण्याची तारीख: 20 मार्च 2019
- पदवी प्रकल्प मूल्यमापन आणि तोंडी परीक्षा (Viva Voce) कालावधी: 1 ते 15 एप्रिल 2019
- अंतिम पदवी प्रकल्प विद्यापीठास 4 प्रतीत सादर करण्याचा कालावधी: 1 ते 30 जून 2019

5. मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रांनी विद्यापीठास अहवाल पाठविण्यासाठी महत्त्वाच्या तारखा

- मुक्त कृषि शिक्षण केंद्र वार्षिक खर्चाचा प्रपत्रासह अहवाल (Annual Statement of Expenditure) पाठविण्याचा दिनांक: 30 जून 2019
(वरील अहवाल, मा. संचालक, कृषि विज्ञान विद्याशाखा, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक-422 222 यांचे नावे पाठवावा.)

2. कृषि शिक्षणक्रमनिहाय कृषि शिक्षण केंद्र मान्यता सूची

School of Agricultural Sciences

Program wise Authorization to Agriculture Education Centers: 2018

Program Allowed: YES, Program Not Allowed: NO

Sr. No.	Center Code	Name of Agriculture Education Center	Center Grade	Admission Authorization for Academic Programs									
				C1D	T12	T20	T14	P18	T15	T16	T17	T19	T18
1. Amravati Region													
1	1244A	Krishi Vigyan Kendra, Durgapur-Badnera.	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
2	12125	Shivaji College of Agriculture, Amravati	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
3	12126	Shivaji College of Horticulture, Amravati	A	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
4	1381A	Samartha College of Agriculture, Deulgaon Raja.	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
5	1326A	Ganpatrao Ingle College of Agriculture,Jalgaon-Jamod	B	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
6	1359A	Vivekanand College of Agriculture, Hivara Ashram	B	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
7	12127	Rajabbhau Deshmukh College of Agriculture, Tiwasa,	C	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
8	1380A	Rajendra Gode College of Agriculture, Buldhana	C	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
9	1471A	Marutrao Wadaphale College of Agriculture, Yeovatmal	C	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
2. Aurangabad Region													
10	2233A	KSK Kaku College of Agriculture, Nagar Road, Beed	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
11	2302A	Krishi Vigyan Kendra, Kharpudi, Jalna	A	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
12	21153	CSMSS College of Agriculture, Aurangabad	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
13	21207	M.G.M. College of Agriculture, Aurangabad	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
14	2183A	College of Agriculture, Gewarai-Tanda, Aurangabad	B	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
15	21154	College of Agriculture, Kharpudi, Jalna	B	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
16	2249A	CSPA College of Agriculture, Ashti, Beed	C	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
3. Mumbai Region													
17	3218A	Krishi Vigya Kendra, BSKKV, Roha, Raigad	A	NO	YES	NO	NO	NO	YES	YES	YES	YES	YES
18	3512A	Krishi Vigyan Kendra, Kosbad Hill, Palghar	A	NO	NO	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
19	3290A	College of Agriculture, Achaloli, Mahad, Raigad	B	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
20	35139	College of Agriculture, Saralgaon, Thane	B	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
4. Nagpur Region													
21	4278A	Anand Niketan College of Agriculture, Warora.	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
22	4409A	Government College of Agriculture, Nagpur	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
5. Nashik Region													
23	5105A	Krishi Vigyan Kendra, Dahegaon, Ahmednagar	A	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
24	5412A	M.S.College of Horticulture, Malegaon, Nashik	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
25	5416A	Krishi Vigyan Kendra, YCMOU, Nashik	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
26	5510A	Krishi Vigyan Kendra, Kolda, Nandurbar	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
27	5511A	College of Agriculture, Shahada, Nandurbar	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
28	5325A	Krishi Vigyan Kendra, Pal, Jalgaon	B	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
29	51146	College of Agriculture, Sonai, Ahmednagar	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
30	51147	Sadguru College of Agriculture, Mirajgaon, Ahmednagar	B	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
31	54392	College of Agriculture, Babhulgaon, Nashik	B	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
32	5189A	Shramshakti College of Agriculture, Maldad.	C	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
6. Pune Region													
33	6222A	College of Agri-business Management, Narayangaon.	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
34	6407A	Shivajiraje College of Agriculture, Phaltan, Satara	A	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
35	6461A	Dadaso Mokashi College of Agriculture, Rajamachi,Satara	A	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
36	6517A	Krishi Vigyan Kendra, Khed, Solapur	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
37	62341	College of Agriculture, Baramati, Pune	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
38	65106	Ratnai College of Agriculture, Akluj, Solapur	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
39	6587A	Lokmangal College of Agriculture, Wadala, Solapur	B	NO	YES	NO	NO	NO	YES	YES	YES	YES	YES
40	6211A	BAIF Development Research Foundation, Uruli-Kanchan.	C	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
41	6455A	Krishna College of Agriculture, Rethare Bk. Satara	C	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
7. Kolhapur Region													
42	7156A	Krishi Vigyan Kendra, Talasande, Kolhapur	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
43	71191	D.Y.Patil College of Agriculture, Talasande, Kolhapur	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
44	7286A	Mohanrao Kadam College of Agriculture, Kadegaon.	A	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
45	7287A	Shahu College of Agri-business Management, Sangli	A	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
46	7358A	Govindrao Nikam College of Agriculture,Mandki-Palwan.	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
47	7383A	Sharad Pawar College of Agriculture,Kharavate-Dahiwali.	A	NO	NO	NO	NO	NO	YES	YES	YES	YES	YES
48	7446A	Chatrapati Shivaji College of Agriculture,Oras, Sindudurg.	B	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
49	7458A	Rajaram Marathe College of Agriculture, Phonda Ghat.	C	NO	YES	NO	NO	NO	YES	YES	YES	YES	YES
8. Nanded Region													
50	84112	Manjra Krishi Vigyan Kendra, Latur	A	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
51	8708A	Krishi Vigyan Kendra, Jintur Road, Parbhani	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
52	8806A	Krishi Vigyan Kendra, Tondapur,Hingoli	A	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
53	85209	Krishi Vigyan Kendra, Sagroli, Nanded	A	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES

Sr. No.	Center Code	Name of Agriculture Education Center	Center Grade	Admission Authorization for Academic Programs										
				C1D	T12	T20	T14	P18	T15	T16	T17	T19	T18	
54	8570A	College of Agriculture, Naigaon Bz. Nanded	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
55	8827A	College of Agriculture, Tondapur, Hingoli	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
56	85198	NSB College of Agriculture, Markhel, Nanded	B	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES	YES
57	8481A	College of Agriculture, Udgir, Latur.	C	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES	YES
58	8760A	Rajiv Gandhi College of Agriculture, Parabhani	C	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES	YES
		Number of Centers Authorized:		21	56	54	54	54	18	18	18	58	58	58
		Number of Admission Capacity: 20580		1260	3360	3240	3240	3240	1080	1080	1080	CET Pass	CET Pass	CET Pass

1. C1D: Certificate in Gardening/Mali Training
2. T12: Foundation in Agricultural Sciences
3. T20: Diploma in Horticulture
4. T14: Diploma in Agribusiness Management
5. P18: Diploma in Agro-Journalism
6. T15: Diploma in Fruit Production
7. T16: Diploma in Vegetable Production
8. T17: Diploma in Floriculture & Landscape Gardening
9. T19: B.Sc. (Agriculture) Program
10. T18: B.Sc. (Horticulture) Program

3. उपलब्ध कृषि शिक्षणक्रम

प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम

1. माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र: Certificate in Gardening (Program Code : C1D)
2. कृषि अधिष्ठान अभ्यासक्रम: Foundation in Agriculture (Program Code : T12)

कृषि पदविका शिक्षणक्रम

1. उद्यानविद्या पदविका: Diploma in Horticulture (Program Code : T20)
2. कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन पदविका: Diploma in Agri-Business Mngt. (Program Code : T14)
3. कृषि पत्रकारिता पदविका: Diploma in Agro-Journalism (Program Code : P18)

उद्यानविद्या पदविका शिक्षणक्रम

1. फळबागा उत्पादन पदविका: Diploma in Fruit Production (Program Code : T15)
2. भाजीपाला उत्पादन पदविका: Diploma in Vegetable Production (Program Code : T16)
3. फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका: Diploma in Floriculture & Landscape Gardening (Program Code : T17)

पदवी शिक्षणक्रम

1. कृषिविज्ञान पदवी: Bachelor of Science in Agriculture-B.Sc. (Agri.) (Program Code : T19)
2. उद्यानविद्या पदवी: Bachelor of Science in Horticulture-B.Sc. (Horti.) (Program Code : T18)

1. माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम (C1D)

- AGR-101 : बागकामाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
 AGR-102 : फळे, भाजीपाला व फुलझाडांची लागवड
 AGR-103 : रोपवाटिका व्यवस्थापन
 AGR-104 : प्रांगण उद्यान

2. उद्यानविद्या पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)

- AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
 AGR-202 : वनस्पतिवाढीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
 AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
 AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

द्वितीय वर्ष : उद्यानविद्या पदविका (T20)

- AGR-225 : उद्यानविद्या मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
 AGR-226 : फळे, भाजीपाला व फुलांचे उत्पादन
 AGR-227 : रोपवाटिका व्यवस्थापन
 AGR-228 : प्रांगण उद्यान विकास

3. कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)

AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-202 : वनस्पतिवाढीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

द्वितीय वर्ष : कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन (T14)

AGR-217 : कृषिव्यवसाय व्यवस्थापनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-218 : कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन : भाग I

AGR-219 : कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन : भाग II

AGR-220 : कृषिव्यवसाय संज्ञापनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

4. कृषि-पत्रकारिता पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)

AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-202 : वनस्पतिवाढीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

द्वितीय वर्ष : कृषि-पत्रकारिता (P18)

AGR-221 : कृषि-पत्रकारितेची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-222 : कृषि संज्ञापन आणि पत्रकारिता

AGR-223 : आधुनिक पत्रकारिता : ओळख आणि कार्यपद्धती

AGR-224 : कृषिपूरक उद्योग

5. फळबागा उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)

AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-202 : वनस्पतिवाढीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

द्वितीय वर्ष : फळबागा उत्पादन (T15)

AGR-205 : फळबागा लागवडीची मूलतत्त्वे व कार्यपद्धती

AGR-206 : फळांचे व्यापारी उत्पादन : भाग I

AGR-207 : फळांचे व्यापारी उत्पादन : भाग II

AGR-208 : फळांची काढणी, हाताळणी व विक्रीव्यवस्था

6. भाजीपाला उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)

AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-202 : वनस्पतिवाढीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

द्वितीय वर्ष : भाजीपाला उत्पादन (T16)

AGR-209 : भाजीपाला लागवडीची मूलतत्त्वे व कार्यपद्धती

AGR-210 : भाजीपाल्याचे व्यापारी उत्पादन : भाग I

AGR-211 : भाजीपाल्याचे व्यापारी उत्पादन : भाग II

AGR-212 : भाजीपाल्याची काढणी, हाताळणी व विक्रीव्यवस्था

7. फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)

AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-202 : वनस्पतिवाढीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

द्वितीय वर्ष : फुलशेती व प्रांगणउद्यान (T17)

AGR-213 : फुलशेतीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-214 : फुलांचे व्यापारी उत्पादन : भाग I

AGR-215 : फुलांचे व्यापारी उत्पादन : भाग II

AGR-216 : फुलांची काढणी, हाताळणी आणि प्रांगणउद्यान

8. पर्यावरणशास्त्र (Environmental Studies) अभ्यासक्रम

मुक्त विद्यापीठामार्फत पर्यावरणशास्त्र हा 4 श्रेयांकांचा ऑडीट/बिना श्रेयांक अभ्यासक्रम म्हणून पदवी शिक्षणक्रमाच्या अंतिम वर्षामध्ये पदवी प्रकल्प अहवालासोबत अनिवार्य करण्यात आलेला आहे. सदर अभ्यासक्रम पदवी पूर्ण करणाऱ्या सर्व विद्यार्थ्यांसाठी अनिवार्य आहे. पर्यावरणशास्त्र विषयाला केवळ समाधानकारक/असमाधानकारक/श्रेणी देण्यात येईल. मात्र प्रत्येक विद्यार्थ्याला किमान C श्रेणी मिळणे आवश्यक आहे.

9. इतर विद्याशाखेतील अभ्यासक्रम/शिक्षणक्रम

मुक्त विद्यापीठामार्फत Choice Based Credit System (CBCS) राबविण्यात येत आहे. कृषि शिक्षणक्रमाचे विद्यार्थी दुसऱ्या विद्याशाखेतील एखादा अभ्यासक्रम ऑडीट/बिना श्रेयांक अभ्यासक्रम म्हणून निवडू शकतो. अशा अभ्यासक्रमांचा अभ्यास सदर विद्यार्थी स्वतः करून परीक्षा देऊ शकतो. अशा शिक्षणक्रमासाठी केवळ समाधानकारक / असमाधानकारक / श्रेणी देण्यात येईल आणि या श्रेणीचा त्याने निवडलेल्या शिक्षणक्रमाच्या एकूण गुणांवर परिणाम होणार नाही. CBCS यामध्ये पुढील अभ्यासक्रम आपल्याला निवडता येतील. (1) संवाद कौशल्ये, (2) मूल्य शिक्षण, (3) सायबर सिक्युरिटी, (4) माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान, (5) ऑफीस ऑटोमेशन, (6) योगा.

4. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेशासाठी शैक्षणिक पात्रता, प्रवेश क्षमता व कालावधी

कृषि शिक्षणक्रमाच्या प्रवेशासाठी खालीलप्रमाणे प्रवेश पात्रता परीक्षेतील प्राप्त गुण विचारात घेऊन गुणवत्ता याद्या तयार करण्यात येतील.

1. **माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम** : इयत्ता 10 वी पास/नापास परीक्षेतील शेकडागुण.
2. **कृषि अधिष्ठान शिक्षणक्रम** : इयत्ता 12 वी पास/नापास परीक्षेतील शेकडा गुण किंवा माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र परीक्षेतील शेकडागुण. किंवा महाराष्ट्र शासनाने मान्यता दिलेल्या 12वी समकक्ष शिक्षणक्रमातील शेकडा गुण.
3. **उद्यानविद्या पदविका/कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन पदविका/कृषि पत्रकारिता पदविका/फळबागा उत्पादन पदविका/भाजीपाला उत्पादन पदविका/फुलशेती व प्रांगण उद्यान पदविका शिक्षणक्रम** : मुक्त विद्यापीठाच्या कृषि अधिष्ठान परीक्षेतील शेकडा गुण किंवा कृषि विद्यापीठाच्या कृषि पदविका किंवा समकक्ष पदवी परीक्षेतील शेकडा गुण.
4. **कृषि विज्ञान पदवी आणि उद्यान विद्या पदवी शिक्षणक्रम** : मुक्त विद्यापीठामार्फत आयोजित केलेल्या पदवी प्रवेश परीक्षेत एकूण 200 गुणांपैकी किमान 100 गुण प्राप्त केलेल्या विद्यार्थ्यांना कृषि विज्ञान पदवी आणि उद्यानविद्या पदवीसाठी प्रवेश देण्यात येईल.
5. **पदविका प्रवेशासाठी ATKT** : पदविका शिक्षणक्रमास प्रवेश घेताना कृषि अधिष्ठान शिक्षणक्रम पूर्ण असणे आवश्यक आहे. (ATKT लागू नाही).

कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश क्षमता व कालावधी

अ.क्र.	कृषि शिक्षणक्रम	एका केंद्रावरील प्रवेश क्षमता	शिक्षणक्रम कालावधी	माध्यम
1.	माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम	60	1 वर्ष	मराठी
2.	कृषि अधिष्ठान अभ्यासक्रम (सर्व पदविका प्रथम वर्ष)	60	1 वर्ष	मराठी
3.	उद्यानविद्या पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
4.	कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
5.	कृषि पत्रकारिता पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
6.	फळबागा उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
7.	भाजीपाला उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
8.	फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
9.	कृषिविज्ञान + उद्यानविद्या पदवी	60	5 वर्ष	मराठी

सूचना : प्रत्येक 1 वर्षाचा शिक्षणक्रम कमाल 5 वर्षांमध्ये पूर्ण करता येईल. मात्र सदर शिक्षणक्रम कमाल 5 वर्षांत पूर्ण न केल्यास सदर शिक्षणक्रमास नव्याने प्रवेश घ्यावा लागेल.

शिक्षणक्रम वार्षिक शुल्क

मुक्त विद्यापीठाच्या सर्व कृषि शिक्षणक्रमांचे शुल्क हे प्रती अभ्यासक्रमासाठी रु.1500 आणि प्रती शिक्षणक्रमासाठी रु. 6000 याप्रमाणात निश्चित करण्यात आले आहे.

क्र.	शिक्षणक्रमाचे नाव	शिक्षणक्रम शुल्क (रु.)	विद्यापीठाचा हिस्सा (रु.)	शिक्षणकेंद्रांचा हिस्सा (रु.)
1.	माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
2.	कृषि अधिष्ठान अभ्यासक्रम	6000	3000	3000
3.	उद्यानविद्या पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
4.	कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
5.	कृषि पत्रकारिता पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
6.	फळबागा उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
7.	भाजीपाला उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
8.	फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
9.	कृषिविज्ञान/उद्यानविद्या पदवी शिक्षणक्रम	6000	3000	3000

कृषि शिक्षणक्रम शुल्क विवरण तक्ता

अ.क्र.	खर्चाचे शीर्षक	प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम	पदविका शिक्षणक्रम	पदवी शिक्षणक्रम
(A)	मुक्त विद्यापीठ हिस्सा	3000	3000	3000
1.	शिक्षणक्रम नोंदणी शुल्क	100	100	100
2.	शैक्षणिक शुल्क	1000	1000	1000
2.	इतर फी	150	150	150
4.	परीक्षा/मूल्यमापन व प्रमाणपत्र	1000	1000	1000
5.	विद्याशाखा विकसन व परिरक्षण	750	750	750
(B)	कृषि शिक्षणकेंद्र हिस्सा	3000	3000	3000
1.	शिक्षणकेंद्र प्रमुख मानधन	130	130	130
2.	शिक्षणकेंद्र संयोजन व मानधन	130	130	130
3.	शिक्षणकेंद्र लेखापाल मानधन	100	100	100
4.	शिक्षणकेंद्र सहाय्यक मानधन	80	80	80
5.	शिक्षणकेंद्र शिपाई मानधन	60	60	60
6.	मार्गदर्शक प्राध्यापक मानधन	1000	1000	1000
7.	कृषि शिक्षणकेंद्र परिचलन व विकसन	1500	1500	1500
	एकूण	6000	6000	6000

टिप: मार्गदर्शक प्राध्यापकांच्या मानधनामध्ये अंतर्गत परीक्षा घेणे, उत्तरपत्रिका तपासणे आणि निकाल तयार करणे इत्यादी कामांचा समावेश आहे.

5. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश सूचना व आरक्षण

कृषि विज्ञान विद्याशाखेतील सर्व कृषि शिक्षणक्रमांना महाराष्ट्र शासनाच्या आरक्षण धोरणानुसार गुणानुक्रमानुसार खालील तक्त्यामध्ये दिल्याप्रमाणे प्रत्येक कृषि शिक्षणक्रमासाठी एकूण 60 विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात येतात.

अ. क्र.	सामाजिक आरक्षण वर्ग	शासनमान्य आरक्षण (%)	एकूण प्रवेश संख्या
1.	अनुसूचित जाती : Scheduled Caste (SC)	13.00	08
2.	अनुसूचित जमाती: Scheduled Tribe (ST)	07.00	04
3.	विमुक्त जाती : Vimukta Jati (VJ-A)	03.00	02
4.	भटक्या जमाती : Nomadic Tribe (NT-B)	02.50	02
5.	भटक्या जमाती: Nomadic Tribe (NT-C)	03.50	02
6.	भटक्या जमाती : Nomadic Tribe (NT-D)	02.00	01
7.	इतर मागासवर्ग: Other Backward Class (OBC)	19.00	11
8.	सर्वसाधारण वर्ग : General (Open)	50.00	30
		100.00	60

वरील आरक्षणाशिवाय वरील सर्व आरक्षण वर्गांमध्ये पुढील आरक्षण समांतर पद्धतीने सम प्रमाणात समाविष्ट करण्यात येईल.

अ. क्र.	समांतर आरक्षण वर्ग	शासनमान्य आरक्षण (%)	एकूण प्रवेश संख्या
1.	महिला : Women	30	18
2.	प्रकल्प बाधित व्यक्ती : Project Affected Person (PAP)	04	02
3.	अपंग व्यक्ती : Physically Handicapped (PH)	03	02
4.	स्वातंत्र्य सैनिकांची मुले: Freedom Fighter (FF)	02	01
5.	आजी/माजी सैनिकांची मुले : Defence Person (DP)	02	01

कृषि शिक्षणक्रमाच्या प्रवेशासाठी प्रवेश क्षमता विभागणी तक्ता

Total Seats	60				Program	Certificate & Diplomas		
Category	%	General	Female	PAP	FF	DP	PH	Total
% Reservation		59.00	30.00	4.00	2.00	2.00	3.00	100.00
Seats As Per%		35.40	18.00	2.40	1.20	1.20	1.80	60.00
SC	13.00	4.60	2.34	0.31	0.16	0.16	0.23	7.80
ST	7.00	2.48	1.26	0.17	0.08	0.08	0.13	4.20
VJ-A	3.00	1.06	0.54	0.07	0.04	0.04	0.05	1.80
NT-B	2.50	0.89	0.45	0.06	0.03	0.03	0.05	1.50
NT-C	3.50	1.24	0.63	0.08	0.04	0.04	0.06	2.10
NT-D	2.00	0.71	0.36	0.05	0.02	0.02	0.04	1.20
OBC	19.00	6.73	3.42	0.46	0.23	0.23	0.34	11.40
Open	50.00	17.70	9.00	1.20	0.60	0.60	0.90	30.00
Total Seats	100.00	35.40	18.00	2.40	1.20	1.20	1.80	60.00

PH = Physically Handicapped Person, FF= Freedom Fighter, DP= Defense Personnel, PAP= Project Affected Person.

कृषि शिक्षणक्रम प्रवेशासाठी सूचना:

- सर्व कृषि शिक्षणक्रमांच्या प्रवेशासाठी आपणास हवा असलेला प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form) मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रावर विनाशुल्क उपलब्ध आहे. सदर प्रथम प्रवेश अर्ज भरून त्यासोबत आपण निवडलेल्या शिक्षणक्रमाच्या प्रवेशासाठी जन्म दाखला, पात्रता परीक्षा गुणपत्रक, जात आरक्षण प्रमाणपत्र, अन्य समांतर आरक्षण प्रमाणपत्र, आर्थिक अडन्त उत्पन्न गट प्रमाणपत्र (Non Creamy Layer Certificate) (तीन वर्षांच्या आतील) या कागदपत्रांच्या साक्षांकित सत्यप्रती (Attested Copies) जोडून मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रावर ऑनलाईन पद्धतीने प्रवेश अर्ज भरण्यात यावा.

2. प्रवेशाची गुणवत्ता यादी जाहीर झाल्यानंतर दिलेल्या मुदतीमध्ये रितसर प्रवेश अर्ज (Admission Form) आणि प्रवेश शुल्क भरून आपला प्रवेश निश्चित करून घेणे बंधनकारक आहे.
3. सामाजिक मागास संवर्गात असूनही जातीचे प्रमाणपत्र अथवा समांतर आरक्षण प्रमाणपत्र सादर करू न शकणाऱ्या विद्यार्थ्यांना गुणवत्ता यादी तयार करताना सर्वसाधारण(Open) संवर्गात धरून प्रवेश देण्यात येतो.
4. अनुसूचित जाती (SC) आणि अनुसूचित जमाती (ST) या विद्यार्थ्यांशिवाय इतर सर्व मागास संवर्गातील विद्यार्थ्यांनी आर्थिक अडूनत उत्पन्नगट प्रमाणपत्र (Non Creamy Layer Certificate) प्रथम प्रवेश अर्जासोबत न जोडल्यास त्यांना सर्वसाधारण (Open) संवर्गात धरून प्रवेश देण्यात येतो.
5. विशेष मागासवर्गातील (Special Backward Class : SBC) विद्यार्थ्यांना 2% म्हणजेच 1 जागेवर गुणवत्ता यादीमधील इतर मागास वर्गामध्ये शिल्लक राहिलेल्या जागेवर प्रतिक्षा यादी (Waiting List) च्या वेळी प्रवेश देण्यात येतो.
6. एखाद्या कृषि शिक्षणक्रमासाठी प्राप्त झालेल्या एकूण प्रथम प्रवेश अर्जांची (Pre-Admission Form) संख्या 60 पेक्षा कमी असल्यास गुणवत्ता यादी तयार न करता सर्व विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात येतो.
7. विद्यार्थ्यांना एकापेक्षा जास्त शिक्षणक्रमांसाठी आणि एका पेक्षा जास्त कृषि शिक्षण केंद्रांवर प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form) भरता येतो. मात्र गुणवत्ता यादी जाहीर झाल्यानंतर कोणत्याही एकाच कृषि शिक्षणक्रमास आणि एकाच कृषि शिक्षण केंद्रावर प्रवेश अर्ज (Admission Form) भरता येतो.
8. प्रवेशासाठी विद्यार्थ्यांची गुणवत्ता यादी जाहीर झाल्यानंतर पहिल्या गुणवत्ता यादीनुसार (Merit List Admission Round) दिलेल्या मुदतीमध्ये गुणवत्ता यादीनुसार प्रवेश देण्यात येईल. गुणवत्ता यादी संपल्यानंतर प्रतिक्षा यादीतील (Waiting List Admission Round) विद्यार्थ्यांना गुणवत्तेनुसार प्रवेश देण्यात येईल आणि त्यानंतर शिल्लक राहिलेल्या जागांवर प्रथम येणारास प्रथम प्रवेश देण्यात येईल.

6. कृषि शिक्षणक्रम मूल्यमापन पद्धती

मुक्त विद्यापीठामार्फत 10 बिंदू श्रेणी पद्धती (10 Point Grading System) राबविण्यात येत आहे. आपण निवडलेल्या शिक्षणक्रमाचे अंतर्गत मूल्यमापन आणि अंतिम मूल्यमापन अशा दोन भागात मूल्यमापन करण्यात येते.

1. अंतर्गत मूल्यमापन

अंतर्गत मूल्यमापनामध्ये मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रामार्फत प्रत्येक विषयासाठी 20 गुणांची लेखी परीक्षा आणि 20 गुणांची प्रात्यक्षिक परीक्षा संपर्कसत्र वेळापत्रकामध्ये दिलेल्या दिनांकास आयोजित करण्यात येते. 20 गुणांच्या लेखी परीक्षेसाठी 20 वस्तुनिष्ठ प्रश्न (MCQ) विचारले जातात. 20 गुणांच्या प्रात्यक्षिक परीक्षेमध्ये, 10 गुणांसाठी दिलेल्या प्रयोगांची कार्यपद्धती लिहून प्रयोग करून दाखविणे आणि 10 गुण दिलेल्या 10 नमुन्यांबाबत विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे देण्यासाठी आहेत.

अंतर्गत लेखी परीक्षेसाठी अर्धा तास आणि अंतर्गत प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी दोन तास वेळ दिला जातो.

2. अंतिम मूल्यमापन

अंतिम मूल्यमापनामध्ये मुक्त विद्यापीठामार्फत प्रत्येक विषयासाठी 80 गुणांची लेखी परीक्षा आणि 80 गुणांची प्रात्यक्षिक परीक्षा परीक्षाकेंद्रावर आयोजित करण्यात येते. 80 गुणांच्या लेखी परीक्षेसाठी प्रत्येकी 5 गुणांचे 16 प्रश्न विचारले जातात.

80 गुणांच्या प्रात्यक्षिक परीक्षेमध्ये, 30 गुण दिलेल्या दोन प्रयोगांची कार्यपद्धती लिहून प्रयोग करून दाखविणे, 30 गुण दिलेल्या 15 नमुन्यांबाबत विचारलेल्या प्रश्नांसाठी, 10 गुणांची तोंडी परीक्षा आणि 10 गुण कार्यपुस्तिकेला आहेत.

अंतिम लेखी परीक्षेसाठी आणि अंतिम प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी प्रत्येकी तीन तास वेळ दिला जातो.

टीप : कोणताही कृषि शिक्षणक्रम यशस्वीरित्या पूर्ण करून प्रमाणपत्र मिळविण्यासाठी विद्यार्थ्याने प्रत्येक अभ्यासक्रमाची लेखी परीक्षा आणि प्रात्यक्षिक परीक्षांमध्ये स्वतंत्रपणे किमान 50 टक्के गुण मिळविणे आवश्यक आहे.

गुणांनुसार श्रेणीविवरण तक्ता

गुण (%)	श्रेणी	श्रेणी भार	श्रेणी वर्णन
75 पेक्षा जास्त	O	10	प्राविण्यासह प्रथम श्रेणी
70 ते 74.99	A+	9	उच्च प्रथम श्रेणी
65 ते 69.99	A	8	प्रथम श्रेणी
60 ते 64.99	B+	7	उच्च द्वितीय श्रेणी
55 ते 59.99	B	6	द्वितीय श्रेणी
50 ते 54.99	C	5	उत्तीर्ण श्रेणी
50 पेक्षा कमी	F	0	अनुत्तीर्ण

7. कृषिविज्ञान व उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा पात्रता व स्वरूप

- **कृषि विज्ञान पदवी** : ज्या विद्यार्थ्यांनी मुक्त विद्यापीठाचे उद्यानविद्या पदविका, कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन पदविका आणि कृषि पत्रकारिता पदविका शिक्षणक्रमयशस्वीरित्या उत्तीर्ण केलेले आहेत असे विद्यार्थी कृषिविज्ञान पदवी प्रवेश परीक्षेसाठी पात्र आहेत.
- **उद्यानविद्या पदवी** : ज्या विद्यार्थ्यांनी मुक्त विद्यापीठाचे फळबागा उत्पादन पदविका, भाजीपाला उत्पादन पदविका, आणि फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका शिक्षणक्रम यशस्वीरित्या उत्तीर्ण केलेले आहेत असे विद्यार्थी उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षेसाठी पात्र आहेत.
- **पदवी प्रवेश परीक्षेचे स्वरूप** : कृषिविज्ञान पदवी व उद्यानविद्या पदवी शिक्षणक्रमाच्या प्रवेशासाठी स्वतंत्रपणे 1.5 तासांची आणि 200 गुणांची वस्तुनिष्ठ स्वरूपाची प्रवेश परीक्षा (CET) घेण्यात येते. यामध्ये एकूण 4 विभाग असून प्रत्येक विभागासाठी 50 गुण आहेत.
- **कृषिविज्ञान पदवी प्रवेश परीक्षा गुणविभागणी तक्ता**

अभ्यासक्रम संकेतांक	अभ्यासक्रम/विभाग	कमाल गुण
AGR 201-204	कृषि अधिष्ठान	50
AGR 225-228	उद्यानविद्या पदविका	50
AGR 217-220	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन पदविका	50
AGR 221-224	कृषि पत्रकारिता पदविका	50
	एकूण गुण	200

- **उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा गुणविभागणी तक्ता**

अभ्यासक्रम संकेतांक	अभ्यासक्रम/विभाग	कमाल गुण
AGR 201-204	कृषि अधिष्ठान	50
AGR 205-208	फळबागा उत्पादन पदविका	50
AGR 209-212	भाजीपाला उत्पादन पदविका	50
AGR 213-216	फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका	50
	एकूण गुण	200

पदवी प्रवेश परीक्षा गुणवत्ता यादी

1. कृषिविज्ञान पदवी व उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षेत उत्तीर्ण होण्यासाठी एकूण 200 गुणांपैकी किमान एकूण एकत्रीत 100 गुण मिळविणे आवश्यक आहे. अशा प्रकारे पात्र झालेल्या सर्व विद्यार्थ्यांना पदवी शिक्षणक्रमास प्रवेश देण्यात येईल.
2. पदवी प्रवेश परीक्षेची ग्राह्यता (Validity) केवळ एका वर्षासाठी मर्यादित आहे. मात्र पदवी प्रवेश परीक्षा पास झाल्यानंतर घेतलेला शिक्षणक्रम प्रवेश हा पाच वर्षासाठी मान्य राहील.

8. कृषिविज्ञान व उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा केंद्रे

कृषि विज्ञान पदवी आणि उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा ही विद्यापीठामार्फत ऑनलाईन घेण्यात येते. आपल्या परीक्षा हॉल तिकीटावर नमुद केलेल्या परीक्षा केंद्रावर आपण परीक्षा देण्यासाठी वेळेवर उपस्थित राहावे.

9. पदवी प्रकल्पासाठी मार्गदर्शक तज्ज्ञाची निवड

1. आपण कृषिविज्ञान पदवी अथवा उद्यानविद्या पदवी शिक्षणक्रमास प्रवेश घेतल्यानंतर आपण निवडलेल्या विषयावर प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी संबंधित तज्ज्ञता क्षेत्रामधील मार्गदर्शक तज्ज्ञाची निवड करावी.
2. आपण निवडलेला मार्गदर्शक तज्ज्ञ अथवा शिक्षक हा कृषि विज्ञानक्षेत्रातील कोणत्याही विषयातील/विद्याशाखेतील आणि आपण निवडलेल्या विषयातील तज्ज्ञ आणि किमान पदव्युत्तर पदवीधारक (Post Graduate in Agricultural Sciences) असावा. सदर तज्ज्ञास कृषि शिक्षण, संशोधन आणि कृषि विस्तार कामाचा किमान पाच वर्षांचा अनुभव असावा.

3. आपण निवडलेले मार्गदर्शक तज्ज्ञ शिक्षक हे कृषि महाविद्यालयात अथवा कृषि विद्यापीठामध्ये किमान सहायक प्राध्यापक (Assistant Professor) आणि त्यावरील पदावर कार्यरत असावेत. कृषि विज्ञान केंद्रात किमान विषय विशेषज्ञ (Subject Matter Specialist) आणि त्यावरील पदावर कार्यरत असावेत अथवा कोणत्याही कृषि शिक्षण व संशोधन आस्थापनांवर समकक्ष पदांवर कार्यरत अथवा निवृत्त असावेत.
4. उपरोक्त अ.क्र. 2 व 3 मध्ये दिलेली शैक्षणिक पात्रता आणि कार्यानुभव असलेल्या तज्ज्ञांना मुक्त विद्यापीठामार्फत कोणतीही लेखी मान्यता घेण्याची आवश्यकता नाही. मात्र एका मार्गदर्शक तज्ज्ञास एका शैक्षणिक वर्षामध्ये कमाल 5 विद्यार्थ्यांच्या पदवी प्रकल्पासाठी मार्गदर्शक तज्ञ म्हणून काम करता येईल.
5. कृषि विज्ञान विद्याशाखेमध्ये कृषि विज्ञान (Agriculture), उद्यान विज्ञान (Horticulture), पशु विज्ञान (Animal Husbandry), दुग्धशास्त्र (Dairy Sciences), पशुवैद्यकीयशास्त्र (Veterinary Sciences), वनशास्त्र (Forestry), मत्स्य विज्ञान (Fisheries), कृषि जैवतंत्रज्ञान (Agro Bio-Technology), कृषि अभियांत्रिकी (Agricultural Engineering), गृहविज्ञान (Home Sciences) आणि तत्सम कृषि आधारीत (Allied and Applied Agricultural Sciences) शाखांचा समावेश होतो.

10. कृषिविज्ञान पदवी व उद्यानविद्या पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापन

आपण निवडलेल्या विषयावरील प्रकल्प अहवाल विद्यापीठाने दिलेल्या आराखड्यानुसार पूर्ण केल्यानंतर सदर प्रकल्प अहवाल विद्यापीठास दिलेल्या मुदतीमध्ये सादर करावा. आपल्या प्रकल्प अहवालाचे 200 गुणांसाठी पुढीलप्रमाणे मूल्यमापन करण्यात येते.

(A) प्रकल्प अहवाल मूल्यमापन (100 गुण)

क्र.	गुणदान बाब	कमाल गुण
1.	प्रकल्पासाठी निवडलेल्या विषयाचे महत्त्व	20
2.	प्रकल्पांतर्गत आशयाची मांडणी, माहितीची सखोलता	30
3.	प्रकल्प अहवालातील तक्ते, आलेख व छायाचित्रांची गुणवत्ता व मांडणी	30
4.	प्रकल्प अहवालाची सजावट, बांधणी व बाह्य स्वरूप	20
	एकूण गुण	100

(B) प्रकल्पावर आधारित तोंडी परीक्षा (100 गुण)

क्र.	गुणदान बाब	कमाल गुण
1.	निवडलेल्या विषयाच्या महत्त्वाबाबत समर्थन	20
2.	निवडलेल्या विषयाच्या संदर्भात माहिती व ज्ञान	30
3.	संकलित माहिती व ज्ञानाची प्रत्यक्ष वापरक्षमता	30
4.	तोंडी उत्तरे देण्याची कौशल्ये व आत्मविश्वास	20
	एकूण गुण	100

अंतिम प्रकल्प अहवाल विद्यापीठास सादर करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना सूचना:

1. पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापनामध्ये नापास झालेल्या विद्यार्थ्यांच्या प्रकल्प अहवालाचे पुनर्मूल्यमापन (Re-Evaluation) करण्यात येत नाही .
2. विद्यार्थी पदवी प्रकल्प अहवाल आणि तोंडी परीक्षेत पास झाल्यास सुचविलेल्या दुरुस्त्या करून त्यांनी प्रकल्प अहवाल चार प्रतीत विद्यापीठास 1 ते 30 जून या कालावधीतच सादर करावा. 30 जून नंतर प्रकल्प अहवाल सादर करणाऱ्या विद्यार्थ्याला रु. 300+रु.10 प्रतीदिन याप्रमाणे विलंब शुल्क भरावे लागेल.
3. विद्यार्थी पदवी प्रकल्प अहवाल आणि तोंडी परीक्षेत नापास झाल्यास अशा विद्यार्थ्यांनी पुढील वर्षी प्रकल्प अहवाल नव्याने तयार करून अथवा दुरुस्त करून नव्याने सादर करावा.
4. विद्यार्थी पदवी प्रकल्प अहवालात पास झाल्यास मात्र तोंडी परीक्षेत नापास झाल्यास त्यांनी पुढील वर्षी केवळ तोंडी परीक्षेला उपस्थित रहावे.

5. विद्यार्थी पदवी प्रकल्प अहवालात नापास झाल्यास मात्र तोंडी परीक्षेत पास झाल्यास त्यांनी पुढीलवर्षी केवळ पदवी प्रकल्प अहवाल सादर करावा.
6. विद्यार्थ्याने पदवी प्रकल्प अहवालात कॉपी केल्याचे आढळून आल्यास अशा विद्यार्थ्यांना दोन्ही विभागासाठी शुन्य गुण देण्यात येतात व त्यांचा प्रकल्प अहवाल विषय आणि प्रकल्प मार्गदर्शक तज्ज्ञ दोन्ही रद्दबातल ठरतात. अशा विद्यार्थ्यांनी पुढील वर्षी नवीन विषय आणि नवीन मार्गदर्शक तज्ज्ञ निवडून नव्याने प्रकल्प अहवाल सादर करावा.
7. वरील 2 ते 6 पैकी कोणतीही कार्यवाही करताना विद्यार्थ्याने सदर शिक्षणक्रमास प्रवेश घेतल्यापासून पुढील येणाऱ्या परीक्षेपर्यंत 5 वर्षे पूर्ण झालेली असल्यास अशा विद्यार्थ्याने वरील कोणतीही कार्यवाही न करता पुढील वर्षी नव्याने पदवी प्रवेश परीक्षा पास करून नव्याने पदवी शिक्षणक्रमास प्रवेश घ्यावा आणि पदवी प्रकल्प अहवाल विद्यापीठास सादर करावा.
8. पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापनामध्ये अहवाल अथवा आणि तोंडी परीक्षेमध्ये नापास झालेल्या विद्यार्थ्यांनी पुनर्परीक्षा शुल्क म्हणून रु.500/- भरून प्रकल्प अहवाल पुढीलवर्षी नव्याने सादर करावा.

11. मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रांची संपर्कासाठी विभागवार यादी

• अमरावती विभाग

1. बडनेरा (1244A): कृषि विज्ञान केंद्र, श्रम साधना प्रतिष्ठान, दुर्गापूर, बडनेरा, अमरावती -444 701.
फोन: (0721) 2580606, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9922410177 / 9921333611
2. अमरावती (12125): श्री. शिवाजी कृषि महाविद्यालय, अमरावती-444 603
फोन: (0721) 2664595, 2665687, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9422157253 / 9226173610
3. अमरावती (12126): शिवाजी उद्यानविद्या महाविद्यालय, अमरावती-444 603
फोन: (0721) 2576109, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423407789 / 9890928410
4. तिवसा (12127): राजाभाऊ देशमुख कृषि महाविद्यालय, तिवसा, जि. अमरावती-444 903
फोन: (07225) 277479, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423425349 / 9823342293
5. जळगाव जामोद (1326A): गणपतराव इंगळे कृषि महाविद्यालय, वरवट रोड, जळगाव जामोद, जि. बुलढाणा-443 402
फोन: (07266) 224231, 264487, 221660, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9850342894 / 9860331666
6. हिवरा (बु.) (1359A): विवेकानंद कृषि महाविद्यालय, हिवरा बुद्रुक, ता. मेहकर, जि. बुलढाणा-443 301
फोन: (07268) 264487, 264556, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9657177762 / 9767897310
7. बुलढाणा (1380A): डॉ. राजेंद्र गोडे कृषि महाविद्यालय, जालना-अजिसपूर रोड, बुलढाणा- 443 001
फोन: (07262) 287211, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9403213297 / 9011221125
8. देऊळगावराजा (1381A): समर्थ कृषि महाविद्यालय, देऊळगावराजा, जि. बुलढाणा- 443 204
फोन: (07261) 232226, 202450, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423731081 / 9403269526
9. यवतमाळ (1471A): मारोतराव वादाफळे कृषि महाविद्यालय, गुरुनानक नगर, गोधणी रोड, यवतमाळ-445 001
फोन: (07232) 244925, 245484, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9922399400 / 9421774209

• औरंगाबाद विभाग

10. गेवराई तांडा (2183A): कृषि महाविद्यालय, पैठणरोड, गेवराई तांडा, ता. जि. औरंगाबाद-431 005
फोन: (0240) 2694425, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9404013610 / 9011740861
11. बीड (2233A): के.एस.के. काकू कृषि महाविद्यालय, अहमदनगर रोड, बीड, ता. जि. बीड -431 122
फोन: 9657576418 / 9422743572
12. आष्टी (2249A): शाहू, फुले, आंबेडकर कृषि महाविद्यालय, आष्टी, ता. आष्टी, जि. बीड-414 203
फोन: (02441) 233520, 232436, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7588694885 / 9890302806
13. जालना (2302A): कृषि विज्ञान केंद्र, सरदार पटेल रोड, खरपुडी, जालना- 431 203
फोन: (02482) 235586, 237326, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7350013146 / 7350013147
14. औरंगाबाद (21153): सी.एस.एम.एस.एस. कृषि महाविद्यालय, कांचनवाडी, जि. औरंगाबाद- 431 002
फोन: (0240) 2376248, 2376655, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 8308806499 / 9423142110
15. जालना (21154): कृषि महाविद्यालय, सरदार पटेल रोड, खरपुडी, जालना -431 203
फोन: (02482) 232775, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7350013160 / 7350013162
16. गांधेती (21207): नानासाहेब कदम कृषि महाविद्यालय, गांधेती, ता. जि. औरंगाबाद-431 005
फोन: 9423709331 / 7757907621

• **मुंबई विभाग**

17. **रोहा (3218A):** कृषि विज्ञान केंद्र, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, किल्ला-रोहा, पो.धाटाव, जि.रायगड-410201
फोन: (02194) 203108, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9421136032 / 9422089636
18. **आचळोली (3290A) :** कृषि महाविद्यालय, आचळोली, ता. महाड, जि. रायगड-402305,
फोन: 8605827236 / 9850433074
19. **कोसबाड (3512A):** कृषि विज्ञान केंद्र, गोखले शिक्षण संस्था, कोसबाड हिल, ता. डहाणू, जि. पालघर-401 703
फोन: (02528) 241439, 241074, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9673730858
20. **सरळगांव (35139) :** कृषि महाविद्यालय, सरळगाव, ता. मुरबाड, जि. ठाणे-421401,
फोन: 9921815904 / 7875077829

• **नागपूर विभाग**

21. **वरोरा (4278A):** आनंद निकेतन कृषि महाविद्यालय, आनंदवन, वरोरा, जि. चंद्रपूर- 442 914
फोन-(07176) 282158, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9767892489 / 8999552576
22. **नागपूर (4409A):** कृषि महाविद्यालय, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, नागपूर-440 001
फोन (0712) 2530683, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9604063414 / 9921511299

• **नाशिक विभाग**

23. **दहेगाव (5105A):** कृषि विज्ञान केंद्र, मारुतराव धुले पाटील शिक्षण संस्था, दहेगाव, ता. नेवासा, जि. अहमदनगर-414 605
फोन: (02427) 255303, 255525, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9657721407 / 8805985205
24. **मालदाड (5189A):** श्रमशक्ती कृषि महाविद्यालय, मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर-422 608
फोन: (02425)265092, 265199, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9890408093/ 9096640651
25. **सोनई (51146):** कृषि महाविद्यालय, सोनई ता. नेवासा, जि. अहमदनगर-414 105
फोन: (02427) 231769, 231363, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9850537670 / 9271914212
26. **मिरजगांव (51147):** सदगुरू कृषि महाविद्यालय, मिरजगाव, ता. कर्जत, जि. अहमदनगर 414401
फोन: (02489) 263153, 263853, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423830088 / 7722053508
27. **पाल (5325A):** कृषि विज्ञान केंद्र, सातपुडा विकास मंडळ, पाल, ता. रावेर, जि. जळगाव-425 504
फोन: (02584) 288439, 288525, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9403673674 / 9420110527
28. **नाशिक (5416A):** कृषि विज्ञान केंद्र, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक-422 222.
फोन: (0253) 2230698, 2340340, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9403774654 / 9422773602
29. **बाभुळगाव (54392):** कृषि महाविद्यालय, बाभुळगाव, ता. येवला, जि. नाशिक-423 401,
फोन: (02559) 225040, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9860812555 / 9730762622
30. **मालेगाव (5412A):** मुरलीधर स्वामीजी उद्यानविद्या महाविद्यालय, महात्मा गांधी विद्यामंदिर, मालेगाव कॅम्प, ता. मालेगाव, जि. नाशिक-425 412, फोन: (02554) 250039, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7720020751/ 9765165500
31. **नंदुरबार (5510A):** कृषि विज्ञान केंद्र, डॉ. हेडगेवार सेवा समिती, मु. पो. कोळदा, ता. नंदुरबार, जि. नंदुरबार-425 412
फोन: (02564) 240544, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9657323334 / 9850768876
32. **शहादा (5511A):** के. व्ही. पटेल कृषि महाविद्यालय, लोणखेडा, शहादा, जि. नंदुरबार-425 409
फोन: (02565)229562, 229740, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 09423258024 / 9822248081

• **पुणे विभाग**

33. **उरुळीकांचन (6211A):** भारतीय कृषि औद्योगिक प्रतिष्ठान, उरुळीकांचन, ता.हवेली, जि.पुणे-412 202
फोन: (020) 26926248, 26926347, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423177597, 9423229383
34. **नारायणगाव (6222A):** कृषि-व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, नारायणगाव, ता. जुन्नर, जि. पुणे-411 410
फोन: (02132) 242697, 244697, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9766692514 / 9970196268
35. **बारामती (62341):** कृषि महाविद्यालय, बारामती कृषि प्रतिष्ठान, शारदानगर, माळेगाव कॉलनी, जि. पुणे-413 115
फोन: (02112) 255518, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9422519142 / 9422518159
36. **फलटण (6407A):** श्रीमंत शिवाजी राजे कृषि महाविद्यालय, जिंती पूल, फलटण, जि. सातारा-415 523
फोन: (02166) 222908, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423884887 / 7588627323
37. **रेठरे (बु) (6455A):** कृष्णा कृषि महाविद्यालय, रेठरे बु. ता. कराड, जि. सातारा-415 108
फोन: (02164) 266420, 266625, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 8805235987 / 8275456243
38. **राजमाची (6461A):** दादासाहेब मोकाशी कृषि महाविद्यालय, राजमाची (सदाशिवगड), ता. कराड, जि. सातारा-415 105
फोन: (02164) 646067, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7798366966 / 9921443029
39. **सोलापूर (6517A):** कृषि विज्ञान केंद्र, शबरी प्रतिष्ठान, सोलापूर-बार्शी रोड, गट नं. 22 / 1 ब, मु. खेड, पो. केगाव, ता. उत्तर सोलापूर,
सोलापूर-413 255 फोन: (0217) 2350359, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9422648295 / 9422370798
40. **वडाळा (6587A):** लोकमंगल कृषि महाविद्यालय, मु.पो. वडाळा, ता. उत्तर सोलापूर, जि. सोलापूर-413 222
फोन: (0217) 2735521, 246468, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9923404691 / 9763602086
41. **अकलुज (65106):** रत्नाई कृषि महाविद्यालय, अकलुज, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर-413101
फोन: (02185) 227191, 222476, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9860875729 / 9420196707

• **कोल्हापूर विभाग**

42. **तळसंदे (7156A):** कृषि विज्ञान केंद्र, तळसंदे, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर-416 112
फोन: (0230) 2479099, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423862713 / 9823158781
43. **तळसंदे (71191):** डी. वाय. पाटील कृषि महाविद्यालय, तळसंदे, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर-416112
फोन: (0230) 2479299, 2600899, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9823381191 / 9764217677
44. **कडेगाव (7286A):** मोहनराव कदम कृषि महाविद्यालय, सोनसळ, हिंगणगाव, ता. कडेगाव, जि. सांगली-415 304
फोन: (02347) 242700, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9371690015 / 7588586958
45. **सांगली (7287A):** छत्रपती शाहू महाराज कृषि-व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, विलिंग्डन महाविद्यालय परिसर, विश्रामबाग, जि. सांगली-416 415, फोन: (0233) 2601147, 26011342, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9850078588 / 8275031484
46. **मांडकी-पालवण (7358A):** गोविंदराव निकम कृषि महाविद्यालय, मांडकी-पालवण, ता. चिपळूण, जि. रत्नागिरी-415641
फोन: (02355) 233005, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7588918175 / 7588868705
47. **खरवते दहिवली (7383A):** शरद पवार कृषि महाविद्यालय, खरवते दहिवली, ता. चिपळूण, जि. रत्नागिरी-415606
फोन: (02355) 243640, 243644, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423296868 / 9881993296
48. **फोंडाघाट (7458A):** राजाराम मराठे कृषि महाविद्यालय, फोंडाघाट, ता. कणकवली, जि. सिंधुदुर्ग-416 601
फोन: (02367) 280533, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 8180096602 / 8275629567
49. **किलोस (7446A):** छत्रपती शिवाजी कृषि महाविद्यालय, किलोस, ता. कुडाळ, जि. सिंधुदुर्ग-416 812
फोन: (02362) 228909, 228120, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9421262321 / 9422584238
-

• **नांदेड विभाग**

50. **उदगीर (8481A):** कृषि महाविद्यालय, डोंगर शेळकी तांडा, ता. उदगीर, जि. लातूर-413 517
फोन: (02385) 214666, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 8600679248 / 9923343236
51. **लातूर (84112):** मांजरा कृषि विज्ञान केंद्र, अतिरिक्त एम.आय.डी.सी. लातूर-413 531
फोन: (02382) 267411, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9404957511 / 9422469021
52. **नायगाव (बाजार) (8570A):** कृषि महाविद्यालय, नायगाव (बाजार), ता. नायगाव, जि. नांदेड-431 709.
फोन: (02465) 263399, 262599, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7588526664 / 9503508041
53. **मरखेल (85198):** नेताजी सुभाषचंद्र बोस कृषि महाविद्यालय, मरखेल ता. देगलूर, जि. नांदेड-431 718
फोन: (02463) 256666, केंद्र संयोजक: 9975144232 / 7507025409
54. **सगरोळी (85209):** कृषि विज्ञान केंद्र, सगरोळी, ता. बिलोली, जि. नांदेड-431 731.
फोन: (02465) 227757, 227848, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9890382130 / 8380984068
55. **परभणी (8708A):** कृषि विज्ञान केंद्र, जितूर रोड, परभणी-431 404.
फोन: (02452) 223045, 228447, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9421386929 / 9860370000
56. **परभणी (8760A):** राजीव गांधी कृषि महाविद्यालय, जितूर रोड, परभणी-431 404
फोन: (02452) 223045, 232201, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9890918389 / 9404738603
57. **तोंडापूर (8806A):** कृषि विज्ञान केंद्र, वारंगा फाटा, तोंडापूर, ता.कळमनुरी, जि. हिंगोली- 431 701
फोन: (02456) 221493, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9765390976 / 9767272033
58. **तोंडापूर (8827A):** कृषि महाविद्यालय, वारंगा फाटा, तोंडापूर, ता.कळमनुरी, जि. हिंगोली- 431 701
फोन: (02456) 202893, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7588675564 / 9657936736

12. मुक्त विद्यापीठ विभागीय केंद्रे व विद्यापीठ संपर्कसूची

1. **अमरावती** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे अमरावती विभागीय केंद्र, व्ही. एम. व्ही. वलगाव रोड, पोस्ट व्ही. एम. व्ही., अमरावती-444604, फोन (0721) 2531445, 2531210 मो. : 9422247292
(कार्यक्षेत्र : अमरावती, अकोला, बुलढाणा, यवतमाळ)
2. **औरंगाबाद** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे औरंगाबाद विभागीय केंद्र, सर्व्हे नं. 41, सैनिकी मुलांच्या वसतिगृहाजवळ, नंदनवन कॉलनी, छावणी, औरंगाबाद-431 002 फोन (0240) 2371066, 2371077 मो. : 9422247293
(कार्यक्षेत्र : औरंगाबाद, जालना, बीड, उस्मानाबाद)
3. **मुंबई** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे मुंबई विभागीय केंद्र, द्वारा जगन्नाथ शंकरशेठ म.न.पा.ची मराठी प्राथमिक शाळा, दुसरा मजला, फ्रेअर ब्रीज (साऊथ), नाना चौक, ग्रॅंट रोड (प.)-400 007 फोन (022) 23874180, 23874183, 23874177, मो.: 9403774534
(कार्यक्षेत्र : मुंबई, ठाणे, रायगड, पालघर)
4. **नागपूर** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नागपूर विभागीय केंद्र, सुभेदार हॉल, विद्यापीठ क्रीडा परिसर, लॉ कॉलेज कॅम्पस, रविनगर चौक, नागपूर-440 001, फोन (0712) 2553724, 2553725 मो. : 9422247295
(कार्यक्षेत्र : नागपूर, चंद्रपूर, वर्धा, भंडारा, गडचिरोली, गोंदिया)
5. **नाशिक** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नाशिक विभागीय केंद्र, नाशिक महानगरपालिकेची जुनी इमारत, दुसरा मजला, नवीन पंडित कॉलनी, नाशिक -422 002, फोन (0253) 2317063, 2576756 मो. : 9422247297
(कार्यक्षेत्र : नाशिक, धुळे, जळगाव, अहमदनगर, नंदूरबार)
6. **पुणे** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे पुणे विभागीय केंद्र, शाहीर अण्णाभाऊ साठे प्रशालागृह, महापालिका शाळा क्र.5 (मुलांची), 654, सदाशिव पेठ हौदासमोर, कुमठेकर मार्ग, पुणे -411 030, फोन (020) 24457914, 24491107, मो. : 9422247298, (कार्यक्षेत्र : पुणे, सातारा, सोलापूर)
7. **कोल्हापूर** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे कोल्हापूर विभागीय केंद्र, शिवाजी विद्यापीठ परिसर पोस्ट ऑफीसजवळ, विद्यानगर कोल्हापूर-416 004, फोन (0231) 2607022, 2607023 मो. : 9422247294
(कार्यक्षेत्र : कोल्हापूर, सांगली, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग)
8. **नांदेड** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नांदेड विभागीय केंद्र, स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ परिसर, नानकवाडी कमान, सैनिकी मुलांचे वसतिगृहाशेजारी, झरी रोड, विष्णूपूरी, नांदेड-431 603, फोन (02462) 229940, 283038
(कार्यक्षेत्र : नांदेड, परभणी, लातूर, हिंगोली)

विद्यापीठातील संपर्कासाठी (आपल्या कामाच्या स्वरूपानुसार खालील व्यक्तीशी संपर्क साधावा)

1. **कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश प्रक्रियेसंबंधी**: श्री. सोमनाथ जाधव, वरिष्ठ सहायक
कृषि विज्ञान विद्याशाखा, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक-422 222
फोन (0253) 2230340, 2230698
 2. **कृषि शिक्षणक्रम परीक्षा वेळापत्रक व निकालासंबंधी**: श्री. किशोर शिंदे, वरिष्ठ सहायक (परीक्षा कक्ष)
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक-422 222
फोन (0253) 2230313, मो.: 9403774583
 3. **कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश नोंदणीसंबंधी**: श्री. रामनाथ मालुंजकर, सहायक (नोंदणी कक्ष)
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक-422 222
फोन (0253) 2230118, मो.: 9403774577
 4. **पुस्तक वितरणासंबंधी**: श्री. निखील ताम्हणकर, सहायक कुलसचिव, भांडार विभाग
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक-422 222
फोन (0253) 2230107, मो.: 9422256328
-

13. कृषि शिक्षणक्रम विद्यार्थ्यांसाठी सर्वसाधारण सूचना

13.1 सर्व कृषि शिक्षणक्रम विद्यार्थ्यांसाठी सर्वसाधारण सूचना

1. एका विद्यार्थ्यास एका वेळी केवळ एकाच कृषि शिक्षणकेंद्रावर एकाच कृषि शिक्षणक्रमासाठी प्रवेश घेता येईल.
2. कृषि शिक्षणक्रमासाठी घेतलेला प्रवेश रद्द केल्यास विद्यार्थ्यास प्रवेश शुल्काचा कोणताही भाग परत केला जात नाही.
3. शिक्षणक्रम शुल्कामध्ये सर्व प्रकारच्या शुल्कांचा समावेश आहे. मात्र पुनर्परीक्षा देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी विहीत परीक्षा शुल्कासह पुनर्परीक्षा अर्ज नवीन प्रवेश कालावधीमध्येच कृषि शिक्षण केंद्रावर जमा करावेत आणि अंतर्गत परीक्षेला वेळापत्रकाप्रमाणे वेळोवेळी उपस्थित रहावे.
4. पुनर्परीक्षार्थी विद्यार्थ्यांनी अंतिम परीक्षेसाठी एक अथवा अधिक पेपरसाठी एकूण परीक्षा शुल्क म्हणून रुपये 500=00 भरावे लागतील.
5. विद्यापीठाला आपण वेळोवेळी केलेला पत्रव्यवहार, फी भरल्याच्या पावत्या, बँक चलन यासाठी स्वतंत्र फाईल तयार करावी. विद्यापीठाने दिलेला कायम नोंदणी क्रमांक (PRN = Permanent Registration Number) प्रत्येक वेळी पत्रव्यवहार करताना लिहिणे आवश्यक आहे. आपला PRN मुक्त कृषिशिक्षण केंद्राकडून प्राप्त करून घ्यावा.
6. सर्व कृषि शिक्षणक्रमांसाठी सर्व मुक्त कृषिशिक्षण केंद्रांवर पहिले संपर्कसत्र दरवर्षी 1 ऑगस्ट रोजी सकाळी 10.00 वाजता सुरू होते. आपण कृषि शिक्षणकेंद्राकडून पत्राची वाट न पाहता केंद्रावर संपर्क सत्रासाठी उपस्थित राहावे. आपण प्रवेश घेतलेल्या शिक्षणक्रमाची पुस्तके मुक्त कृषिशिक्षण केंद्रावरून प्राप्त करून घ्यावीत. याबाबत विद्यापीठाशी कोणताही पत्रव्यवहार करू नये.
7. एकूण 36 संपर्क सत्रांपैकी किमान 50% म्हणजे एकूण 18 संपर्कसत्रांना उपस्थित नसलेल्या विद्यार्थ्यांना अंतिम परीक्षेला बसता येत नाही. आपण प्रवेश घेतलेल्या मुक्त कृषि शिक्षणकेंद्रावरच अंतिम परीक्षेला उपस्थित राहणे बंधनकारक आहे.

13.2 विद्यार्थ्यांना संपर्कसत्रासाठी सूचना:

1. महाराष्ट्रातील सर्व कृषि शिक्षण केंद्रांवर खालील वेळापत्रकाप्रमाणे सकाळी 10 ते 1 वाजता बौद्धिक भाग आणि दुपारी 2 ते 5 वाजता प्रात्यक्षिक भाग याप्रमाणे संपर्कसत्रे होतील.
2. आपण प्रवेश घेतलेल्या शिक्षणक्रमास बौद्धिक आणि प्रात्यक्षिक संपर्क सत्रांना स्वतंत्रपणे 50% पेक्षा कमी उपस्थिती असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना अंतिम परीक्षेला बसता येणार नाही.
3. नियमित (Regular) विद्यार्थ्यांची अंतर्गत परीक्षा सकाळी 10:00 ते 12:30 या वेळेत होईल. (बौद्धिक परीक्षा पेपर- सकाळी 10:00 ते 10:30 आणि प्रात्यक्षिक परीक्षा पेपर सकाळी 10:30 ते 12:30 वाजता) आणि पुनर्परीक्षार्थी (Repeater) विद्यार्थ्यांची परीक्षा दुपारी 14:00 ते 16:30 या वेळेत होईल. (बौद्धिक परीक्षा पेपर- दुपारी 14:00 ते 14:30 आणि प्रात्यक्षिक परीक्षा पेपर दुपारी 14:30 ते 16:30 वाजता).
4. नियमित (Regular) विद्यार्थी व पुनर्परीक्षार्थी (Repeater) विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्र प्रश्नपत्रिका काढण्यात यावी.

14. पदवी प्रकल्प अहवाल तयार करून विद्यापीठास सादर करण्यासाठी सूचना

14.1 पदवी प्रकल्पासाठी मार्गदर्शक तज्ज्ञाची निवड

1. आपण कृषिविज्ञान पदवी अथवा उद्यानविद्या पदवी शिक्षणक्रमास प्रवेश घेतल्यानंतर आपण निवडलेल्या विषयावर प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी संबंधित तज्ज्ञता क्षेत्रामधील मार्गदर्शक तज्ज्ञाची निवड करावी.
2. आपण निवडलेला मार्गदर्शक तज्ज्ञ अथवा शिक्षक हा कृषि विज्ञानक्षेत्रातील कोणत्याही विषयातील/विद्याशाखेतील आणि आपण निवडलेल्या विषयातील तज्ज्ञ आणि किमान पदव्युत्तर पदवीधारक (Post Graduate in Agricultural Sciences) असावा. सदर तज्ज्ञास कृषि शिक्षण, संशोधन आणि कृषि विस्तार कामाचा किमान पाच वर्षांचा अनुभव असावा.

3. आपण निवडलेले मार्गदर्शक तज्ज्ञ शिक्षक हे कृषि महाविद्यालयात अथवा कृषि विद्यापीठामध्ये किमान सहायक प्राध्यापक (Assistant Professor) आणि त्यावरील पदावर कार्यरत असावेत. कृषि विज्ञान केंद्रात किमान विषय विशेषज्ञ (Subject Matter Specialist) आणि त्यावरील पदावर कार्यरत असावेत अथवा कोणत्याही कृषि शिक्षण व संशोधन आस्थापनांवर समकक्ष पदांवर कार्यरत अथवा निवृत्त असावेत.
4. उपरोक्त अ.क्र. 2 व 3 मध्ये दिलेली शैक्षणिक पात्रता आणि कार्यानुभव असलेल्या तज्ज्ञांना मुक्त विद्यापीठामार्फत कोणतीही लेखी मान्यता घेण्याची आवश्यकता नाही. मात्र एका मार्गदर्शक तज्ञास एका शैक्षणिक वर्षामध्ये कमाल 5 विद्यार्थ्यांच्या पदवी प्रकल्पासाठी मार्गदर्शक तज्ञ म्हणून काम करता येईल.
5. कृषि विज्ञान विद्याशाखेमध्ये कृषि विज्ञान (Agriculture), उद्यान विज्ञान (Horticulture), पशु विज्ञान (Animal Husbandry), दुग्धशास्त्र (Dairy Sciences), पशुवैद्यकीयशास्त्र (Veterinary Sciences), वनशास्त्र (Forestry), मत्स्य विज्ञान (Fisheries), कृषि जैवतंत्रज्ञान (Agro Bio-Technology), कृषि अभियांत्रिकी (Agricultural Engineering), गृहविज्ञान (Home Sciences) आणि तत्सम कृषि आधारित (Allied and Applied Agricultural Sciences) शाखांचा समावेश होतो.

14.2 पदवी प्रकल्प तयार करून सादर करण्यासाठी मार्गदर्शक सूचना

01. विद्यार्थ्यांनी आपला प्रकल्प अहवाल परिपूर्ण स्वरूपात त्यावरील प्रपत्रासह दिलेल्या मुदतीमध्ये आपल्या नोंदणीकृत कृषि शिक्षण केंद्रावर सादर करावा आणि तशी पोहच पावती घ्यावी.
02. कृषि शिक्षण केंद्रांनी मुदतीमध्ये प्राप्त झालेल्या सर्व प्रकल्प अहवालांची कृषि विज्ञान आणि उद्यानविद्या अशा दोन याद्या करून दोन स्वतंत्र बंडल दिलेल्या मुदतीमध्ये विद्यापीठाच्या परीक्षा विभाग युनिट - 3 मध्ये सादर करावीत.
03. माहितीपुस्तिकेमध्ये दिलेल्या मुदतीनंतर कोणत्याही विद्यार्थ्यांचा प्रकल्प अहवाल कोणत्याही केंद्रावर सादर करून घेण्यात येणार नाही याची नोंद घेण्यात यावी, आणि कोणत्याही विद्यार्थ्याने मुदतीमध्ये अथवा मुदतीनंतर कोणताही प्रकल्प अहवाल विद्यापीठात डायरेक्ट पाठवू नये, पाठविल्यास अशा अहवालाची नोंद घेण्यात येणार नाही.

14.3 पदवी प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी प्रशासकीय सूचना

01. यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे कृषिविज्ञान पदवी व उद्यानविद्या पदवी हे दोन्ही पदवी शिक्षणक्रम प्रत्येकी 160 श्रेयांकांचे असून त्यांपैकी आपण 128 श्रेयांकाचे कृषिविज्ञान पदवीसाठी आवश्यक उद्यानविद्या पदविका, कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन पदविका आणि कृषि पत्रकारिता पदविका हे तीन पदविका शिक्षणक्रम पूर्ण केलेले असणे आवश्यक आहे. तर उद्यानविद्या पदवी शिक्षणक्रमासाठी आवश्यक फळबागा पदविका, भाजीपाला पदविका आणि फुलशेती व प्रांगण उद्यान हे तीन पदविका शिक्षणक्रम पूर्ण केलेले असणे आवश्यक आहे.
02. पदवी शिक्षणक्रमास प्रवेश घेतल्यानंतर पदवी प्रकल्प तयार करण्यासाठी उद्बोधनाबाबत केंद्रामार्फत किमान तीन संपर्कसत्रे घेतली जातात. वरील तीनही संपर्कसत्रास विद्यार्थ्याने उपस्थित राहणे बंधनकारक आहे. या सर्व संपर्कसत्राच्या कालावधीत आपण केंद्रप्रमुख / संयोजक, समंत्रक यांचेशी चर्चा करून पदवी प्रकल्प अहवाल तयार करण्याविषयी, विषय व मार्गदर्शक तज्ञ निवडीविषयी, परीक्षा पद्धती, प्रकल्प मूल्यमापनविषयी चर्चा करून शंकासमाधान करून घ्यावे.
03. आपणास कृषिविज्ञान पदवी [B.Sc. (Agriculture)] हवी असल्यास माहिती पुस्तिकेतील कृषिविज्ञान पदवी प्रकल्प सूचीमधील कोणताही एक विषय निवडून त्यावर आधारित प्रकल्प अहवाल तयार करून सादर करणे आवश्यक आहे. आपणास उद्यानविद्या पदवी [B.Sc. (Horticulture)] हवी असल्यास माहिती पुस्तिकेतील उद्यानविद्या पदवी प्रकल्प विषयसूचीतील कोणताही एक विषय घेऊन त्यावर आधारीत प्रकल्प अहवाल तयार करून सादर करणे आवश्यक आहे. एखाद्या विद्यार्थ्याला विषयसूची मध्ये दिलेल्या विषयाशिवाय इतर नाविषयपूर्ण अथवा कालानुरूप अथवा यथोचित विषयावर प्रकल्प अहवाल तयार करावयाचा असल्यास अशा विद्यार्थ्यांनी मार्गदर्शक प्राध्यापकांसमवेत चर्चा करून प्रकल्प अहवालाचे घटक व उपघटकांची नावे निश्चित करून प्रकल्प अहवाल तयार करावा.
04. प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी विद्यार्थ्याने निवडलेल्या विषयावर सखोल वाचन, मनन आणि वेगवेगळ्या ठिकाणी उदाहरणार्थ, कृषि विद्यापीठातील ग्रंथालये, कृषि आणि फलोद्यान खाते, बागायतदार संघ, प्रगतिशील

शेतकऱ्यांशी चर्चा आणि आपण निवडलेल्या विषयाशी संबंधित संस्थांना आणि ठिकाणांना भेटी देऊन त्या ठिकाणाहून निवडलेल्या प्रकल्पाबाबत नमुना आराखड्यामध्ये दिलेल्या मुद्यावर माहिती संकलित करावी.

05. आपण प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी निवडलेल्या विषयाबाबतचे संदर्भ ग्रंथ, पुस्तके, पुस्तिका, मासिके, घडीपत्रिका, शासकीय संस्था, सेवाभावी संस्थांचे अहवाल आणि इंटरनेटवरून डाऊनलोड केलेली माहिती संकलित करून प्रकल्प अहवाल लिहिण्यासाठी आपल्या मार्गदर्शक प्राध्यापकांना दाखवून प्रमाणित करून घ्यावी.
06. आपण उपरोक्त संकलित केलेल्या माहितीच्या स्रोतांचा उपयोग करून स्वतः : संबंधित माहितीची टाचणे/नोट्स फुलस्केप नोंदवहीमध्ये स्वतःच्या भाषेत आणि स्वतःच्या हस्ताक्षरात लिहून काढावीत आणि त्याचा उपयोग प्रकल्प अहवालाचे हस्तलिखित तयार करण्यासाठी करावा. संदर्भ स्रोतांतील माहितीची जशीच्या तशी अथवा किरकोळ फेरफार करून नक्कल (कॉपी) करू नये. आपण निवडलेल्या तज्ज्ञ मार्गदर्शकांकडून संपूर्ण प्रकल्पाच्या कालावधीत किमान 6 ते 10 वेळा आवश्यकतेप्रमाणे मार्गदर्शन मिळवावे. यासाठी आपण वेळोवेळी आपल्या तज्ज्ञ मार्गदर्शकाच्या संपर्कात राहावे.
07. आपला पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापन करताना खालीलपैकी कोणत्याही एक अथवा अधिक कारणांमुळे नाकारला जाईल याची अहवाल सादर करतानाच नोंद घ्यावी.
 1. जुनी आणि कालबाह्य माहिती आणि डेटा प्रकल्प अहवालात समाविष्ट केल्यास.
 2. शुद्ध लेखनाच्या असंख्य चुका असल्यास आणि दिलेली माहिती सुसंगत व तर्कशुद्ध नसल्यास.
 3. प्रकल्प अहवालातील आलेख आणि छायाचित्रे खराब, अस्पष्ट आणि अयोग्य ठिकाणी दिल्यास.
 4. प्रकल्प अहवाल लेखनासाठी शिफारस केलेला फॉन्ट, आराखडा, आकृतिबंध व प्रमाणपत्रे विद्यापीठाने दिलेल्या नमुनाप्रमाणे नसल्यास.
 5. प्रकल्प अहवालात कमी अधिक प्रमाणात माहितीची नक्कल अथवा उताऱ्याची आदलाबदल केल्याचे आढळून आल्यास.
08. तोंडी परीक्षेच्या वेळी पुढील कागदपत्रे सोबत आणल्याशिवाय आपली तोंडी परीक्षा घेण्यात येणार नाही: 1. आपले ओळखपत्र, 2. पदवी प्रवेश परीक्षा (CET) गुणपत्रक, 3. आपण संकलित केलेली पुस्तके, मासिके, इंटरनेट प्रिंट, 4. आपली पदवी प्रकल्प हस्तलिखिताची प्रत, 5. मार्गदर्शक तज्ञांनी तपासून लेखी सूचना केलेली टंकलिखित प्रत. तोंडी परीक्षेच्या वेळी आपणांस तज्ञांमार्फत तपासलेला स्पायरल प्रकल्प अहवाल व प्रकल्पातील दुरूस्त करावयाच्या त्रुटींचा अहवाल प्रदान करण्यात येईल.
09. पदवी प्रकल्प अहवाल सादर करणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे मूल्यमापन साधारणपणे एप्रिल महिन्यात प्रकल्प मूल्यमापन तज्ज्ञांमार्फत केवळ नाशिक येथे करण्यात येईल. प्रकल्प अहवाल यशस्वीरित्या तोंडी व लेखी परीक्षा स्वतंत्रपणे किमान 50% गुण मिळवून पूर्ण केल्यानंतरच कृषिविज्ञान अथवा उद्यानविद्या पदवी शिक्षणक्रमाचे प्रमाणपत्र प्रदान करण्यात येते.
10. कृषिविज्ञान/उद्यानविद्या पदवी प्रकल्प अहवाल विद्यापीठाला सादर करताना दिलेल्या सूचनांनुसार एक प्रत स्पायरल बाईंडिंग करून विद्यापीठाला सादर करावी. मात्र प्रकल्पावर आधारित तोंडी परीक्षा पूर्ण झाल्यानंतर आणि तोंडी परीक्षेच्या वेळी विद्यापीठाकडून दिलेल्या सूचनांचा अंतर्भाव करून अंतिम प्रकल्प अहवाल दोन प्रतींमध्ये पक्का बाईंडिंग करून सोबत आपला तपासणी केलेला स्पायरल प्रकल्प अहवाल आणावा. प्रकल्प अहवाल.pdf format file, Word format file, .jpeg format file (बाईंडिंग केल्यानंतर जसा असतो तसा पीडीएफ, ओपन वर्ड फाईल फोटों, आकृत्यांसह) दोन प्रतींमध्ये सीडीसह मुक्त विद्यापीठास सादर करावा.
11. एखाद्या विद्यार्थ्याने पदवी प्रकल्प अहवाल आणि तोंडी परीक्षा (Viva-voce Examination) यशस्वीरित्या पूर्ण केली असल्यास अशा विद्यार्थ्याने 1 ते 30 जून पर्यंत अंतीम प्रकल्प अहवाल चार प्रतीत सादर करावा. 30 जून नंतर पदवी प्रकल्प अहवाल सादर करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना रु.300 + एका दिवसाला रु.10 याप्रमाणे पदवी प्रकल्प विलंब शुल्क म्हणून विद्यापीठात भरावे लागेल.

14.4 पदवी प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी तांत्रिक सूचना

01. प्रकल्प अहवाल 100 पानांपेक्षा कमी आणि 150 पानांपेक्षा जास्त असता कामा नये. असल्यास असा प्रकल्प अहवाल तपासला जाणार नाही. तसेच आपल्या प्रकल्प अहवाल विषयास अनुसरून विद्यापीठाने विहित केलेल्या आराखड्यानुसारच तयार करावा.

02. पदवी प्रकल्प अहवालातील सर्व प्रमाणपत्रे विद्यापीठाने दिलेल्या फॉर्मॅटनुसारच देण्यात यावीत. पदवी प्रकल्प अहवाल तयार करताना मराठी आणि इंग्रजी अशा दोन्ही प्रकारच्या लेखनासाठी पुढीलपैकी कोणताही एक 12 पॉइंट युनिकोड फॉन्ट (Arial Unicode MS OR DVOT-Surekh OR DVOT-Yogesh) निवडावा व 1.5 लाईन स्पेस ठेवावी.
03. पदवी प्रकल्प अहवाल टंकलिखित करतांना साधारणपणे एका पानावर 3-4 पॅराग्राफ असावेत. प्रकल्प अहवाल टंकलिखित करताना (बाईंडिंग केल्यानंतर) कागदाच्या चारही बाजूंनी किमान एक-एक इंच जागा शिल्लक राहिल अशा प्रकारे टंकलिखित करावा. प्रकल्प अहवालातील सर्व पानांवर अनावश्यक जागा सोडू नये. सर्व पानांवर पान क्रमांक पानावर खालच्या बाजूस मध्यभागी इंग्रजीमध्ये नमूद करावा. मजकुराच्या दोन्ही बाजू एका लाईनमध्ये अलाईन करून घ्याव्यात. अहवालाच्या सलग मजकुरामधील दोन ओळींमध्ये दीड स्पेस आणि दोन पॅराग्राफ मध्ये दोन स्पेस ठेवावी.
04. पदवी प्रकल्प अहवालात फोटोंच्या पानांची संख्या जास्तीत जास्त 20 पानांपर्यंतच (एकुण प्रकल्पाच्या पानांच्या 20% एवढी) असावी. प्रकल्प अहवालामधील सर्व फोटोग्राफ हे 4 X 6 इंच साईज आणि रंगीत असावेत आणि ते पांढऱ्या शुभ्र आर्ट पेपरवर आडवे चिकटवावेत. एका पानावर केवळ दोन आडवे फोटो द्यावेत. फोटोच्या खालच्या बाजूला फोटोक्रेमांकासह माहिती लिहावी. साधारणपणे 25-30 फोटोग्राफ्स लावावेत. पिकाच्या जाती, किडी, रोग, तणे, प्रक्रिया, अभिवृद्धी/बीज प्रक्रिया पद्धती, पाणीपद्धती या सर्वच उपघटकात प्रत्येकी किमान 4-5 फोटो लावणे आवश्यक आहे.
05. पदवी प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी A-4 साईज इक्झिक्युटिव्ह बॉर्ड पेपर वापरावा. मुखपृष्ठासाठी हिरव्या रंगाचा कागद वापरावा आणि त्यावर 5 X 7 इंच आकाराचा विषयानुरूप रंगीत फोटो आडवा चिकटवावा. प्रकल्प अहवालातील दोन घटकांमधील सेपरेटर कागद हा निळ्या रंगाचा वापरावा आणि त्या कागदावर कागदाच्या खालच्या भागात खालून 2 इंच जागा सोडून घटकाचे नाव एकाच ओळीत लिहावे.
06. पदवी प्रकल्प अहवालातील प्रकल्पाचे 8-10 उद्देश एकाखाली एक याप्रमाणे द्यावेत. त्यांना क्रमांक द्यावेत. उद्देश पॅराग्राफ पद्धतीने लिहू नयेत. प्रकल्पाचा सारांश देताना संपूर्ण प्रकल्प अहवाल स्कॅन व्हावा. केवळ प्रस्तावना परत लिहू नये. अहवालामध्ये क्षेत्र, उत्पादन आणि उत्पादकता यांची जिल्हानिहाय, राज्यनिहाय चालु वर्षातील विद्यमान आकडेवारीसह मागील पाच वर्षांची, आलेखांसह विश्लेषणात्मक माहिती नमूद करावी.
07. पदवी प्रकल्प अहवालात तापमान सेल्सइसमध्ये, पाऊस मिलिमीटरमध्ये, अंतरे फुटांमध्ये, पाणी लिटरमध्ये, कीटकनाशकांचे प्रमाण 10 लीटर पाण्यासाठी, उत्पादन एकरी टनामध्ये अथवा क्विंटलमध्ये अथवा किलोमध्ये द्यावे. भारत सरकारने बंदी घातलेल्या कीटकनाशकांच्या शिफारशी देण्यात येऊ नयेत. उदाहरणार्थ, बी.एच.सी., डी.डी.टी., एन्डोसल्फॉन फॉस्फोमिडॉन, मोनोक्रोटोफॉस इत्यादी.
08. पदवी प्रकल्पातील विविध शास्त्रीय नावे (वनस्पती, जिवणू, विषाणू, बुरशी इ.) इटालिक स्टाईलमध्ये नमूद करावीत.
09. पदवी प्रकल्प अहवालामध्ये केवळ उपलब्ध माहिती एकत्रित करून भरू नये तर उपलब्ध माहिती आणि प्रक्षेत्रावरील अनुभवांचे विश्लेषण करून आपल्या शब्दामध्ये लिहावे. मात्र शेतकऱ्यांचे अनुभव देताना केवळ भावनिक पातळीवर अतिरंजीत गोष्टी देऊ नयेत; तर त्यांना आकडेवारीचा अथवा हिशेब टिप्पणीचा आधार घ्यावा. पिकाच्या जातीमध्ये केवळ कृषि विद्यापीठांनी विकसित केलेल्या जाती न देता खाजगी बियाणे कंपन्यांच्याही जातींची माहिती द्यावी.
10. शेतकऱ्यांच्या यशोगाथा या घटकात किमान एक शेतकऱ्याची यशोगाथा, त्या शेतकऱ्याने वापरलेल्या तंत्रज्ञानाची, व्यवस्थापनाची, आर्थिक ताळेसंबंधाची आकडेवारीयुक्त विश्लेषणात्मक माहिती नमूद करणे आवश्यक आहे. यशोगाथेत शेतकऱ्यांचा फोटो, संपूर्ण नांव व पत्ता मोबाईल फोन ही माहिती प्रत्येक यशोगाथेच्या सुरुवातीच्या पानांच्या वरच्या उजव्या बाजूस फोटोखाली नमूद करावी.
11. संदर्भग्रंथांची सूची देताना लेखकाचे नाव, पुस्तकाचे नाव, प्रकाशन वर्ष, प्रकाशक, पान क्रमांक या पद्धतीने द्यावे. उदाहरणार्थ - भुजबळ भिमराज, पुष्पभारती, 1990, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, पान 10-18.
12. आपण संबंधित प्रकल्प अहवालाचे संपूर्ण हस्तलिखित प्रथम पानापासून (मुखपृष्ठापासून) शेवटच्या पानापर्यंत (संदर्भ ग्रंथसूचीपर्यंत) तयार करून संगणकावर प्रोसेस करून किमान दोन वेळा स्वतः तपासून पुन्हा-पुन्हा दुरुस्त करून मार्गदर्शक तज्ज्ञास तपासणीसाठी द्यावे. सदर हस्तलिखित अथवा संगणक टंकलिखित प्रतीवर मार्गदर्शक तज्ज्ञ यांनी तपासून योग्य ठिकाणी लेखी स्वाक्षरीसह शेरा अथवा सूचना करणे बंधनकारक आहे.

14.5 पदवी प्रकल्प अहवाल (3 प्रतीत) विद्यापीठास सादर करण्यासाठी सूचना

कृषि विज्ञान आणि उद्यानविद्या पदवीच्या विद्यार्थ्यांनी आपला प्रकल्प मूल्यमापन आणि तोंडी परीक्षेचा निकाल विद्यापीठाच्या वेबसाईटवर पाहावा आणि त्यानंतर पुढीलपैकी त्यांना लागू असलेली कार्यवाही करावी.

1. आपण पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापन आणि तोंडी परीक्षेत पास झाल्यास आपण मूल्यमापन अहवालामध्ये सूचविलेल्या दुरुस्त्या करून आपला प्रकल्प अहवाल 4 प्रतीत.jpeg Format मधील फोटो सीडीसह 1 ते 30 जून या कालावधीमध्ये विद्यापीठात सादर करावा. पदवी प्रकल्प अहवाल 30 जूननंतर सादर करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना रु.300 + दर दिवसाला रु.10 याप्रमाणे विलंब शुल्क भरावे लागेल.
2. आपण पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापन आणि तोंडी परीक्षा या दोन्हीमध्ये नापास झाल्यास आपण पुढील वर्षी प्रकल्प अहवाल नव्याने तयार करून अथवा दुरुस्त करून दिलेल्या कालावधीमध्ये आपल्या कृषि शिक्षण केंद्रावर सादर करावा.
3. आपण पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापनामध्ये पास झाल्यासमात्र तोंडी परीक्षेत नापास झाल्यास आपण पुढील वर्षी पुनर्परीक्षार्थी अर्ज व शुल्क भरून केवळ तोंडी परीक्षेला उपस्थित राहावे.
4. आपण पदवी प्रकल्प मूल्यमापन अहवालात नापास झाल्यासमात्र तोंडी परीक्षेत पास झाल्यास आपण पुढील वर्षी पुनर्परीक्षार्थी अर्ज व शुल्क भरून आपला प्रकल्प अहवाल दिलेल्या कालावधीमध्ये आपल्या कृषि शिक्षण केंद्रावर सादर करावा. आपणास तोंडी परीक्षेला पुन्हा उपस्थित राहणे आवश्यक नाही.
5. आपण पदवी प्रकल्प अहवालामध्ये कॉपी केल्याचे आढळून आल्यास आपणास शुन्य गुण देण्यात येतात. अशा वेळी विद्यमान प्रकल्प अहवाल आणि विद्यमान मार्गदर्शक तज्ज्ञ रद्दबातल करण्यात येतो. अशा वेळी आपण पुढील वर्षी नवीन विषय आणि नवीन मार्गदर्शक तज्ज्ञ निवडून नव्याने प्रकल्प अहवाल दिलेल्या मुदतीत पुनर्परीक्षा शुल्क भरून आपल्या कृषि शिक्षण केंद्रावर सादर करावा.
6. वरील 1 ते 5 पैकी कोणतीही कार्यवाही करताना विद्यार्थ्याने सदर शिक्षणक्रमास प्रवेश घेतल्यापासून 3 वर्षे पूर्ण झालेली असल्यास अशा विद्यार्थ्यांनी वरील पैकी कोणतीही कार्यवाही न करता पुढील वर्षी नव्याने पदवी प्रवेश परीक्षा पास करून नव्याने पदवी शिक्षणक्रमास प्रवेश घ्यावा आणि पदवी प्रकल्प अहवाल आपल्या कृषि शिक्षण केंद्रावर दिलेल्या कालावधीमध्ये सादर करावा. आपला पदवी प्रकल्प अहवाल सादर करताना प्रकल्प अहवालाचा फॉन्ट, फॉर्मेट, अनुक्रमणिका, प्रमाणपत्रे, परिचयपत्रासाठी मुक्त विद्यापीठाच्या <http://www.ycmou.ac.in> OR <http://ycmou.digitaluniversity.ac> या वेबसाईटला भेट देऊन नवीन सूचनांचा अवलंब करावा.

14.6 पदवी प्रकल्प अहवालासाठी मराठी आणि इंग्रजी फॉन्ट चा नमुना

1. Arial Unicode MS – Font Size 14 Point

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाची जुलै 1989 मध्ये स्थापना झाल्यानंतर विद्यापीठाचा पहिला पदवीदान समारंभ मार्च 1994 मध्ये होत आहे. ह्याचा अर्थ विद्यापीठ पाच वर्षांचे होण्यापूर्वीच त्याने काही शैक्षणिक कार्यक्रमांचे एक आवर्तन पूर्ण केले आहे, ही विद्यापीठाच्या दृष्टीने नव्हे तर महाराष्ट्र राज्याच्या दूरस्थ शिक्षणाच्या संदर्भातही विशेष नोंद होण्याजोगी घटना म्हटली पाहिजे. मुक्त विद्यापीठाचा प्रयोग राज्यालाच नव्हे तर संपूर्ण देशालाही नवा असताना तो रुजवण्यात यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठास यश येत असल्याचेच हा पदवीदान समारंभ एक गमक मानले पाहिजे. विशेष आनंदाची बाब म्हणजे यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ स्वतःच्या भव्य वास्तूत आपला पाहिला पदवीदान समारंभ साजरा करीत आहे. ह्या सर्वच यशाबद्दल आपण विद्यापीठाचे कौतुक करू या. - शरद पवार

2. DVOT-Yogesh — Font Size 12 Point

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाची जुलै 1989 मध्ये स्थापना झाल्यानंतर विद्यापीठाचा पहिला पदवीदान समारंभ मार्च 1994 मध्ये होत आहे. ह्याचा अर्थ विद्यापीठ पाच वर्षांचे होण्यापूर्वीच त्याने काही शैक्षणिक कार्यक्रमांचे एक आवर्तन पूर्ण केले आहे, ही विद्यापीठाच्या दृष्टीने नव्हे तर महाराष्ट्र राज्याच्या दूरस्थ शिक्षणाच्या संदर्भातही विशेष नोंद होण्याजोगी घटना म्हटली पाहिजे. मुक्त विद्यापीठाचा प्रयोग राज्यालाच नव्हे तर संपूर्ण देशालाही नवा असताना तो रुजवण्यात यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठास यश येत असल्याचेच हा पदवीदान समारंभ एक गमक मानले पाहिजे. विशेष आनंदाची बाब म्हणजे यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ स्वतःच्या भव्य वास्तूत आपला पाहिला पदवीदान समारंभ साजरा करीत आहे. ह्या सर्वच यशाबद्दल आपण विद्यापीठाचे कौतुक करू या. - शरद पवार

3. DVOT-Surekh — Font Size 12 Point

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाची जुलै 1989 मध्ये स्थापना झाल्यानंतर विद्यापीठाचा पहिला पदवीदान समारंभ मार्च 1994 मध्ये होत आहे. ह्याचा अर्थ विद्यापीठ पाच वर्षांचे होण्यापूर्वीच त्याने काही शैक्षणिक कार्यक्रमांचे एक आवर्तन पूर्ण केले आहे, ही विद्यापीठाच्या दृष्टीने नव्हे तर महाराष्ट्र राज्याच्या दूरस्थ शिक्षणाच्या संदर्भातही विशेष नोंद होण्याजोगी घटना म्हटली पाहिजे. मुक्त विद्यापीठाचा प्रयोग राज्यालाच नव्हे तर संपूर्ण देशालाही नवा असताना तो रुजवण्यात यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठास यश येत असल्याचेच हा पदवीदान समारंभ एक गमक मानले पाहिजे. विशेष आनंदाची बाब म्हणजे यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ स्वतःच्या भव्य वास्तूत आपला पाहिला पदवीदान समारंभ साजरा करीत आहे. ह्या सर्वच यशाबद्दल आपण विद्यापीठाचे कौतुक करू या. - शरद पवार

14.7 कृषि विज्ञान पदवी आणि उद्याविद्या पदवी प्रकल्प अहवाल विषय यादी:

1. कृषिविज्ञान पदवी प्रकल्प विषयसूची

टिप: विषयांची यादी ही परिपूर्ण नसून आपणास त्यामध्ये बदल करून हवा तो विषय निश्चित करता येईल अथवा नवीन विषय निवडता येईल. निवडलेल्या विषयास विद्यापीठाची मान्यता घेण्याची गरज नाही.

1.1 पिकवार विषय

01. ऊस-उत्पादन तंत्रज्ञान	23. घेवडा उत्पादन तंत्रज्ञान
02. कापूस-उत्पादन तंत्रज्ञान	24. मोहरी उत्पादन तंत्रज्ञान
03. गहू उत्पादन तंत्रज्ञान	25. तीळ उत्पादन तंत्रज्ञान
04. भात उत्पादन तंत्रज्ञान	26. वरई उत्पादन तंत्रज्ञान
05. भूईमूग उत्पादन तंत्रज्ञान	27. कारळा उत्पादन तंत्रज्ञान
06. तूर-उत्पादन तंत्रज्ञान	28. राळा उत्पादन तंत्रज्ञान
07. हरबरा-उत्पादन तंत्रज्ञान	29. बरसीम उत्पादन तंत्रज्ञान
08. मका-उत्पादन तंत्रज्ञान	30. स्टायलोहेमॅटा उत्पादन तंत्रज्ञान
09. ज्वारी-उत्पादन तंत्रज्ञान	31. शेवरी उत्पादन तंत्रज्ञान
10. बाजरी उत्पादन तंत्रज्ञान	32. अंजन ग्रास उत्पादन तंत्रज्ञान
11. सूर्यफूल उत्पादन तंत्रज्ञान	33. पवना ग्रास उत्पादन तंत्रज्ञान
12. सोयाबिन उत्पादन तंत्रज्ञान	34. नेपीअर ग्रास उत्पादन तंत्रज्ञान
13. करडई उत्पादन तंत्रज्ञान	35. गिनीया ग्रास उत्पादन तंत्रज्ञान
14. नागली उत्पादन तंत्रज्ञान	36. एरंडी उत्पादन तंत्रज्ञान
15. राजगिरा उत्पादन तंत्रज्ञान	37. ऑईल पाम उत्पादन तंत्रज्ञान
16. मूग उत्पादन तंत्रज्ञान	38. ताग उत्पादन तंत्रज्ञान
17. उडीद उत्पादन तंत्रज्ञान	39. तुती उत्पादन व रेशीम उद्योग तंत्रज्ञान
18. मटकी उत्पादन तंत्रज्ञान	40. घायपात उत्पादन तंत्रज्ञान
19. हुलगा (कुलथी) उत्पादन तंत्रज्ञान	41. कोरफड उत्पादन तंत्रज्ञान
20. मसूर उत्पादन तंत्रज्ञान	42. सुगंधी वनस्पती उत्पादन तंत्रज्ञान
21. चवळी उत्पादन तंत्रज्ञान	43. व्हॅनिला उत्पादन तंत्रज्ञान
22. वाटाणा उत्पादन तंत्रज्ञान	44. ऍनोटा उत्पादन तंत्रज्ञान
	45. दवणा ग्रास उत्पादन तंत्रज्ञान
	46. रोशा उत्पादन तंत्रज्ञान

47. सिट्रोनेला उत्पादन तंत्रज्ञान
 48. लेमनग्रास उत्पादन तंत्रज्ञान
 49. पचौली उत्पादन तंत्रज्ञान
 50. जिरॅनइम उत्पादन तंत्रज्ञान
 51. माका उत्पादन तंत्रज्ञान
 52. रबर उत्पादन तंत्रज्ञान
 53. साग उत्पादन तंत्रज्ञान
 54. निलगिरी उत्पादन तंत्रज्ञान
 55. बांबू उत्पादन तंत्रज्ञान
 56. वन एरंड (जॅट्रोफा) उत्पादन तंत्रज्ञान
 57. नीम उत्पादन तंत्रज्ञान
 58. मधुमका उत्पादन तंत्रज्ञान
 59. जेट्रोफा उत्पादन तंत्रज्ञान
 60. लसुन घास उत्पादन तंत्रज्ञान
 61. ज्युट उत्पादन तंत्रज्ञान
 62. कृषि प्रदर्शनाच्या आयोजनाचा अभ्यास
 63. एखाद्या शहरातील कृषि सेवा केंद्रांचा अभ्यास
 64. कृषि निविष्टांचा तुलनात्मक अभ्यास
 65. विद्राव्य खतांचा तुलनात्मक अभ्यास
 66. रासायनिक खतांचा तुलनात्मक अभ्यास
 67. किटकनाशकांचा तुलनात्मक अभ्यास
 68. बुरशीनाशकांचा तुलनात्मक अभ्यास
-
- 1.2 आंतरविद्याशाखीय विषय**
-
01. कोरडवाहू शेती तंत्रज्ञान
 02. पीक-उत्पादनातील सिंचन पद्धतींचा अभ्यास
 03. जैविक पीक-संरक्षण तंत्रज्ञान
 04. वनस्पतीजन्य किटनाशकांचे उत्पादन तंत्रज्ञान
 05. पीक-उत्पादनात संगणकाचा वापर
 06. नियंत्रित वातावरणातील पीक-उत्पादन तंत्रज्ञान
 07. तण व्यवस्थापन तंत्रज्ञान
 08. बीजोत्पादन तंत्रज्ञान
 09. ऊतिसंवर्धन तंत्रज्ञान
 10. सेंद्रिय शेती तंत्रज्ञान
 11. सेंद्रिय शेती प्रमाणीकरण तंत्रज्ञान
 12. खते व पाणी व्यवस्थापन
 13. मधमाशीपालन तंत्रज्ञान
 14. जैविक खते उत्पादन तंत्रज्ञान
 15. मृद संधारण व भूसुधार पद्धतींचा अभ्यास
 16. पीक-उत्पादनात सूक्ष्म अन्नद्रव्यांचा अभ्यास
 17. पीक-संजीवकांचा अभ्यास
 18. कृषिवनिकी उत्पादन तंत्रज्ञान
 19. वन रोपवाटिका व्यवस्थापन तंत्रज्ञान
 20. मृद व जल संधारणात कृषिवनिकी पद्धतींचा अभ्यास
 21. धान्य साठवणूक तंत्रज्ञान
 22. कृषि-उत्पादनात प्लास्टिकलचर तंत्रज्ञान
 23. कृषिक्षेत्रात अपारंपारिक उर्जास्रोतांचा अभ्यास
 24. कृषिवजार आणि कृषियंत्रांचा अभ्यास
 25. जैविक किड नियंत्रक उत्पादन तंत्रज्ञान
 26. गांढूळ खत उत्पादन तंत्रज्ञान
 27. शेळी पालन तंत्रज्ञान व व्यवसाय व्यवस्थापन
 28. मेंढीपालन तंत्रज्ञान व व्यवसाय व्यवस्थापन
 29. म्हैसपालन तंत्रज्ञान व व्यवसाय व्यवस्थापन
 30. गायपालन तंत्रज्ञान व व्यवसाय व्यवस्थापन
 31. इमुपालन तंत्रज्ञान व व्यवसाय व्यवस्थापन
 32. वराहपालन तंत्रज्ञान व व्यवसाय व्यवस्थापन
 33. कुक्कुटपालन तंत्रज्ञान व व्यवसाय व्यवस्थापन
 34. ससेपालन तंत्रज्ञान व व्यवसाय व्यवस्थापन
 35. मधुमक्षिकापालन तंत्रज्ञान व व्यवसाय व्यवस्थापन
 36. रेशीमशेती तंत्रज्ञान व व्यवसाय व्यवस्थापन
 37. पशुव्यवसाय व्यवस्थापन
 38. स्टार्च उत्पादन तंत्रज्ञान
 39. दाल मिल तंत्रज्ञान
 40. ऑईल मिल तंत्रज्ञान
 41. तंबाखू प्रक्रिया तंत्रज्ञान
 42. सुगंधी तेल निर्मिती तंत्रज्ञान
 43. पशुखाद्य निर्मिती तंत्रज्ञान
 44. कृषि-पुरक उद्योग - मत्स्यशेती
 45. कृषि विपणन व्यवस्थापन
 46. एखाद्या शहरातील कृषि उत्पन्न बाजार समितींचा अभ्यास
 47. एखाद्या जिल्ह्यातील सहकारी कृषि संस्थेचा अभ्यास
 48. कृषि माहिती-तंत्रज्ञान
 49. कृषि सल्ला सेवा
 50. कृषि-प्रदर्शन
 51. कृषि निर्यात
 52. कृषि-पर्यटन
 53. बेकरी व्यवसाय व्यवस्थापन
 54. अन्नप्रक्रिया उद्योग
 55. करार शेती व्यवस्थापन
 56. कंपनी शेती व्यवस्थापन
 57. कृषि स्वयंरोजगार योजना
 58. महिला बचत गटांचा अभ्यास
 59. औषधी वनस्पतींचा अभ्यास
 60. शेतकरी आत्महत्यांचा अभ्यास
 61. शेतकरी कर्जबाजारीपणाचा अभ्यास
 62. शेतीमधील विपरीत हवामानाचा अभ्यास
 63. कृषि विभागाच्या शासकीय योजनांचा अभ्यास
 64. पाणलोट क्षेत्र विकास अभ्यास
 65. आदर्श गावांचा कृषि विषयक अभ्यास
 66. सेंद्रिय शेती करणार्या गावांची यशोगाथा
 67. एकात्मिक पिक उत्पादन पद्धतींचा अभ्यास
 68. कृषि विद्यापीठातील संशोधन योजनांची परिणामकारकता
 69. कृषि प्रदर्शन आयोजनाचा अभ्यास

2. उद्यानविद्या पदवी प्रकल्प सूची

टिप: विषयांची यादी ही परिपूर्ण नसून आपणास त्यामध्ये बदल करून हवा तो विषय निश्चित करता येईल अथवा नवीन विषय निवडता येईल. निवडलेल्या विषयास विद्यापीठाची मान्यता घेण्याची गरज नाही.

2.1 फळझाडांचा अभ्यास

01. द्राक्ष उत्पादन तंत्रज्ञान
02. आंबा उत्पादन तंत्रज्ञान
03. पेरू उत्पादन तंत्रज्ञान
04. चिकू उत्पादन तंत्रज्ञान
05. नारळ उत्पादन तंत्रज्ञान
06. सुपारी उत्पादन तंत्रज्ञान
07. काजू उत्पादन तंत्रज्ञान
08. डाळिंब उत्पादन तंत्रज्ञान
09. बोर उत्पादन तंत्रज्ञान

10. संत्रा उत्पादन तंत्रज्ञान
11. मोसंबी उत्पादन तंत्रज्ञान
12. लिंबू उत्पादन तंत्रज्ञान
13. पपई उत्पादन तंत्रज्ञान
14. केळी उत्पादन तंत्रज्ञान
15. अननस उत्पादन तंत्रज्ञान
16. कलिंगड उत्पादन तंत्रज्ञान
17. पपनस उत्पादन तंत्रज्ञान
18. अंजीर उत्पादन तंत्रज्ञान
19. फणस उत्पादन तंत्रज्ञान
20. चिंच उत्पादन तंत्रज्ञान
21. सीताफळ उत्पादन तंत्रज्ञान
22. रामफळ उत्पादन तंत्रज्ञान
23. आवळा उत्पादन तंत्रज्ञान
24. कवठ उत्पादन तंत्रज्ञान
25. जांभूळ उत्पादन तंत्रज्ञान
26. फालसा उत्पादन तंत्रज्ञान
27. कोकम उत्पादन तंत्रज्ञान
28. चारोळी उत्पादन तंत्रज्ञान
29. लिची उत्पादन तंत्रज्ञान
30. स्ट्रॉबेरी उत्पादन तंत्रज्ञान
31. पेंशनफ्रुट उत्पादन तंत्रज्ञान
32. बिब्बा उत्पादन तंत्रज्ञान
33. करवंद उत्पादन तंत्रज्ञान
34. ऍव्होकॅडो उत्पादन तंत्रज्ञान
35. फळे प्रक्रिया उद्योग

2.2 भाजीपाला पिकांचा अभ्यास

01. कोबी उत्पादन तंत्रज्ञान
02. फुलकोबी उत्पादन तंत्रज्ञान
03. नवलकोल उत्पादन तंत्रज्ञान
04. कोबीवर्गीय भाजीपाला उत्पादन तंत्रज्ञान
05. टोमॅटो उत्पादन तंत्रज्ञान
06. वांगी उत्पादन तंत्रज्ञान
07. भेंडी उत्पादन तंत्रज्ञान
08. बटाटा उत्पादन तंत्रज्ञान
09. काकडी उत्पादन तंत्रज्ञान
10. गरकीन उत्पादन तंत्रज्ञान
11. मिरची उत्पादन तंत्रज्ञान
12. रताळी उत्पादन तंत्रज्ञान
13. कांदा उत्पादन तंत्रज्ञान
14. गाजर उत्पादन तंत्रज्ञान
15. सुरण उत्पादन तंत्रज्ञान
16. बीटरूट उत्पादन तंत्रज्ञान
17. मुळा उत्पादन तंत्रज्ञान
18. श्रावणघेवडा उत्पादन तंत्रज्ञान
19. गवार उत्पादन तंत्रज्ञान
20. चवळी उत्पादन तंत्रज्ञान
21. वाटाणा उत्पादन तंत्रज्ञान
22. भोपळा उत्पादन तंत्रज्ञान
23. तोंडली उत्पादन तंत्रज्ञान
24. कारली उत्पादन तंत्रज्ञान
25. दोडका उत्पादन तंत्रज्ञान
26. घोसाळी उत्पादन तंत्रज्ञान
27. अळू उत्पादन तंत्रज्ञान
28. शेवगा उत्पादन तंत्रज्ञान

29. कढीपत्ता उत्पादन तंत्रज्ञान
30. करटोली उत्पादन तंत्रज्ञान
31. लेट्यूस उत्पादन तंत्रज्ञान
32. ब्रोकोली उत्पादन तंत्रज्ञान
33. आळिंबी उत्पादन तंत्रज्ञान
34. पालेभाज्या उत्पादन तंत्रज्ञान
35. भाजीपाला प्रक्रिया उद्योग

2.3 फुलझाडांचा अभ्यास

01. गुलाब उत्पादन तंत्रज्ञान
02. शेवंती उत्पादन तंत्रज्ञान
03. झेंडू उत्पादन तंत्रज्ञान
04. ऍस्टर उत्पादन तंत्रज्ञान
05. गेलार्डिया उत्पादन तंत्रज्ञान
06. निशीगंधा उत्पादन तंत्रज्ञान
07. ग्लॉडिओलस उत्पादन तंत्रज्ञान
08. लिली उत्पादन तंत्रज्ञान
09. झिनिया उत्पादन तंत्रज्ञान
10. कार्नेशन उत्पादन तंत्रज्ञान
11. डेलिया उत्पादन तंत्रज्ञान
12. जस्मीन (जाई, जुई, मोगरा) उत्पादन तंत्रज्ञान
13. कर्दळी उत्पादन तंत्रज्ञान
14. बोगनवेल उत्पादन तंत्रज्ञान
15. जरबेरा उत्पादन तंत्रज्ञान
16. ऑर्किड उत्पादन तंत्रज्ञान
17. हंगामी फुलझाडांचे उत्पादन
18. बोनसाय व्यवस्थापन
19. जोजोबा उत्पादन तंत्रज्ञान
20. स्टिक्कीया उत्पादन तंत्रज्ञान
21. फुले प्रक्रिया उद्योग
22. शुष्क फुले (Dry flowers) उद्योग

2.4 मसालावर्गीय पिके व औषधी वनस्पतींचा अभ्यास

01. हळद उत्पादन तंत्रज्ञान
02. आले उत्पादन तंत्रज्ञान
03. लवंग उत्पादन तंत्रज्ञान
04. मिरी उत्पादन तंत्रज्ञान
05. लसूण उत्पादन तंत्रज्ञान
06. वेलदोडा उत्पादन तंत्रज्ञान
07. जायफळ उत्पादन तंत्रज्ञान
08. पानवेल उत्पादन तंत्रज्ञान
09. कॉफी उत्पादन तंत्रज्ञान
10. शतावरी उत्पादन तंत्रज्ञान
11. सफेद मुसळी उत्पादन तंत्रज्ञान
12. अश्वगंधा उत्पादन तंत्रज्ञान
13. इसबगोल उत्पादन तंत्रज्ञान
14. गुगुळ उत्पादन तंत्रज्ञान
15. रानवांगी उत्पादन तंत्रज्ञान
16. रिठा उत्पादन तंत्रज्ञान
17. पानमळा व्यवस्थापनाचा अभ्यास
18. औषधी वनस्पती उत्पादन तंत्रज्ञान

2.5 प्रांगणउद्यान अभ्यास

01. एखाद्या शहरातील उद्यानांचे व्यवस्थापन
02. एखाद्या शहरातील उद्यानांचा अभ्यास
03. पब्लिक गार्डनची आखणी आणि रचना

04. एखाद्या शहरातील वृक्षराजीचा अभ्यास
05. एखाद्या शहरातील परसबागांचा अभ्यास
06. एखाद्या शहरातील टेरेस गार्डनचा अभ्यास
07. आधुनिक पुष्परचना अभ्यास
08. एखाद्या शहरातील लॉनचा (हिरवळीचा) अभ्यास
09. एखाद्या शहरातील लतावेलीचा अभ्यास
10. एखाद्या शहरातील गृहनिर्माण सोसायटीच्या बागेचे नियोजन आखणी आणि उभारणी
11. शोभिवंत वनस्पतींचा अभ्यास
12. एखाद्या शहरातील रोपवाटिकांचा अभ्यास
13. औद्योगिक वसाहतीमधील बागांचा अभ्यास
14. औद्योगिक वसाहतीमधील उद्यानांचा अभ्यास
15. एखाद्या शहरातील रोपवाटिकांचा अभ्यास
16. एखाद्या शहराभोवतालच्या फार्महाऊसेसचा अभ्यास
17. हॉटेल इंडस्ट्रीजमधील प्रांगणउद्यानांचा अभ्यास

2.6 व्यवस्थापन, प्रक्रिया, विपणन अभ्यास

01. आधुनिक रोपवाटीका अभ्यास
02. थेट शेतमाल विक्री व्यवस्थेचा अभ्यास
03. शेड नेट मधील भाजीपाला उत्पादन तंत्रज्ञान
04. नियंत्रित आधुनिक सिंचन प्रणालींचा अभ्यास
05. एखाद्या पिकाच्या निर्यातीचा अभ्यास
06. रोपवाटीका व्यवस्थापन
07. उती संवर्धन तंत्रज्ञान
08. कोरडवाहू फळबागांचे व्यवस्थापन
09. एखाद्या जिल्ह्यातील फळबागा विकास योजनेचा अभ्यास
10. पॉलिहाऊसमधील भाजीपाला उत्पादन
11. भाजीपाला निर्जलीकरण तंत्रज्ञान
12. हळदप्रक्रिया तंत्रज्ञान
13. आलेप्रक्रिया तंत्रज्ञान
14. कांदा प्रक्रिया तंत्रज्ञान
15. लसूणप्रक्रिया तंत्रज्ञान
16. फळे, भाजीपाला-प्रक्रिया तंत्रज्ञान
17. फळे, भाजीपाला, फुले प्रक्रिया तंत्रज्ञान

18. बेदाणा उत्पादन तंत्रज्ञान
19. वार्डन उत्पादन तंत्रज्ञान
20. एखाद्या शहरातील फळे, भाजीपाला प्रक्रिया उद्योगांचा अभ्यास
21. एखाद्या शहरातील फळे, भाजीपाला आणि फुलांची हाताळणी आणि व्यापार पद्धती
22. एखाद्या शहरातील फ्लोरिस्ट शॉपचा अभ्यास
23. फळे, भाजीपाला आणि फुलांच्या निर्यातीतील समस्या आणि वाव
24. एखाद्या शहरातील कृषि उत्पन्न बाजारसमितीमार्फत होणाऱ्या फळे, भाजीपाला आणि फुलांच्या व्यापाराचा अभ्यास

2.7 इतर विषय

01. मातीविना शेती (हायड्रोपोनिक्स) उत्पादन तंत्रज्ञान
02. शहरी शेती उत्पादन तंत्रज्ञान
03. टेरेस गार्डन तंत्रज्ञान
04. ग्लोबल गॅप प्रमाणिकरणाचा अभ्यास
05. प्रक्रिया उद्योगामधील प्रमाणिकरण प्रणालींचा अभ्यास
06. वनस्पतीजन्य किडनाशकांचे उत्पादन तंत्रज्ञान
07. किड सर्व्हेक्षण (क्रॉपसेप) योजनांचा अभ्यास
08. औषधी व सुगंधी वनस्पती रोपवाटीका तंत्रज्ञान
09. फळ पिकांमधील वळण व छाटणी पद्धतींचा अभ्यास
10. उद्यानविद्या पिकांमधील संजिवकांचा अभ्यास
11. उद्यानविद्या पिकांमधील खास पद्धतींचा अभ्यास
12. कृषि प्रदर्शन आयोजनाचा अभ्यास
13. एखाद्या शहरातील कृषि सेवा केंद्रांचा अभ्यास
14. कृषि निविष्टांचा तुलनात्मक अभ्यास
15. विद्राव्य खतांचा तुलनात्मक अभ्यास
16. रासायनिक खतांचा तुलनात्मक अभ्यास
17. किटकनाशकांचा तुलनात्मक अभ्यास
18. बुरशीनाशकांचा तुलनात्मक अभ्यास

15. सर्व कृषि शिक्षणक्रमांसाठी संपर्कसत्र वेळापत्रक

माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम (ऑगस्ट 2018 ते जानेवारी 2019)

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T(Theory): पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P(Practical): कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
01	01.08.2018		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
02	04.08.2018	AGR-101	T: 1. फळे, भाजीपाला आणि फुलांचे महत्त्व; 2. फळे, भाजीपाला आणि फुलझाडांसाठी हवामान; 3. फळे, भाजीपाला आणि फुलझाडांसाठी लागणारी जमीन P : 1. परसबागेचा नकाशा तयार करून आखणी करणे, 2. बागेतील जमिनीची तपासणी व माती परीक्षण करणे
03	05.08.2018	AGR-101	T: 1. फळझाडे, भाजीपाला व फुलझाडे यांच्या लागवडीच्या पद्धती, 2. बागेसाठी जमीन ,तिचा विकास आणि संरक्षण, 3. बागेची आखणी आणि लागवड P: 1. बागेतील झाडाझुडपांची खड्डा खोदून लागवड, 2. बागेतील कुंड्यांची निवड करून झाडे लावणे
04	11.08.2018	AGR-101	T: 1. झाडांच्या वाढीसाठी आवश्यक अन्नद्रव्ये, 2. सेंद्रिय आणि रासायनिक खते, 3. बागेसाठी पाण्याचे नियोजन P: 1. बागकामासाठी लागणाऱ्या साधनांची ओळख आणि वापर करणे, 2. काडीकचऱ्यापासून कंपोस्ट खत तयार करणे
05	12.08.2018	AGR-101	T: 1. बागेमध्ये आच्छादनाचा वापर, 2. बागेतील झाडांची छाटणी, वळण आणि आधार देणे, 3. उत्पादन वाढविण्याच्या विशेष पद्धती P: 1. घरच्या घरी गांडूळखत (व्हर्मिकंपोस्ट) तयार करणे
06	18.08.2018	AGR-101	T: 1. बागेमध्ये संजीवकांचा वापर, 2. बागेतील आंतरपिके आणि आंतरमशागत, 3. तणे आणि तणांचे नियंत्रण P: 1. बागेतील झाडांना पाणी देणे
07	19.08.2018	AGR-101	T: 1. बागेतील रोग आणि त्यांचे नियंत्रण, 2. बागेतील किडी आणि त्यांचे नियंत्रण, 3. फळांची काढणी व हाताळणी P: 1. बागेतील झाडांना खते देणे
08	01.09.2018	AGR-101	T: 1. भाजीपाला काढणी व हाताळणी, 2. फुलांची काढणी व हाताळणी, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. बागेतील झाडांना आधार देणे व संरक्षण करणे
09	02.09.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	08.09.2018	AGR-102	T: 1. आंबा व काजू लागवड, 2. केळी आणि लिंबूवर्गीय फळझाडांची लागवड, 3. नारळ, सुपारी आणि चिकू लागवड P: 1. बागेतील झाडांना आधार व वळण देणे, 2. झाडांना खते देण्याच्या पद्धतीचा अभ्यास करणे
11	15.09.2018	AGR-102	T: 1. पेरू, पपई व अंजीर लागवड, 2. डाळिंब व आवळा लागवड, 3. चिंच, बोर, सीताफळ लागवड P: 1. पॉलीटनेलमध्ये भाजीपाला व फुलझाडांची रोपे तयार करणे, 2. आंबा मोहोराचे संरक्षण करणे
12	16.09.2018	AGR-102	T: 1. टोमॅटो, वांगी व मिरची लागवड, 2. कोबीवर्गीय भाज्यांची लागवड, 3. वेलवर्गीय भाज्यांची लागवड P: 1. बोरीच्या झाडांची छाटणी करणे, 2. फळझाडांचा बहार धरणे
13	22.09.2018	AGR-102	T: 1. शेंगावर्गीय भाज्यांची लागवड, 2. कांदा, लसूण, बटाटा व भेंडी लागवड, 3. मूळभाज्या आणि कंदभाज्या लागवड, P: 1. वेलवर्गीय भाज्यांची बांधणी करणे
14	06.10.2018	AGR-102	T: 1. पालेभाज्यांची लागवड, 2. शेवगा, कढीपत्ता व हादगा लागवड, 3. अपारंपरिक भाजीपाला लागवड P: 1. कंदवर्गीय फुलझाडांची लागवड करणे

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T(Theory): पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P(Practical): कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
15	07.10.2018	AGR-102	T: 1. गुलाब, झेंडू, अँस्टर व झिनिया लागवड; 2. कानेशन, जरबेरा व आर्किड लागवड; 3. शेवंती, डेलिया व गेलार्डिया लागवड P: 1. गुलाबाची छाटणी करणे
16	13.10.2018	AGR-102	T: 1. निशिगंधा, ग्लॅडिओलस व लिली लागवड; 2. जस्मीनची लागवड P: 1. फळे, भाजीपाला व फुलांची परिपक्वतेच्या लक्षणांवरून काढणी करणे
17	14.10.2018	AGR-102 पुरवणी पुस्तिका	T: 1. फळे, भाजीपाला, फुले प्रक्रिया व मूल्यवृद्धी 2. तुती, स्ट्रॉबेरी उत्पादन तंत्रज्ञान 3. फणस, कोकम, अननस उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. आंबा, आवळा व डाळिंब प्रक्रिया तंत्रज्ञानाचा अभ्यास करणे, 2. टोमॅटो व पालेभाज्या प्रक्रिया तंत्रज्ञानाचा अभ्यास करणे.
18	20.10.2018	AGR-102 पुरवणी पुस्तिका	T: 1. अँव्होकॅडो, जांभूळ, करवंद उत्पादन तंत्रज्ञान 2. मसाला पिकांचे उत्पादन तंत्रज्ञान 3. परसबागेतील सॅन्ड्रिय पिक उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. मसाला पिकांची ओळख व लागवड तंत्रज्ञानाचा अभ्यास करणे
19	21.10.2018	AGR-102 पुरवणी पुस्तिका	T: 1. आळिंबी आणि स्फिरुलिना उत्पादन तंत्रज्ञान 2. सुगंधी व औषधी वनस्पती उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. नियंत्रित वातावरणातील पिक उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. आळिंबी आणि स्फिरुलिना उत्पादन पद्धतींचा अभ्यास करणे.
20	03.11.2018	AGR-102 पुरवणी पुस्तिका	T: 1. रोपवाटिका व बागेतील यांत्रिकीकरण पद्धती, 2. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. आधुनिक भाजीपाला रोपवाटिकेतील तंत्रज्ञानाचा अभ्यास करणे.
21	04.11.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	17.11.2018	AGR-103	T: 1. रोपवाटिका स्थापनेची कार्यपद्धती, 2. रोपवाटिकेसाठी जागेची निवड आणि पूर्वतयारी, 3. रोपवाटिकेतील मातृवृक्षाची लागवड आणि संगोपन P: 1. रोपवाटिकेचा नकाशा/आराखडा तयार करून आखणी करणे, 2. रोपवाटिकेसाठी लागणाऱ्या विविध साहित्य व साधनांचा अभ्यास.
23	18.11.2018	AGR-103	T: 1. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीसाठी माध्यमे आणि साहित्य, 2. रोपवाटिकेसाठी विविध हत्यारे व अवजारे, 3. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धी गृहे P: 1. रोपवाटिकेमधील अभिवृद्धी माध्यमांचा अभ्यास करणे, 2. वनस्पतींची बियांपासून अभिवृद्धी करणे
24	24.11.2018	AGR-103	T: 1. रोपवाटिकेत झाडांची शाखीय अभिवृद्धी व उत्तिसंवर्धन, 2. रोपवाटिकेतील झाडांची बियांपासून अभिवृद्धी, 3. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीसाठी संजीवकाचा वापर P: 1. वनस्पतींची शाखीय पद्धतीने अभिवृद्धी करणे, 2. रोपवाटिकेत वाफे तयार करून ते निर्जंतुक करणे
25	25.11.2018	AGR-103	T: 1. रोपवाटिकेत झाडांच्या कलमा-रोपांचे संरक्षण, 2. रोपवाटिकेमधील झाडांच्या कलमांची निगा, 3. कलमा रोपांचे विक्रीसाठी संस्करण P: 1. कलमा-रोपांची बदलणी / पुनर्लागवड करणे
26	01.12.2018	AGR-103	T: 1. रोपवाटिकेतील मजुर व्यवस्थापन, 2. कलमा-रोपांचे विक्रीसाठी वर्गिकरण व प्रदर्शनीय मांडणी, 3. रोपवाटिकेतील वाफे आणि गृहांचे निर्जंतुकीकरण P: 1. रोपवाटिकेत अभिवृद्धीसाठी लागणाऱ्या विविध संजीवकांची द्रावणे, मिश्रणे करणे
27	02.12.2018	AGR-103	T: 1. प्लॅन्ट लायबरी संकल्पना व कार्यपद्धती, 2. रोपवाटिकेतील वर्षभरातील निविष्टा व कामांचे नियोजन, 3. रोपवाटिकेतील खर्चाचे अंदाजपत्रक व आर्थिक नियोजन P: 1. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीगृहांचा अभ्यास करणे
28	08.12.2018	AGR-103	T: 1. शासनाच्या रोपवाटिका विकास योजना, 2. रोपवाटिकेचे अर्थशास्त्र, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. रोपवाटिकेत कामाचे आणि खर्चाचे अंदाजपत्रक तयार करणे
29	09.12.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

संपर्क- सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T(Theory) : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P(Practical) : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
30	15.12.2018	AGR-104	T: 1. परसबाग, 2. बागबगिचा आराखडा, 3. बागेतील सजीव आणि निर्जीव घटक P: 1. परसबागेचा आराखडा तयार करणे, 2. प्रांगणउद्यानातील सजीव, निर्जीव घटक मांडणीचा अभ्यास करणे
31	16.12.2018	AGR-104	T: 1. बागेतील बांधकामे, 2. हिरवळीचे प्रकार, 3. बागेतील झुडपांचे प्रकार P: 1. बागेतील झाडांचे संरक्षण करणे, 2. बागेत हिरवळ (लॉन) तयार करणे
32	05.01.2019	AGR-104	T: 1. कुंपण आणि कडांचे प्रकार, 2. शोभिवंत पानांची, फुलांची झुडपे, 3. घरात ठेवण्यासाठी शोभिवंत झाडांची निवड P: 1. पाण्यातील वनस्पतींची लागवड करणे, 2. मातीव्यतिरिक्त माध्यमांचा उपयोग करून झाडांची लागवड
33	06.01.2019	AGR-104	T: 1. निवडुंगाचे प्रकार, 2. लतावेलींचे प्रकार, 3. माड (पाम) आणि बांबू P: 1. काचपात्रातील बाग तयार करणे
34	12.01.2019	AGR-104	T: 1. ऑर्किड, 2. वामन वृक्ष (बोनसाय), 3. पाण्यात वाढणाऱ्या शोभिवंत वनस्पती P: 1. टांगण्यासाठी (हॅंगिंग बास्केट) कुंड्या तयार करणे
35	13.01.2019	AGR-104	T: 1. प्रेक्षणीय झाडे, 2. गच्चीवरील बाग, 3. खडकबाग P: 1. झाडांपासून बोन्साय तयार करणे
36	19.01.2019	AGR-104	T: 1. पुष्परचना, 2. प्रदर्शनात सहभाग, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. फुलांच्या विविध पुष्परचनांचा अभ्यास करणे
37	20.01.2019		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

कृषि-अधिष्ठान शिक्षणक्रम (ऑगस्ट 2018 ते फेब्रुवारी 2019)

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T(Theory): पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P(Practical): कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
01	01.08.2018		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
02	04.08.2018	AGR-201	T: 1. मृदा, मृदांचे महत्त्व आणि मृदा घटक; 2. खडक आणि खनिजे; 3. मृदानिर्मिती व जमिनीचा उभा छेद P :1. खडक व खनिजे ओळखणे, 2. जमिनीच्या उभ्या छेदांचा अभ्यास करणे
03	05.08.2018	AGR-201	T: 1. मातीच्या कणांचे गुणधर्म आणि जमिनीची संरचना, 2. जमिनीतील सेंद्रिय पदार्थ, जमिनीचे भौतिक व रासायनिक गुणधर्म, 3. जमिनीतील पाणी P: 1. पृथःकरणासाठी मातीचा नमुना घेणे, रंग व तापमान मोजणे, 2. जमिनीचा पोत तपासणे
04	11.08.2018	AGR-201	T: 1. महाराष्ट्रातील जमिनी व त्यांचे गुणधर्म; 2. जमिनीची धूप आणि मृदसंधारण; 3. मृदा सर्वेक्षण, वर्गीकरण व पाणलोट क्षेत्र P: 1. जमिनीचा सामू, विद्युतवाहकता मोजणे, 2. जमिनीतील उपलब्ध नत्र, स्फुरद व पालाश काढणे
05	12.08.2018	AGR-201	T: 1. वनस्पतीला लागणारी पोषक अन्नद्रव्ये; 2. वनस्पतीतील अन्नद्रव्यांची कमतरता आणि उपलब्धता, 3. जमिनीची सुपीकता, उत्पादन क्षमता व खतांचा संतुलित वापर P: 1. कंपोस्ट,व्हमिकंपोस्ट व निळे-हिरवे शेवाळ खत तयार करणे
06	18.08.2018	AGR-201	T: 1. मृदा चाचणी, वनस्पती पृथक्करण आणि खतांचे व्यवस्थापन; 2. पाणी परीक्षण आणि सेंद्रिय खते, 3. सेंद्रिय खतांची निर्मिती P: 1. माती परीक्षण अहवाल वाचन करून पिकांसाठी मिश्र, संयुक्त खतांची मात्रा ठरविणे
07	19.08.2018	AGR-201	T: 1. जिवाणूखते निर्मिती आणि सेंद्रिय शेती, रासायनिक खते आणि रासायनिक खतांचा वापर; 2. संयुक्त खते, मिश्रखते आणि द्रवरूप खते P: खतांचे नमुने गोळा करून त्यांचे अन्नद्रव्यांच्या प्रकारानुसार वर्गीकरण करणे
08	01.09.2018	AGR-201	T:1. खतांची साठवण आणि हाताळणी, 2. रासायनिक खत विषयक नियंत्रण कायदा P: 1. अन्नद्रव्यांची कमतरता लक्षणे अभ्यासून मुख्य व सूक्ष्म अन्नद्रव्यांची उपाययोजना करणे
09	02.09.2018	AGR-201 पुरवणी पुस्तिका	T: 1. चुनखडीयुक्त जमिनी, गुणधर्म व व्यवस्थापन, 2. जमिन आरोग्य व व्यवस्थापन 3. मृद व जल प्रदूषण P: 1. जमिनीतील उपलब्ध लोह, मंगल, जस्त, तांबे आणि बोरॉन तपासणी करणे
10	08.09.2018	AGR-201 पुरवणी पुस्तिका	T: 1. अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, 2. दुरस्थ संवेदन यंत्र (रिमोट सेंसिंग) जी.पी.एस., जी.आय.एस. 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. सिंचनाच्या पाण्याची प्रत तपासणे, 2. उभ्या पिकातील अन्नद्रव्यांची त्वरीत तपासणी करणे.
11	15.09.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
12	16.09.2018	AGR-202	T :1. वनस्पतीशास्त्राची ओळख व शाकीय अंगे, 2. वनस्पतीमधील जननीक अंगांची रचना व कार्य, 3. वनस्पती पेशी, ऊती व ऊतिसमूह P: 1. वनस्पतींचे मूळ, खोड, पानांचे रूपांतर, 2. फुलांचे विविध भाग व बिजवर्गिकरण, एकदल, द्विदल वनस्पती गुणधर्म अभ्यासणे.
13	22.09.2018	AGR-202	T: 1. मुळ, खोड व पानांची अंतररचना; 2. सपुष्प वनस्पतींचे वर्गीकरण; 3. द्रावणे, कलिले आणि वनस्पती पेशी P: 1. द्रावणे, कलिले, आम्ल, अल्कलीचे गुणधर्म, 2. सहजीवी नत्र स्थिरीकरण, श्वसन भागाकार, इ.
14	06.10.2018	AGR-202	T: 1. वनस्पतीमधील पाणी शोषण व वितरण; 2. प्रकाश संश्लेषण व श्वसन; 3. वनस्पती वाढ व नियंत्रणे, P: 1. बियाण्यातील सुप्तावस्था, पिकातील ताणांचा अभ्यास, 2. मेंडेलचा नियम, फुलांची निरीक्षणे घेणे व सेल्फिंग पद्धतीचा अभ्यास करणे.

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T(Theory): पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P(Practical): कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
15	07.10.2018	AGR-202	T: 1. वनस्पतीमधील पुनरुत्पादक वाढ, विविध ताण व शरीरकियाशास्त्र आणि पिकांचे उत्पादन, 2. रोपपैदास शास्त्राची ओळख व रोपपैदाशीची मूलतत्त्वे, 3. स्वपरागीत व परपरागीत पिकातील रोपपैदास पद्धती P: 1. बियाणे निर्मिती क्षेत्रास भेट व प्रकियांची नोंद, 2. बियाणे प्रक्रिया केंद्र व बियाणे परिक्षण
16	13.10.2018	AGR-202	T: 1. दर्जेदार बियाणेनिर्मितीची मूलतत्त्वे व कार्यपद्धती; 2. बियाणे निर्मिती, 3. बिजप्रक्रिया व परीक्षण P: 1. वनस्पती जैव तंत्रज्ञान आणि जननिक अभियांत्रिकीतील उदाहरणे अभ्यासणे, 2. संगरीत बियाणे निर्मितीच्या पद्धती व बीजप्रक्रिया, 3. बियाणे-परीक्षण, विक्री व बियाणे कायदा.
17	14.10.2018	AGR-202	T: 1. वनस्पती जैव तंत्रज्ञानाची ओळख व उत्तिसंवर्धन, 2. सूक्ष्म प्रवर्धने व निलंबित संवर्धने, कॅल्स संवर्धन; 3. ऊतिसंवर्धने व रोप पैदास P: 1. उत्तिसंवर्धन प्रयोगशाळेस भेट देऊन रचना, कार्ये, उपकरणे यांचा अभ्यास करणे
18	20.10.2018	AGR-202	T: 1. पिकांची जननिक रूपांतरे, 2. व्यापारी तत्त्वावर सूक्ष्म प्रवर्धन, P: 1. उत्तिसंवर्धित ऊस, केळी पिक लागवड क्षेत्रास भेट व अभ्यास करणे
19	21.10.2018	AGR-202 पुरवणी पुस्तिका	T: 1. पीक वाण संरक्षण व शेतकरी हक्क कायदा-2001, 2. भाजीपाला, नगदी पिके व चारा पिके बिजोत्पादन, 3. अन्नघटक : शोषण, चयापचय आणि नत्र व लिपीड अभिकरण P: 1. पीक वाण संरक्षण व शेतकरी हक्क कायदा-2001 अंतर्गत वाणांची नोंद करणेसाठी अर्ज भरणे, 2. भाजीपाला बियाणे काढण्याच्या पद्धती आणि प्रात्यक्षिके
20	03.11.2018	AGR-202 पुरवणी पुस्तिका	T: 1. पिक सुधारणेची चिन्हांकित निवड पद्धत, 2. अवर्षण आणि क्षार प्रतिकारक्षम रोप पैदास, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. वनस्पतीच्या अंगकांमध्ये नत्र व प्रथिनांचे प्रमाण अभ्यास करण्याच्या पद्धती व प्रक्रिया यांचा अभ्यास करणे, 2. वनस्पतीच्या वाढीच्या विविध अवस्थांवर तणांच्या होणाऱ्या परिणामांचे तुलनात्मक सांख्यिकीयदृष्ट्या पृथक्करण करणे, 3. स्वपरागिकरण पुंकेसर काढणे आणि परागीकरण पद्धत
21	04.11.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	17.11.2018	AGR-203	T :1. किटकशास्त्र परिचय, 2. कीड व्यवस्थापन, 3. नुकसानकारक किडी व उपयुक्त कीटक P: 1. कीटकाच्या शरीररचनेचा अभ्यास करणे, 2. कीटकांच्या जीवनकमांचा अभ्यास करणे
23	18.11.2018	AGR-203	T: 1. पीक-संरक्षण साधने, निगा व देखभाल, 2. जैविक कीडनाशके व त्यांचे उत्पादन तंत्र, 3. अन्नधान्ये व कडधान्यावरील प्रमुख किडी P :1. पिकांवरील नुकसानकारक आणि उपयुक्त कीटकांचा अभ्यास, 2. जैविक कीडनाशक, रोगनाशकांचा वापर करणे
24	24.11.2018	AGR-203	T: 1. गळीत धान्ये व नगदी पिकांवरील किडी, 2. फळझाडांवरील किडी, 3. भाजीपाल्यावरील किडी P: 1. पिक संरक्षण साधनांची ओळख, वापर, दुरुस्ती, निगा राखणे; 2. पिकांवरील रोगाच्या लक्षणांवरून रोग ओळखणे
25	25.11.2018	AGR-203	T :1. फुलझाडे आणि पॉलिहाऊसमधील किडी, 2. वनस्पतीच्या रोगांची ओळख आणि महत्त्व, 3. पिकाच्या रोगावर वातावरणाचा परिणाम P: 1. बुरशीजन्य रोगाचा जीवनक्रम अभ्यासणे
26	01.12.2018	AGR-203	T: 1. बुरशीजन्य व जिवाणुजन्य रोग, 2. विषाणुजन्य व मायकोप्लाझ्माजन्य रोग, 3. जैविक रोगनाशके उत्पादनतंत्र P: 1. फवारणीसाठी कीटकनाशके व बुरशीनाशकाचे द्रावण तयार करणे

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T(Theory): पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P(Practical): कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
27	02.12.2018	AGR-203	T :1. अन्नधान्ये व कडधान्यावरील रोग, 2. गळीत धान्ये व नगदी पिकांवरील रोग, 3. फळझाडांवरील रोग P: 1. धान्य साठवणुकीतील किडींचा अभ्यास करणे
28	08.12.2018	AGR-203	T: 1. भाजीपाल्यावरील रोग, 2. फुलझाडे आणि पॉलीहाऊसमधील रोग P: 1. उंदीर आणि गोगलगायींचा बंदोबस्त करणे
29	09.12.2018	AGR-203 पुरवणी पुस्तिका	T: 1. पिकांवरील किडींचे वर्गिकरण व त्यांचा उद्रेक होण्याची कारणे, 2. पिकांवरील रोगांचा उद्रेक होण्याची कारणे, 3. किड संवर्धन, प्रादुर्भावाचा अंदाज व व्यवस्थापनाच्या आधुनिक पद्धती P: 1. अन्नधान्य, कडधान्य, गळीतधान्ये व नगदी पिकावरील किडींची ओळख व नुकसानीचा प्रकार, 2. अन्नधान्य, कडधान्य, गळीतधान्य, व नगदी पिकावरील रोगांची ओळख व नुकसानीचा प्रकार
30	15.12.2018	AGR-203 पुरवणी पुस्तिका	T: 1. रोगांचे सर्वेक्षण, प्रादुर्भावाचा अंदाज व व्यवस्थापनाच्या आधुनिक पद्धती, 2. पिकांमधील सुत्रकृमींचे व्यवस्थापन, 3. अंतर्गत परीक्षेबाबत सूचना P: 1. फळझाडे, भाजीपाला, फुलझाडे व पॉलीहाऊसमधील पिकांवरील किडींची ओळख आणि नुकसानीचा प्रकार, 2. फळझाडे, भाजीपाला, फुलझाडे व पॉलीहाऊसमधील पिकांवरील रोगांची ओळख आणि नुकसानीचा प्रकार, 3. सुत्रकृमींची ओळख आणि नुकसानीचा प्रकार
31	16.12.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
32	05.01.2019	AGR-204	T :1. कृषिशालाची ओळख, 2. कृषि-हवामानशास्त्र, 3. जमीन P: 1. पर्जन्यमापक, तापमापक, आर्द्रतामापक यंत्राची ओळख, कार्ये अभ्यासणे, 2. बियाण्याला जीवाणुखते, बुरशीनाशकाची बीजप्रक्रिया करणे
33	06.01.2019	AGR-204	T :1. मशागतीचे उद्देश, 2. बियाणे व बीजप्रक्रिया, 3. खते व खत व्यवस्थापन P :1. पिकाला पाणी देण्याच्या विविध पद्धती, 2. पीक-उत्पादनातील विविध आच्छादकांचा अभ्यास करणे
34	12.01.2019	AGR-204	T :1. पाणी व्यवस्थापन, 2. तणे व तण व्यवस्थापन, 3. कोरडवाहू शेती P :1. शेतातील तणांची ओळख व तणनियंत्रणाच्या पद्धतींचा, 2. पीकपद्धतीचा अभ्यास करणे
35	13.01.2019	AGR-204	T :1. पिक व शेती पद्धती, 2. ऊस-उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. कापूस-उत्पादन तंत्रज्ञान P :1. ऊसाची सुधारित जोडओळ व पट्टा पद्धतीने लागवड करणे
36	19.01.2019	AGR-204	T :1. भुईमुंग उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. सोयाबीन-उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. तूर-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. भुईमुंगातील आंतरमशागतीसाठी विविध औजारांचा वापर करणे
37	20.01.2019	AGR-204	T :1. तृणधान्य उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कडधान्य-उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. गळीतधान्य उत्पादन तंत्रज्ञान P :1. भाताची चारसुत्री पद्धतीने लागवड करणे
38	02.02.2019	AGR-204	T :1. चारापिके उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. गवतपिके-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. गळीतधान्ये व कडधान्य पिकांमध्ये गंधक व कॅल्शियमचा जिप्समचा वापर करणे
39	03.02.2019	AGR-204 पुरवणी पुस्तिका	T :1. हवामानातील बदल आणि पिकावरील होणारा परिणाम व उपाययोजना, 2. बटाटा उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. तंबाखू उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. हवामान बदलांचा पिकांच्या वाढीवर होणारा परिणाम अभ्यासणे, 2. कृषि अवजारांची ओळख आणि वापर करणे
40	09.02.2019	AGR-204 पुरवणी पुस्तिका	T :1. शुगरबीट उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. सेंद्रीय शेती उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. बटाटा बेणे निवड आणि लागवड करणे, 2. कृषि संशोधन केंद्रास भेट देऊन विविध पिकांच्या लागवडीचा अभ्यास करणे, 3. गांडूळखत व सेंद्रीय स्लरी उत्पादन करणे
41	10.02.2019		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

उद्यानविद्या पदविका (ऑगस्ट 2018 ते जानेवारी 2019)

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T(Theory): पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P(Practical): कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
01	01.08.2018		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान.
02	04.08.2018	AGR-225	T: 1. फळे, भाजीपाला आणि फुलांचे महत्त्व 2. फळे, भाजीपाला आणि फुलझाडांसाठी हवामान, 3. फळे, भाजीपाला आणि फुलझाडांसाठी जमीन P: 1. बागेचा नकाशा तयार करून आखणी, 2. बागेतील जमिनीची तपासणी व माती परीक्षण करणे
03	05.08.2018	AGR-225	T: 1. फळझाडे, भाजीपाला व फुलझाडांच्या लागवडीच्या पद्धती, 2. बागेसाठी जमिन व तिचा विकास आणि संरक्षण, 3. बागेची आखणी आणि लागवड P: 1. बागेतील झाडाझुडपांची खड्डा खोदून लागवड करणे, 2. बागेतील कुंड्यांची निवड करून झाडे लावणे
04	11.08.2018	AGR-225	T: 1. झाडांच्या वाढीसाठी आवश्यक अन्नद्रव्ये, 2. सेंद्रिय आणि रासायनिक खतांचा वापर, 3. बागेसाठी पाण्याचे नियोजन P: 1. बागकामासाठी लागणाऱ्या साधनांची ओळख आणि वापर करणे, 2. बागेतील काडीकचऱ्यापासून कंपोस्ट खत तयार करणे
05	12.08.2018	AGR-225	T: 1. बागेमध्ये आच्छादनाचा वापर, 2. बागेतील झाडांची छाटणी, वळण आणि आधार, 3. उत्पादन वाढविण्याच्या विशेष पद्धती P: 1. गांडूळखत (व्हर्मिकंपोस्ट) तयार करणे
06	18.08.2018	AGR-225	T: 1. बागेमध्ये संजीवकांचा वापर, 2. बागेतील आंतरपिके आणि आंतरमशागत, 3. तणे आणि तणांचे नियंत्रण P: 1. बागेतील झाडांना पाणी देणे
07	19.08.2018	AGR-225	T: 1. बागेतील रोग आणि त्यांचे नियंत्रण, 2. बागेतील किडी आणि त्यांचे नियंत्रण, 3. फळांची काढणी व हाताळणी P: 1. बागेतील झाडांना खते देणे
08	01.09.2018	AGR-225	T: 1. भाजीपाला काढणी व हाताळणी, 2. फुलांची काढणी व हाताळणी, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. बागेतील झाडांना आधार देणे व संरक्षण करणे
09	02.09.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	08.09.2018	AGR-226	T: 1. आंबा व काजू उत्पादन, 2. केळी, लिंबूवर्गीय फळझाडांचे उत्पादन, 3. नारळ, सुपारी आणि चिकू उत्पादन P: 1. बागेतील झाडांना आधार व वळण देणे, 2. बागेतील झाडांना खते देण्याच्या पद्धतीचा अभ्यास करणे
11	15.09.2018	AGR-226	T: 1. पेरू, पपई व अंजीर उत्पादन, 2. डाळिंब व आवळा उत्पादन, 3. चिंच, बोर, सीताफळ उत्पादन P: 1. पॉलीटनेलमध्ये भाजीपाला व फुलझाडांची रोपे तयार करणे, 2. आंबा मोहोराचे संरक्षण करणे
12	16.09.2018	AGR-226	T: 1. टोमॅटो, वांगी व मिरची उत्पादन, 2. कोबीवर्गीय भाज्यांचे उत्पादन, 3. वेलवर्गीय भाज्यांची उत्पादन P: 1. बोरीच्या झाडांची छाटणी करणे, 2. फळझाडांचा बहार धरणे
13	22.09.2018	AGR-226	T: 1. शेंगावर्गीय भाज्यांचे उत्पादन, 2. कांदा, लसूण, बटाटा व भेंडी उत्पादन, 3. मूळवर्गीय भाज्यांचे उत्पादन P: 1. वेलवर्गीय भाज्यांची बांधणी करणे
14	06.10.2018	AGR-226	T: 1. पालेभाज्यांचे उत्पादन, 2. शेवगा, कढीपत्ता व हादगा उत्पादन, 3. अपारंपरिक भाजीपाला उत्पादन P: 1. कंदवर्गीय फुलझाडांची लागवड करणे

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T(Theory): पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P(Practical): कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
15	07.10.2018	AGR-226	T: 1. गुलाब, झेडू, अँस्टर व झिनिया उत्पादन, 2. कार्नेशन, जरबेरा व आर्किड उत्पादन, 3. शेवंती, डेलिया व गेलार्डिया उत्पादन, P: 1. गुलाबाची छाटणी करणे
16	13.10.2018	AGR-226	T: 1. निशिंगंध, ग्लॅंडओलस व लिली उत्पादन, 2. जस्मीनचे उत्पादन P: 1. फळे, भाजीपाला व फुलांची परिपक्वतेच्या लक्षणांवरून काढणी करणे
17	14.10.2018	AGR-226 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. फळे, भाजीपाला व फुलांचे वर्गीकरण, 2. अतिघनता व उच्चघनता लागवडीच्या पद्धती, 3. फळे, भाजीपाला व फुलांची साठवणूक P: 1. अतिघनता पद्धतीने लागवड केलेल्या पिकांना वळण व छाटणी पद्धतीचा अभ्यास, 2. द्राक्ष पिकाच्या वळण व छाटणीचा अभ्यास करणे
18	20.10.2018	AGR-226 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. द्राक्ष उत्पादन, 2. करवंद, फालसा व बेल उत्पादन, 3. सफरचंद व स्ट्रॉबेरी उत्पादन P: 1. फळे व भाजीपाला पिकांच्या बाजारपेठेचा अभ्यास
19	21.10.2018	AGR-226 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. पॉलिहाऊस व शेडनेटमधील भाजीपाला उत्पादन, 2. भाजीपाला पिकांचे बिजोत्पादन, 3. अननस व फणस उत्पादन P: 1. फळे, भाजीपाला व फुले साठवणूकीसाठी शीत साखळी व शीतकक्षांचा अभ्यास
20	03.11.2018	AGR-226 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. पीअर, पीच व प्लम उत्पादन, 2. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. शेडनेटमधील भाजीपाला पिकांचे पाणी व खत व्यवस्थापनाचा अभ्यास
21	04.11.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	17.11.2018	AGR-227	T: 1. रोपवाटिका स्थापनेची कार्यपद्धती, 2. रोपवाटिकेसाठी जागेची निवड आणि पूर्वतयारी, 3. रोपवाटिकेतील मातृवृक्षांची लागवड आणि संगोपन P: 1. रोपवाटिकेचा आराखडा तयार करून आखणी करणे, 2. रोपवाटिकेसाठी लागणाऱ्या साधनांचा अभ्यास करणे
23	18.11.2018	AGR-227	T: 1. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीसाठी माध्यमे आणि साहित्य, 2. रोपवाटिकेसाठी विविध हत्यारे व अवजारे, 3. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीगृहे P: 1. रोपवाटिकेमधील अभिवृद्धीच्या माध्यमांचा अभ्यास करणे, 2. वनस्पतींची बियांपासून अभिवृद्धी करणे
24	24.11.2018	AGR-227	T: 1. रोपवाटिकेत झाडांची शाखीय अभिवृद्धी व ऊतिसंवर्धन, 2. रोपवाटिकेतील झाडांची बियांपासून अभिवृद्धी 3. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीसाठी संजीवकाचा वापर P: 1. रोपांची शाखीय पद्धतीने अभिवृद्धी करणे, 2. रोपवाटिकेत वाफे तयार करून ते निर्जंतुक करणे
25	25.11.2018	AGR-227	T: 1. रोपवाटिकेत झाडांच्या कलमा-रोपांचे संरक्षण, 2. रोपवाटिकेतील झाडांच्या कलमांची निगा, 3. कलमा-रोपांचे विक्रीसाठी संस्करण P: 1. कलमा-रोपांची पुनर्लागवड करणे
26	01.12.2018	AGR-227	T: 1. रोपवाटिकेतील मजूर व्यवस्थापन, 2. कलमा-रोपांचे विक्रीसाठी वर्गिकरण व प्रदर्शनीय मांडणी, 3. रोपवाटिकेतील वाफे आणि अभिवृद्धी गृहांचे निर्जंतुकीकरण P: 1. रोपवाटिकेत अभिवृद्धीसाठी संजीवकांची द्रावणे तयार करणे
27	02.12.2018	AGR-227	T: 1. प्लॅन्ट लायबरी : संकल्पना व कार्यपद्धती, 2. रोपवाटिकेतील वर्षभरातील निविष्टा व कामांचे नियोजन, 3. रोपवाटिकेतील खर्चाचे अंदाजपत्रक व आर्थिक नियोजन P: 1. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीगृहांचा अभ्यास करणे
28	08.12.2018	AGR-227	T: 1. शासनाच्या रोपवाटिका विकास योजना, 2. रोपवाटिकेचे अर्थशास्त्र, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. रोपवाटिकेतील कामांचे आणि खर्चाचे अंदाजपत्रक तयार करणे
29	09.12.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
30	15.12.2018	AGR-228	T: 1. परसबाग, 2. बागबगिचा आराखडा, 3. बागेतील सजीव आणि निर्जीव घटक P: 1. परसबागेचा आराखडा तयार करणे, 2. प्रांगणउद्यानातील सजीव व निर्जीव घटकांचा अभ्यास करणे

संपर्क- सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T(Theory): पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P(Practical): कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
31	16.12.2018	AGR-228	T: 1. बागेतील बांधकामे, 2. हिरवळीचे प्रकार, 3. बागेतील झुडपांचे प्रकार P: 1. बागेतील झाडांचे संरक्षण करणे, 2. बागेत हिरवळ (लॉन) तयार करणे
32	05.01.2019	AGR-228	T: 1. कुंपण आणि कडांचे प्रकार, 2. शोभिवंत पानांची आणि फुलांची झुडपे, 3. घरात ठेवण्यासाठी शोभिवंत झाडांची, निवड, मांडणी आणि निगा P: 1. पाण्यातील वनस्पतींची लागवड करणे, 2. जमिनीशिवाय झाडांची लागवड करणे.
33	06.01.2019	AGR-228	T: 1. निवडुंगाचे प्रकार, 2. लतावेळीचे प्रकार, 3. माड (पाम) आणि बांबू P: 1. काचपात्रातील बाग तयार करणे
34	12.01.2019	AGR-228	T: 1. ऑर्किड, 2. वामन वृक्ष (बोनसाय), 3. पाण्यात वाढणाऱ्या शोभिवंत वनस्पती P: 1. टांगण्यासाठी (हॉगिंग बास्केट) कुंड्या तयार करणे
35	13.01.2019	AGR-228	T: 1. प्रेक्षणीय झाडे, 2. गच्चीवरील बाग, 3. खडकबाग P: 1. झाडांपासून बोन्साय तयार करणे
36	19.01.2019	AGR-228	T: 1. पुष्परचना, 2. प्रदर्शनात सहभाग, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. फुलांच्या विविध पुष्परचनांचा अभ्यास करणे
37	20.01.2019		अंतर्गत परीक्षा पेपर 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन पदविका (ऑगस्ट 2018 ते जानेवारी 2019)

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
01	01.08.2018		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
02	04.08.2018	AGR-217	T : 1. कृषि-अर्थशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती; 2. मागणी आणि मागणीचा सिद्धांत; 3. पुरवठा आणि पुरवठ्याचा सिद्धांत P: 1. कृषिमालाच्या मागणी, पुरवठ्याचा अभ्यास करणे, 2. उत्पादन खर्चाच्या विविध घटकांचा अभ्यास करणे
03	05.08.2018	AGR-217	T: 1. उपयोगिता विश्लेषण, 2. उत्पादन आणि उत्पादनाला प्रभावित करणारे घटक, 3. व्यवस्थापनशास्त्र संकल्पना आणि विकास P: 1. कृषि वित्त पुरविणाऱ्या संस्थांचा अभ्यास करणे, 2. कृषिव्यवसायातील अभिलेखे, 3. लेखा पुस्तिकांचा अभ्यास करणे
04	11.08.2018	AGR-217	T: 1. कृषिव्यवस्थापन संकल्पना आणि महत्त्व, 2. कृषिसाधनस्रोत व्यवस्थापन, 3. कृषिव्यवसायातील वित्त व्यवस्थापन P: 1. कृषिव्यवसाय वैयक्तिक अंदाजपत्रक तयार करणे, 2. देशांतर्गत प्रमुख कृषि-बाजारपेठांचा अभ्यास करणे
05	12.08.2018	AGR-217	T: 1. कृषिव्यवसायासाठी विश्लेषणाची साधने, 2. कृषि-विपणन : व्याख्या आणि व्याप्ती, 3. शेतीमालाच्या विक्रीची कार्ये P: 1. कृषिमालाच्या विक्रीव्यवस्थेचा अभ्यास करणे
06	18.08.2018	AGR-217	T: 1. देशांतर्गत विपणन, 2. शेतीमाल बाजार व्यवस्थेचा खर्च, 3. विक्रीव्यवस्थेतील नियमन P: 1. कृषिमालाच्या गुणवत्ता मापदंडांचा अभ्यास करणे
07	19.08.2018	AGR-217	T: 1. शेतीउत्पादनाची निर्यात ,गरज ,पद्धती आणि कार्ये 2. कृषिमाल निर्यातीसाठी बाजारपेठ व मालाचा दर्जा; 3. जागतिक व्यापार व माहितीतंत्रज्ञान P: 1. कृषिमालाच्या आयात, निर्यात धोरणाचा अभ्यास करणे
08	01.09.2018	AGR-217	T: 1. फळे, भाजीपाला निर्यात, 2. फुलांची निर्यात ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. फळे, भाजीपाला आणि फुलांच्या निर्यातीचा अभ्यास करणे
09	02.09.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	08.09.2018	AGR-218	T: 1. कृषिसेवा केंद्रांची गरज; 2. सुधारित वाणांची उत्पत्ती व निर्मिती; 3. रासायनिक खते, रोग आणि कीड प्रतिबंधक औषधे यांचा वापर P: 1. कृषिसेवा केंद्र सुरु करण्यासाठी आवश्यक बाबींची माहिती घेणे, 2. कृषिसेवा केंद्रामार्फत पुरविण्यात येणाऱ्या सुविधांचा अभ्यास करणे
11	15.09.2018	AGR-218	T: 1. कृषिसेवा केंद्र चालविण्यासाठी अर्हता, 2. कृषिसेवा केंद्र सुरु करण्याचे नियम व नियमावली, 3. कृषिसेवा केंद्राचे आर्थिक नियोजन P: 1. कृषिसेवा केंद्राच्या कार्यपद्धतीचा अभ्यास करणे, 2. कृषिसेवा केंद्रावर उपलब्ध निविष्टांची यादी व किंमत मिळविणे
12	16.09.2018	AGR-218	T: 1. निविष्टा-बी-बियाणे व नर्सरी रोपे व्यवस्थापन, 2. निविष्टा-रोग व कीडनाशके, इतर रसायने, औजारे, 3. निविष्टा-सिंचन वापर यंत्रे, इतर साहित्य व सामग्री P: 1. कृषिसेवा केंद्र सुरु करणेसाठी आवश्यक भांडवल,कर्जसोयी यांचा अभ्यास करणे,2 . केंद्राच्या अर्थशास्त्राचा अभ्यास करणे
13	22.09.2018	AGR-218	T: 1. व्यवस्थापनासाठी लागणारे मनुष्यबळ व यांत्रिक बळ, 2. निविष्टा विक्री व्यवस्थेतील विविध कार्ये, 3. विक्रेते-खरेदीदार संबंध P: 1. कृषिसेवा केंद्राकडून शेतकऱ्यांच्या अपेक्षांचा अभ्यास करणे

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
14	06.10.2018	AGR-218	T: 1. निविष्टांची रोख ,उधार विक्री व त्यानंतरची हमी, 2. विक्रीव्यवस्थेचा खर्च व नफा, 2. निविष्टा विक्रीव्यवस्थापनामधील कार्यक्षमता P: 1. कृषिसेवा केंद्रावरील उपलब्ध कृषि-रसायनांची प्रचलित आणि शास्त्रीय नावाप्रमाणे यादी करणे
15	07.10.2018	AGR-218	T: 1. शेती-उत्पादनाशी निगडित योजना, शिफारशीसंबंधी सल्ला, 2. कृषि पत-पुरवठा सल्ला, 3. पीक नियोजनासंबंधी सल्ला P: 1. कीटकनाशके, बुरशीनाशके, जीवाणुखते, रासायनिक खते यांचे वर्गीकरण करणे
16	13.10.2018	AGR-218	T: 1. कृषिसेवा केंद्रामार्फत देण्यात येणाऱ्या सेवासल्ला यासंबंधी माहिती, 2. शेतमाल विक्रीव्यवस्थेसंबंधी सल्ला P: कृषि सल्ला सेवा केंद्रास भेट देऊन तेथील सेवांची आदर्श कृषिसेवा केंद्रातील सेवांशी तुलना करणे
17	14.10.2018	AGR-218 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. जागतिक व्यापार संघटन आणि कृषि व्यापार, 2. कृषि विक्री व्यवस्थापनातील बदल, नवीन कायदे आणि नियमावली, 3. कृषि मालाच्या किंमती P: 1. विविध कृषि उद्योगांना भेटी व पाहणी अहवाल तयार करणे ,2 .कृषि वन शेतीस भेट आणि अहवाल तयार करणे
18	20.10.2018	AGR-218 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. कंत्राटी शेती ,सामुहिक शेती व सहकारी शेती पद्धती, 2. आपत्ती व्यवस्थापन आणि पिक विमा योजना, 3. कृषि उद्योजकता विकास P: 1. कृषि व्यवसाय संज्ञापनातील विविध घटकांचा अभ्यास करणे
19	21.10.2018	AGR-218 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. एकात्मिक अन्नद्रव्ये, पाणी, खते, कीड, रोग आणि विक्री व्यवस्थापन, 2. वनशेती व कृषि वानिकी, 3. चारा पिकांचे अर्थशास्त्र P: 1. विविध पिकांच्या लागवड खर्चाचा अभ्यास करणे
20	03.11.2018	AGR-218 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. कृषि व्यवसाय संज्ञापन व समाविष्ट घटकांची व्याप्ती, 2. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. कृषिसाठी कर्ज पुरवठा प्रस्ताव तयार करणे
21	04.11.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	17.11.2018	AGR-219	T : 1. कृषिप्रक्रिया उद्योगाची गरज, 2. प्रक्रियायुक्त पदार्थांची साठवण व विक्री 3. प्रक्रिया उद्योगासाठी भांडवल, P : 1. प्रक्रियायुक्त उद्योगातील अडचणी आणि वैशिष्ट्यांचा अभ्यास करणे, 2. प्रक्रिया-उद्योगाच्या अर्थशास्त्राचा अभ्यास करणे
23	18.11.2018	AGR-219	T: 1. प्रक्रिया उद्योगासाठी शासकीय योजना, 2. प्रक्रियायुक्त पदार्थांची निर्यात 3. दुग्धव्यवसाय P : 1. एखाद्या प्रक्रिया-उद्योगाचा अभ्यास करणे, 2. दुग्धव्यवसायाचा अभ्यास करणे
24	24.11.2018	AGR-219	T: 1. दुग्धव्यवसायासाठी सोयी-सुविधा, 2. दुग्धव्यवसाय व प्रक्रिया, 3. कुक्कुटपालन P : 1. कुक्कुटपालन व्यवसायाचा अभ्यास करणे ,2.रोपवाटीका व्यवस्थापन पद्धतीचा अभ्यास करणे.
25	25.11.2018	AGR-219	T : 1. कुक्कुटपालन व्यवस्थापन, 2. रोपवाटिका, 3. रोपवाटिका व्यवस्थापन P : 1. फ्लोरिस्ट शॉप व्यवस्थापनाचा अभ्यास करणे
26	01.12.2018	AGR-219	T : 1. रोपवाटिका उत्पादनाचे विपणन, 2. 'फ्लोरिस्ट शॉप'ची स्थापना आणि संचालन, 3. 'फ्लोरिस्ट शॉप' व्यवस्थापन P: 1. आपल्या परिसरातील कृषिपर्यटन स्थळांची माहिती घेऊन त्यांची यादी तयार करणे
27	02.12.2018	AGR-219	T : 1. कृषि-पर्यटनाची मूलतत्वे, 2. कृषि-पर्यटनस्थळाची निर्मिती, 3. विशेष पर्यटन P : 1. कृषि-पर्यटन आणि कृषि-प्रदर्शनामध्ये माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर करणे

संपर्क- सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
28	08.12.2018	AGR-219	T : 1. विशेष कृषि-प्रदर्शने, 2. कृषि-प्रदर्शनासाठी माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर , 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. कृषि-प्रदर्शनआयोजित करण्यासाठी प्रकल्प आराखडा तयार करणे
29	09.12.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
30	15.12.2018	AGR-220	T : 1. संप्रेषणाची मूलतत्वे, 2. संप्रेषणाचे प्रकार, 3. संप्रेषणातील अडथळे P : 1. संप्रेषण चक्राचा अभ्यास करणे, 2. लेखी व तोंडी संप्रेषणाचा अभ्यास करणे
31	16.12.2018	AGR-220	T : 1. प्रभावी संप्रेषण, 2. व्यवसाय संप्रेषण, 3. उत्तेजनांची कार्ये P : 1. संप्रेषणातील अडथळ्यांचा अभ्यास करणे, 2. जाहिरातीसाठी योग्य माध्यमाची निवड करणे
32	05.01.2019	AGR-220	T : 1. उत्तेजनाची पद्धती, 2. संस्थांच्या संधानाकरिता संप्रेषण, 3. कृषि-संप्रेषणाची प्रसारमाध्यमे P : 1. कृषि-प्रदर्शनासाठी संप्रेषणाचा वापर करणे, 2. कृषि सल्ला सेवेसाठी प्रभावी संप्रेषणाचा अभ्यास करणे
33	06.01.2019	AGR-220	T : 1. निर्यात उत्तेजन, 2. संगणक परिचय, 3. संगणकाची अंतर्गत माहिती P : 1. संगणकातील एम.एस.वर्डची ओळख करून घेणे.
34	12.01.2019	AGR-220	T : 1. सॉफ्टवेअरची माहिती, 2. मल्टिमीडिया व इंटरनेटची ओळख, 3. कृषिक्षेत्रात संगणकाचा वापर P : 1. पिक उत्पादनमध्ये संगणकाच्या वापरासाठी माहिती तयार करणे
35	13.01.2019	AGR-220	T : 1. माहिती-तंत्रज्ञानाचा उपयोग, 2. डेटा बेस मॅनेजमेंट, 3. माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर P : 1. कृषि आणि कृषिव्यवसायातील वेब साईटची यादी तयार करणे
36	19.01.2019	AGR-220	T : 1. शेती व्यवसायाकरिता इंटरनेटचा वापर, 2. ऑन-इन्फॉर्मेटिक्स ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. फळे, भाजीपाला, फुलबाजारातील मागील दरांची महिनावार माहिती एकत्र करून दरांच्या चढ-उताराचा अभ्यास करणे
37	20.01.2019		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

कृषि-पत्रकारिता पदविका (ऑगस्ट 2018 ते जानेवारी 2019)

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
01	01.08.2018		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
02	04.08.2018	AGR-221	T: 1. कृषि-पत्रकारिता, 2. कृषि पत्रकारितेची तत्त्वे 3. कृषि पत्रकारितेची उद्दिष्टे P: 1. महाराष्ट्रातील मराठी दैनिकांतील माहितीचे विश्लेषण करणे, 2. शेतीविषयक मासिकांचा अभ्यास करणे .
03	05.08.2018	AGR-221	T: 1. कृषि-पत्रकारितेची कार्ये, 2. बातमी, 3. कृषि-पत्रकारितेचे स्वरूप P: 1. महाराष्ट्रातील शेतीविषयक दैनिकातील/मासिकातील संपादकीय लेखांचा अभ्यास करणे , 2. आकाशवाणी/दूरदर्शन वरील शेतीविषयक कार्यक्रमांची माहिती घेणे
04	11.08.2018	AGR-221	T: 1. कृषि-पत्रकारितेचे प्रकार, 2. माध्यमांच्या कार्यालयाचे स्वरूप, 3. वृत्तपत्रांची मांडणी व सजावट P: 1. प्रगतिशील शेतकऱ्याची आणि कृषि शास्त्रज्ञाची मुलाखत घेणे , 2. शेतीविषयक वृत्तलेख /यशोगाथा लिहिणे
05	12.08.2018	AGR-221	T: 1. चांगल्या कृषि-वार्ताहाराचे गुण, 2. कृषि-पत्रकारितेतील शब्दयोजना व वाक्यरचना, 3. मुलाखत-तंत्र आणि मंत्र P: 1. शेतीविषयक जाहिरातींचा अभ्यास करणे.
06	18.08.2018	AGR-221	T: 1. वृत्तलेख आणि यशोगाथा ,2 .संपादकीय, 3. खास अंक आणि लेखमाला, P: 1. कृषीविषयक छायाचित्रे, रेखाचित्रे आणि व्यंगचित्रे यांचा अभ्यास करणे
07	19.08.2018	AGR-221	T: 1. कृषि-जाहिराती ,2 .चित्र आणि छायाचित्र, 2. कृषि पुरवणी P: 1. दिलेल्या लेखाचे मुद्रितशोधन करून सुधारित प्रत तयार करणे
08	01.09.2018	AGR-221	T: 1. संपादन ,2 .मूल्यमापन ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबद्दल सूचना P: छापील साहित्याचे व मजकुराचे मूल्यमापन करणे.
09	02.09.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	08.09.2018	AGR-222	T: 1. कृषि-संज्ञापन, 2. संज्ञापन प्रतिमाणे, 3. कृषि-संज्ञापनप्रक्रिया P: 1. संदेशवहन प्रक्रिया व या प्रक्रियेतील घटक ओळखणे. 2. आकाशवाणी प्रसारणासाठी कार्यक्रम तयार करणे.
11	15.09.2018	AGR-222	T: 1. वैयक्तिक संज्ञापन, 2. गट संज्ञापन, 3. समूह संज्ञापन, P: 1. दूरचित्रवाणीसाठी योजनेची माहिती देणारी संहिता तयार करणे, कृषियोजनांची माहिती देणारी हस्तपत्रिका ,घडीपत्रिका ,पुस्तिका तयार करणे
12	16.09.2018	AGR-222	T: 1. संगणक आणि इलेक्ट्रॉनिक संज्ञापन, 2. कृषिवाङ्मय, 3. नवाचारांचे संज्ञापन P: 1. कृषियोजनेला प्रसिद्धी देणारे भिक्तीपत्रक तयार करणे 2. कृषिविषयक वृत्तकथांचा अभ्यास करणे.
13	22.09.2018	AGR-222	T: 1. संज्ञापन समस्या, 2. कृषि-पत्रकारिता, 3. कृषि-पत्रकारिता : छापील माध्यमे P: 1. सभेला हजर राहून सभेचा वृत्तांत तयार करणे.
14	06.10.2018	AGR-222	T: 1. कृषि पत्रकारिता-इलेक्ट्रॉनिक माध्यमे, 2. कृषि-बातमी संकलन, 3. बातमी लिखाणातील दक्षता P: 1. कृषि प्रदर्शनाचे आयोजन व बातम्या तयार करणे.
15	07.10.2018	AGR-222	T : 1. बातमी लेखनाच्या पद्धती, 2. बातमीची मांडणी, 3. कृषि-कार्यक्रमांच्या बातम्या P: 1. कृषि कार्यक्रमांसंबंधी परिपत्रक तयार करणे
16	13.10.2018	AGR-222	T: 1. बातमीची प्रत तयार करणे, 2. कृषि-बातम्यांचे नियोजन P: 1. महत्त्वाच्या व्यक्तींच्या मुलाखतीवर आधारित वृत्तांत तयार करणे.

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
17	14.10.2018	AGR-222 पुरवरणीपुस्तिका	T: 1. जनसंपर्क माध्यमांशी निगडित कायदे, 2. जनसंपर्क माध्यमे आणि समाज , 3. कृषि-पत्रकारितेत सामाजिक माध्यमांचा वापर P: 1. लोकसहभागातून ग्रामसर्वेक्षणात गावाचे विविध नकाशे तयार करणे , 2. लोकसहभागातून ग्रामसर्वेक्षणाच्या विविध विश्लेषण पद्धतींचा अभ्यास करून आकृती रेखाटन करणे
18	20.10.2018	AGR-222 पुरवरणीपुस्तिका	T: 1. लोकसहभागातून ग्राम सर्वेक्षण)PRA(, 2. कलह-संघर्ष व्यवस्थापन , 3. नेतृत्वगुण विकास P: 1. कृषि उत्पादने लोकप्रिय करण्यासाठी जाहिरात करणे
19	21.10.2018	AGR-222 पुरवरणीपुस्तिका	T: 1. बाजाराभिमुख कृषि विस्तार, 2. पत्रकारीतेची सर्वसमान्य तत्वे व सिद्धांत , 3. कृषि पत्रकारीतेतील संधी आणि मर्यादा P: 1. विविध कृषि उत्पादनांची गरज ओळखण्यासाठी बाजारपेठांचे सर्वेक्षण करणे
20	03.11.2018	AGR-222 पुरवरणीपुस्तिका	T: 1. उद्योजकता विकास, 2. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. प्रक्रिया उद्योगाबाबतचा प्रकल्प अहवाल तयार करणे
21	04.11.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	17.11.2018	AGR-223	T: 1. आधुनिक पत्रकारितेची मूलतत्वे आणि प्रकार, 2. आधुनिक पत्रकारितेचे घटक, 3. माहिती-तंत्रज्ञानाचे मायाजाल, P : 1. आधुनिक पत्रकारितेच्या घटकांचा अभ्यास करणे, 2. माध्यम व समाजाचे नाते यांचा अभ्यास करणे.
23	18.11.2018	AGR-223	T: 1. आंतरराष्ट्रीय संज्ञापन व आपण, 2. समाज आणि माध्यमांच्या गुंत्याची सोडवणूक, 3. आधुनिक मुद्रित माध्यमे P : 1. सर्जनशील लेखन आणि चालू घडामोडींवरील माहितीचे सादरीकरण करणे, 2. वृत्तपत्रातील बातम्यांचे वर्गीकरण व कृषिविषयक छायाचित्रांचे वर्णन करणे
24	24.11.2018	AGR-223	T: 1. दृक्-श्राव्य माध्यमांचे बदलते स्वरूप, 2. संगणकाचा वापर, 3. सायबर पत्रकारिता P : 1. कृषि-उद्योगाला भेट देऊन त्या आधारे बातमी व लेख तयार करणे, 2. संकेतस्थळासाठी लेखन करणे
25	25.11.2018	AGR-223	T : 1. विकास पत्रकारितेचे बदलते स्वरूप ,2 .माध्यमांची बदलती आशय घनता , 3 .संशोधनाधिष्ठित आणि शोध पत्रकारिता P : कृषि कार्यालयाच्या भेटीवरून वार्ताकन करणे.
26	01.12.2018	AGR-223	T : 1. प्रशिक्षणाचे महत्त्व, 2. आंतरराष्ट्रीय घडामोडींचे आवश्यक सामान्य ज्ञान, 3. विविध क्षेत्रातील स्थानिक व चालू घडामोडी P : 1. नैसर्गिक आपत्तींचे वार्ताकन करणे व वृत्तपत्रातून प्रसिद्धीस पाठविणे.
27	02.12.2018	AGR-223	T : 1. जनसंपर्कचे पत्रकारितेतील स्थान, 2. माहितीपट- चित्रपट यांची निर्मिती, 3. मल्टिमिडिया पत्रकारिता P : दूरचित्रवाणीसाठी संहिता लेखन करणे,
28	08.12.2018	AGR-223	T : 1. फोटो पत्रकारिता, 2. माध्यमातील आधुनिक व्यवस्थापन ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. जनसंपर्क अधिकाऱ्याची मुलाखत घेऊन मुलाखतीचा अहवाल तयार करणे
29	09.12.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
30	15.12.2018	AGR-224	T : 1. दुग्धव्यवसाय, 2. कुक्कुटपालन, 3. शेळी-मेंढीपालन आणि वराहपालन P : 1. दुग्धव्यवसायासंबंधी यशोगाथा तयार करून ती कृषीविषयक मासिकात प्रसिद्ध करणे, 2. यशस्वी फळ प्रक्रिया-उद्योगावर लेख तयार करून तो वृत्तपत्रामध्ये प्रसिद्ध करणे.

संपर्क- सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
31	16.12.2018	AGR-224	T : 1. रोपवाटिका, 2. मत्स्यशेती, 3. सेंद्रिय खते P : 1. मत्स्यबीज केंद्राला भेट देऊन वृत्तपत्रासाठी बातमी तयार करणे, 2. वाईनरी उद्योगाविषयी माहिती देणारी मुलाखत प्रसिद्ध करणे.
32	05.01.2019	AGR-224	T : 1. फुलशेती, 2. कृषि-पर्यटन, 3. इतर पूरक उद्योग P : 1. दूरचित्रवाणीसाठी फळरोपवाटिका व्यवसायाची माहिती देणारी संहिता तयार करणे, 2. प्रक्रिया उद्योगातील अडचणींवर लेख लिहिणे.
33	06.01.2019	AGR-224	T : 1. विविध शासकीय योजना, 2. भारतीय शेती, 3. फळे आणि भाजीपाला यावरील प्रक्रिया P : 1. शेळी-मेंढीपालन उद्योगाविषयी माहिती देणारा कार्यक्रम आकाशवाणीवरून प्रसारित करणे.
34	12.01.2019	AGR-224	T : 1. धान्य-प्रक्रिया, 2. ऊस-प्रक्रिया, 3. औषधी व मसाला वनस्पति-प्रक्रिया P : 1. हरितगृहामध्ये फुलशेती करणाऱ्या उद्योजकाकडून फुलांच्या विक्रीव्यवस्थेची माहिती मिळवून त्यावर वृत्तकथा लिहिणे.
35	13.01.2019	AGR-224	T : 1. मत्स्य-प्रक्रिया, 2. द्राक्षवाईन-उद्योग, 3. विविध शासकीय योजना P : 1. प्रक्रिया उद्योगासाठी लागणारी कागदपत्रे लोकांना माहित होण्यासाठी भित्तीपत्रके तयार करणे.
36	19.01.2019	AGR-224	T: 1. प्रकल्प अहवाल, 2. प्रक्रिया-उद्योगांसाठी आवश्यक परवाने ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. पूरक उद्योगांसाठी असणाऱ्या शासकीय योजनांची माहिती देणारी घडीपत्रिका तयार करणे
37	20.01.2019		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

फळबागा पदविका शिक्षणक्रम (ऑगस्ट 2018 ते जानेवारी 2019)

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
01	01.08.2018		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
02	04.08.2018	AGR-205	T:1 . फळबागा लागवडीसाठी वाव व महाराष्ट्रातील फळबागा विभाग, 2. फळबागांसाठी योग्य हवामान व जमीन, 3. फळबागा लागवडीसाठी जागेची निवड P:1 . फळबागा लागवडीसाठी जमीनीची निवड, आखणी आणि लागवड, 2. फळझाडांची छाट कलम, गुटी कलम व दाब कलमाने अभिवृद्धी करणे
03	05.08.2018	AGR-205	T: 1 . फळबागांचे नियोजन, आखणी आणि लागवड पद्धती, 2. कोरडवाहू फळबागांचे व्यवस्थापन, 3 . फळबागेतील मशागतीच्या पद्धती P:1 . भेट व शेंडा कलम व डोळा भरून अभिवृद्धी, 2. लागवडीसाठी खड्डा खणणे आणि भरणे
04	11.08.2018	AGR-205	T: 1. फळझाडांसाठी अन्नांशांची गरज आणि पाणीपुरवठा, 2. फळबागांतील तणांचे नियंत्रण, 3. फळबागांची छाटणी आणि वळण देण्याच्या पद्धती P : 1. फळबागेची लागवड आणि झाडांना आधार देणे, 2. फळबागांसाठी पाणी आणि खते देण्याच्या पद्धतीचा अभ्यास करणे
05	12.08.2018	AGR-205	T: 1. डोळ्यांमधील फळांकुरांची निर्मिती, 2. फळांची गळ, गळीच्या अवस्था, कारणे आणि उपाययोजना ,3 .फळांची विरळणी ,विरळणीची गरज आणि कार्यपद्धती P: 1. फळझाडांची छाटणी करणे आणि वळण देणे, 2. फळांची विरळणी, गरज आणि कार्यपद्धती
06	18.08.2018	AGR-205	T : 1. फळबागांसाठी संजीवकांचा वापर, 2. फळझाडांच्या कमी उत्पादकतेची कारणे व उपाययोजना, 3. फळांची काढणी, वर्गवारी, पॅकिंग आणि विक्रीव्यवस्था P: 1. फळझाडांसाठी लागणाऱ्या संजीवकांचे द्रावण तयार करणे
07	19.08.2018	AGR-205	T: 1. बियांची सुप्तावस्था आणि उगवणशक्ती, 2. फळझाडांच्या शाखीय अभिवृद्धीच्या पद्धती, 3. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धिगृहे P: 1. फळांची पक्वता तपासणी, काढणी, प्रतवारी आणि पॅकिंग करणे
08	01.09.2018	AGR-205	T: 1. फलोद्यान विकासातील रोपवाटिकेचे महत्त्व, 2. शासनाच्या फलोद्यान विकास योजना ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना. P: 1. रोपवाटिका स्थापन करण्यासाठी आराखडा तयार करणे आणि अभिवृद्धिगृहांचा अभ्यास करणे
09	02.09.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	08.09.2018	AGR-206	T: 1. आंबा उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. केळी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. द्राक्ष-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. इनसिटू पद्धतीने आंब्याची लागवड करणे आणि गावठी आंब्याचे सुधारित जातीत रुपांतर करणे, 2. बार्डो मिश्रण आणि बोर्डो पेस्ट तयार करणे आणि तिचा वापर करणे
11	15.09.2018	AGR-206	T: 1. संत्रा उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. मोसंबी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. लिंबू-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. फळबागेतील आंतरमशागत व तणनियंत्रण करणे, 2. आंबा मोहोराचे संरक्षण करणे
12	16.09.2018	AGR-206	T: 1. पपनस उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. ग्रेपफुट उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. डाळिंब-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. द्राक्षवेलींची एप्रिल छाटणी करणे, 2. द्राक्ष बागेवर कीटकनाशकांचे आणि रोगनाशकांचे द्रावण तयार करून फवारणे
13	22.09.2018	AGR-206	T: 1. पेरु उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. पपई उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. अंजीर-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. आंब्याच्या झाडांना कल्टारची प्रक्रिया करणे

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
14	06.10.2018	AGR-206	T: 1. बोर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. सीताफळ उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. रामफळ-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. द्राक्षवेर्लीची ऑक्टोबर छाटणी करणे आणि खोडावर गर्डलिंग करणे
15	07.10.2018	AGR-206	T: 1. कलिंगड उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. खरबूज उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. बिबा-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. फळझाडांना बहार ट्रिटमेंट देणे
16	13.10.2018	AGR-206	T : 1. जांभूळ उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. चिंच-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. फळझाडांना खते व पाणी देण्याच्या पद्धती अभ्यासणे
17	14.10.2018	AGR-206 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. चेरी उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. सफरचंद उत्पादन तंत्रज्ञान 3. पीअर ,पीच ,प्लम उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. बियाण्याची सुप्तावस्था नष्ट करण्याच्या पद्धतीचा अभ्यास करणे ,2 .रोग किडींचा प्रादुर्भाव असलेल्या बागांना भेट देणे
18	20.10.2018	AGR-206 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. ड्रॅगनफ्रूट व नोनो फ्रूट उत्पादन तंत्रज्ञान 2 . बेलफळ उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. चहा उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. फळांच्या साठवणुकीत होणारे भौतिक व रासायनिक बदलांचा अभ्यास करणे ,
19	21.10.2018	AGR-206 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. सुगंधी वनस्पती उत्पादन तंत्रज्ञान ,2 .औषधी वनस्पती उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. मधमाशापालन P: 1. फळ प्रक्रीया उद्योगास भेट देणे
20	03.11.2018	AGR-206 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. घन लागवड आणि मिडो ऑर्चर्ड पद्धती ,2 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. औषधी व सुगंधी वनस्पतींची ओळख आणि अभ्यास करणे
21	04.11.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	17.11.2018	AGR-207	T : 1. काजू उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. चिकू उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. नारळ-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. स्ट्रॉबेरीची रोपापासून लागवड करणे, 2. चिकू फळांची परिपक्वतेची लक्षणे बघून काढणी करणे
23	18.11.2018	AGR-207	T : 1. सुपारी उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अननस उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. कॉफी-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. फळझाडांना वळण आणि आधार देणे, 2. गावठी आवळ्याच्या रोपांवर डोळा भरणे
24	24.11.2018	AGR-207	T : 1. रबर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. ऑईलपाम (तेल्यामाड (उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. स्ट्रॉबेरी-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. फळांची विरळणी करून संजीवकांचा वापर करणे, 2. चिकूची भेट कलमाने अभिवृद्धी करणे
25	25.11.2018	AGR-207	T : 1. लिची उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अॅव्होकॅडो उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. आवळा-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. फणसाची आणि काजूची अभिवृद्धी करणे,
26	01.12.2018	AGR-207	T : 1. कोकम उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. पॅशनफूट उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. फणस-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. कलमांच्या खोडाभोवती आच्छादन आणि कलमावर सावली करणे
27	02.12.2018	AGR-207	T : 1. करवंद उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. फालसा उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. चारोळी-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. फळझाडांवरील किडी ओळखून त्यांचा बंदोबस्त करणे
28	08.12.2018	AGR-207	T : कवठ उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कमरख (स्टार ॲपल-(उत्पादन तंत्रज्ञान ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : फळझाडांवरील रोग ओळखून त्यांचा बंदोबस्त करणे

संपर्क- सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
29	09.12.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
30	15.12.2018	AGR-208	T : 1. फळांचे उत्पादन, 2. फळांची काढणीनंतर होणारी नासाडी व व्यवस्थापन, 3. फळांची काढणी, प्रतवारी आणि पॅकिंग P: 1. फळांची परिपक्वता ओळखून फळांची काढणी करणे, 2. फळांची प्रतवारी करणे
31	16.12.2018	AGR-208	T : 1. फळांची साठवण, वाहतूक आणि विक्रीव्यवस्था, 2. फळप्रक्रिया आणि फळांची निर्यात, 3. आंबा आणि केळी P: 1. फळांचे पॅकिंग करणे, 2. फळांची साठवण करणे
32	05.01.2019	AGR-208	T : 1. लिंबूवर्गीय फळे आणि द्राक्षे, 2. चिकू, पेरू आणि पपई, 3. डाळिंब, बोर, सीताफळ, अंजीर आणि आवळा P: 1. फळे हवाबंद डब्यात टिकविणे, 2. फळांपासून जॅम, जेली आणि मार्मालेड तयार करणे
33	06.01.2019	AGR-208	T : 1. स्ट्रॉबेरी, लिची, आणि अननस 2. फळांच्या प्रक्रियेची आवश्यकता, 3. फळांच्या प्रक्रियेची मूलतत्वे आणि कार्यपद्धती P: 1. फळांचे मुरंबे आणि पाकवलेले पदार्थ तयार करणे
34	12.01.2019	AGR-208	T : 1. फळे हवाबंद डब्यात टिकविणे, 2. फळांपासून जॅम, जेली, मार्मालेड तयार करणे; 3. फळांचे मुरंबे आणि पाकवलेले पदार्थ तयार करणे P: 1. फळांच्या रसापासून सरबत तयार करणे
35	13.01.2019	AGR-208	T : 1. फळांचे रस आणि सरबत तयार करणे, 2. फळांपासून लोणची आणि चटण्या तयार करणे आणि फळे वाळविणे, 3. शिरका तयार करणे P: 1. फळांपासून लोणची आणि चटण्या तयार करणे
36	19.01.2019	AGR-208	T: 1. फळांपासून उपपदार्थ तयार करणे, 2. फळांपासून मद्यनिर्मिती, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. फळे सुकवून साठवणे करणे
37	20.01.2019		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

भाजीपाला पदविका शिक्षणक्रम (ऑगस्ट 2018 ते जानेवारी 2019)

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
01	01.08.2018		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
02	04.08.2018	AGR-209	T: 1. भाजीपाला लागवडीचे महत्त्व आणि वाव; 2. भाजीपाला लागवडीखालील क्षेत्र, उत्पादन आणि उत्पादकता; 3. भाजीपाला लागवडीसाठी जमीन आणि हवामान P: 1. परसबागेची आखणी करणे, 2. भाजीपाला पिकांच्या बियाणांची ओळख करून घेणे
03	05.08.2018	AGR-209	T: 1. भाजीपाला पिकांचे वर्गीकरण, 2. भाजीपाला-उत्पादनाचे प्रकार, 3. भाजीपाला अभिवृद्धीची मूलतत्वे आणि कार्यपद्धती P: 1. बियाण्यांची उगवणशक्ती तपासून उगवणपूर्व प्रक्रिया करणे, 2. गादीवाफ्यावर रोपे तयार करणे
04	11.08.2018	AGR-209	T: 1. भाजीपाला उत्पादनात जातिवंत बियाण्याचे महत्त्व, 2. भाजीपाला बियाण्याची सुप्तावस्था आणि उगवण शक्ती, 3. भाजीपाला रोपवाटिका व्यवस्थापन P : भाजीपाल्यासाठी खते व पाणी देण्याच्या पद्धतींचा अभ्यास करणे
05	12.08.2018	AGR-209	T: 1. बिगरहंगामी भाजीपाला लागवड, 3. भाजीपाला पिकांच्या लागवड पद्धती, 3. भाजीपाला पिकांमधील पीक पद्धती P: 1. भाजीपाल्यावरील कीड व रोगांची ओळख आणि नियंत्रण करणे
06	18.08.2018	AGR-209	T : 1. भाजीपाला पिकांसाठी खतांचे व्यवस्थापन, 3. भाजीपाल्यासाठी पाणी व्यवस्थापन, 3. भाजीपाला पीक-संरक्षण P: 1. भाजीपाल्यातील तणांचे नियंत्रण करणे
07	19.08.2018	AGR-209	T: 1. भाजीपाला पिकांमधील आंतरमशागत, 2. भाजीपाला पिकांना वळण आणि आधार देणे, 3. भाजीपाला पिकांच्या फळधारणेतील समस्या आणि उपाययोजना P: 1. भाजीपाला पिकांना वळण आणि आधार देणे
08	01.09.2018	AGR-209	T: 1. भाजीपाला पिकांमध्ये संजीवकांचा वापर, 2. भाजीपाला पीक लागवडीचे अर्थशास्त्र, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. भाजीपाला पिकांत संजीवकांचे द्रावण तयार करून वापरणे
09	02.09.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	08.09.2018	AGR-210	T: 1. टोमॅटो उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. वांगी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. मिरची, ढोबळी मिरची आणि पॅपरिका-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. टोमॅटोच्या झाडांना आधार देणे, 2. टोमॅटोवरील फळ पोखरणान्या अळीचे नियंत्रण करणे
11	15.09.2018	AGR-210	T: 1. काकडी, घेरकीन, ढेमसा उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. दोडका, घोसाळी आणि पडवळ उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. दुधी-भोपळा, कारली आणि चोचो-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. मिरचीतील फळगळ कमी करण्यासाठी संजीवकांचा वापर करणे, 2. काकडीवर्गीय पिकांवरील पाने पोखरणान्या अळीचा बंदोबस्त करणे
12	16.09.2018	AGR-210	T: 1. कलिंगड आणि खरबूज उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. तांबडा भोपळा आणि कोहळा उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. घेवडा-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. भोपळावर्गीय भाज्यांची पॉलिबॅगमध्ये रोपे तयार करणे, 2. कलिंगड, खरबूज फळांची पक्वता तपासून काढणी करणे
13	22.09.2018	AGR-210	T: 1. वाल (पावटा) उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. चवळी आणि गवार उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. वाटाणा-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. वाटाण्यावरील भुरी रोगाचे नियंत्रण करणे
14	06.10.2018	AGR-210	T: 1. बीटरूट उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. शेवगा आणि कढीपत्ता उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. तोंडली, करटोली आणि परवल-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. शतावरी पिकाची काढणी करणे

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
15	07.10.2018	AGR-210	T: 1. शतावरी उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अश्वगंधा उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. आले आणि अळू-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. शेवगा पिकाची छाटणी करणे
16	13.10.2018	AGR-210	T: 1. हळद उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कोरफड आणि रानवांगी-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. आले आणि हळद यांच्या लागवडीच्या पद्धतींचा अभ्यास करणे
17	14.10.2018	AGR-210 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. भाजीपाला बीजोत्पादनाच्या विविध पद्धती, 2. वेलची आणि व्हॅनीला उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. दालचिनी आणि ऑल स्पायसेस उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. भाजीपाल्याच्या बीज रचनेचा अभ्यास करून उगवण आणि साठवणीचा अभ्यास करणे, 2. विविध भाजीपाला पिकांच्या जातींनिहाय बियाणांची ओळख आणि अभ्यास करणे
18	20.10.2018	AGR-210 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. जायफळ आणि जायपत्री उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. लवंग आणि काळी मिरी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. बडीशोप आणि इसबगोल उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. विविध मसाला पिकांच्या बियाणांची व जातींची ओळख आणि अभ्यास करणे
19	21.10.2018	AGR-210 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. जीरे आणि मोहरी उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. केशर उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. टॅपिओका उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. भाजीपाला बियाणे उत्पादन केंद्रास भेट देऊन F 1 हायब्रीड सीड प्रॉडक्शनचा अभ्यास करणे व बियाणे प्रक्रिया आणि पॅकिंगची माहिती घेणे
20	03.11.2018	AGR-210 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. सुरण व कणगर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अंतर्गत आणि अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. मसाला पिकांच्या बागेला भेट देऊन मसाला पिकांची ओळख व अभ्यास करणे
21	04.11.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	17.11.2018	AGR-211	T: 1. पानकोबी, लालकोबी आणि चायनीज कोबी, 2. फुलकोबी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. नवलकोल-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. कोबीवर्गीय भाज्यांची पॉलिटनेलमध्ये रोपे तयार करणे, 2. बटाट्याची लागवड करणे
23	18.11.2018	AGR-211	T: 1. बोकाली आणि बुसेल्स स्फाऊट उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. भेंडी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. बटाटा-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. कांद्याच्या पिकावर काढणीपूर्व प्रक्रिया करणे, 2. रताळ्याची लागवड करणे
24	24.11.2018	AGR-211	T: 1. कांदा उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. लसूण उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. रताळी-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. भेंडीची काढणी व प्रतवारी करणे, 2. पालक आणि मेथीची लागवड करणे
25	25.11.2018	AGR-211	T: 1. गाजर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. मुळा उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. शलगम (टर्निप)-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. सफेद मुसळीची लागवड करणे
26	01.12.2018	AGR-211	T: 1. सफेद मुसळी उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. पालक उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. मेथी-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. धिंगरी आळिंबी उत्पादनासाठी बेड भरणे
27	02.12.2018	AGR-211	T: 1. कोथिंबीर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. लेट्यूस उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. मशरूम-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. बेबीकॉर्नची पक्वता ओळखून काढणी करणे
28	08.12.2018	AGR-211	T: 1. बेबीकॉर्न उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. झुकिनी-उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. अंतर्गत आणि अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. भाजीपाला-उत्पादन खर्च काढणे
29	09.12.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
30	15.12.2018	AGR-212	T: 1. भाजीपाला काढणी, 2. भाजीपाला काढणीनंतर होणारी नासाडी,

संपर्क- सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
			3. भाजीपाला काढणीनंतरचे व्यवस्थापन P: 1. भाजीपाल्याची काढणी करणे, 2. भाजीपाल्याची प्रतवारी करणे
31	16.12.2018	AGR-212	T: 1. भाजीपाल्याची प्रतवारी आणि पॅकिंग, 2. भाजीपाल्याची साठवण, 3. वांगीकुळातील भाजीपाला P: 1. भाजीपाल्याचे पॅकिंग करणे, 2. भाजीपाल्याची शीतकक्षात साठवण करणे
32	05.01.2019	AGR-212	T: 1. काकडी, भोपळा, शेंगवर्गीय भाजीपाला व बेबीकॉर्न, 2. कोबीवर्गीय भाजीपाला, 3. कंदवर्गीय, मूळवर्गीय व बहुवर्षीय भाजीपाला P: 1. कंदवर्गीय भाज्यांची साठवण करणे, 2. भाजीपाल्याची वाहतूक करणे
33	06.01.2019	AGR-212	T: 1. भेंडी, पालेभाज्या व मशरूम, 2. भाजीपाल्याची वाहतूक, 3. भाजीपाल्याची विक्रीव्यवस्था P: 1. भाजीपाल्याची विक्री करणे
34	12.01.2019	AGR-212	T: 1. भाजीपाल्याची निर्यात, 2. भाजीपाला प्रक्रिया उद्योग, 3. शासकीय भाजीपाला विकास योजना P: 1. टोमॅटोचे प्रक्रियायुक्त पदार्थ तयार करणे
35	13.01.2019	AGR-212	T: 1. भाजीपाला प्रक्रियेची आवश्यकता, 2. भाज्या हवाबंद डब्यात टिकविणे, 3. भाज्यांपासून लोणची तयार करणे P: 1. भाजीपाल्याची सुकवणी करणे
36	19.01.2019	AGR-212	T: 1. भाजीपाला सुकविणे आणि प्रक्रियायुक्त पदार्थ, 2. टोमॅटोचे प्रक्रियायुक्त पदार्थ तयार करणे, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. निर्यातीसाठी भाजीपाल्याची तयारी करणे
37	20.01.2019		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

फुलशेती आणि प्रांगणउद्यान पदविका (ऑगस्ट 2018 ते जानेवारी 2019)

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
01	01.08.2018		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
02	04.08.2018	AGR-213	T : 1. फुलबागा लागवडीचे महत्त्व, समस्या आणि उपाययोजना, 2. फुलशेतीसाठी योग्य हवामान व जमीन 3. महाराष्ट्रातील फुलशेती विभाग, P : 1. फुलांच्या बाजाराला भेट, 2. हवामानानुसार महाराष्ट्रातील फुलशेती विभागांचा अभ्यास करणे
03	05.08.2018	AGR-213	T: 1. फुलशेतीसाठी जागेची निवड, 2. फुलशेतीचे नियोजन, आखणी आणि लागवड पद्धती, 3. फुलझाडासाठी पोषक अन्नद्रव्ये आणि खते P: 1. फुलझाडांसाठी खते देण्याच्या पद्धतींचा अभ्यास करणे, 2. फुलझाडांसाठी पाणी देण्याच्या पद्धतींचा अभ्यास करणे
04	11.08.2018	AGR-213	T: 1. फुलझाडांचे पाणी व्यवस्थापन, 2. फुलझाडांमध्ये फुले येण्याची प्रक्रिया, 3. फुलझाडांची लैंगिक अभिवृद्धी P : 1. फुलझाडांची अभिवृद्धी करणे, 2. फुलझाडांची पुनर्लागवड करणे
05	12.08.2018	AGR-213	T: 1. फुलझाडांची शाखीय अभिवृद्धी, 2. बागेत करावयाची सर्वसाधारण कामे, 3. उत्पादनवाढीसाठी उपचार पद्धती P: 1. बागेतील झाडांची छाटणी करून आकार देणे
06	18.08.2018	AGR-213	T : 1. फुलशेतीमध्ये संजीवकांचा वापर; 2. कंद्यांचे प्रकार आणि त्यांची साठवण; 3. फुलांचे काढणीनंतरचे तंत्रज्ञान P: 1. फुलझाडांमध्ये संजीवकांचा वापर करणे
07	19.08.2018	AGR-213	T: 1. फुलशेतीमध्ये पॉलिहाऊसचे महत्त्व, 2. हरितगृहात फुलझाडांची लागवड, 3. हरितगृहातील पीकसंरक्षण P: 1. फुलांच्या उत्पादनवाढीवर खास उपचार पद्धतींचा अभ्यास करणे
08	01.09.2018	AGR-213	T: 1. हरितगृहातील फुलांची काढणी, हाताळणी व विक्रीव्यवस्था, 2. हरितगृहांचे विविध उपयोग ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: पॉलिहाऊसचे प्रकार अभ्यासणे, फुलझाडांची लागवड करणे
09	02.09.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	08.09.2018	AGR-214	T: 1. गुलाब उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. शेवंती-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. गुलाबाची डोळे भरून अभिवृद्धी करणे, गुलाबाची छाटणी करणे
11	15.09.2018	AGR-214	T: 1. निशिंगंध उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. ग्लॅंडोलस-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. हंगामी फुलझाडांची शेंडा खुडणी करणे, 2. मोगरावर्गीय फुलझाडांची छाटणी करणे
12	16.09.2018	AGR-214	T: 1. लीली उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अँस्टर-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. स्टँडर्ड शेवंतीच्या उत्पादनासाठी कळ्यांची खुडणी करणे ,2 .अबोली ,कण्हेर व तगर फुलझाडांची लागवड करणे
13	22.09.2018	AGR-214	T: 1. झेंडू उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. गेलार्डिया उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. कमळ आणि पाललिलीची लागवड करणे
14	06.10.2018	AGR-214	T: 1. झिनिया-उत्पादन तंत्रज्ञान ,2 .मोगरावर्गीय फुलझाडांचे उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. फुलझाडांच्या कंद्याची काढणी व साठवण करणे
15	07.10.2018	AGR-214	T: 1. अबोली उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कण्हेर उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. पॉलिहाऊसमधील पिकांवरील किडींचे नियंत्रण करणे
16	13.10.2018	AGR-214	T: 1. तगर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कर्दळी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. इतर कंदवर्गीय फुलांचे उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. पॉलिहाऊसमधील पिकांवरील रोगांचे नियंत्रण करणे

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
17	14.10.2018	AGR-214 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. फुलपिकांच्या बीजोत्पादन पद्धती, 2. फुलझाडातील विकृती आणि त्याचे नियंत्रण, 3. शहरी प्रांगण उद्यान P: 1. फुलांच्या बीजोत्पादन प्रक्षेत्रास भेट देऊन अहवाल तयार करणे, 2. शहरी उद्यानांना भेटी देऊन वेगवेगळ्या बागांचा आराखडा, घटक, शोभीवंत झाडे, फुले, बागांचे प्रकार यांचा अभ्यास. निर्मिती कामात सहभाग व अहवाल तयार करणे
18	20.10.2018	AGR-214 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. कमी जागेतील बगीच्याचे नियोजन, 2. रॉक गार्डन्स, 3. उभट आकाराच्या बागा P: 1. टेरारीयम तयार करणे
19	21.10.2018	AGR-214 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. हॅगींग गार्डन्स, 2. टेरारीयम किंवा बॉटल गार्डन्स, 3. टर्फ व टर्फ व्यवस्थापन P: 1. टर्फ निर्मिती प्रकल्पास भेट व सचित्र अहवाल तयार करणे
20	03.11.2018	AGR-214 पुरवणीपुस्तिका	T: 1. स्टेज डेकोरेशन व पुष्प प्रदर्शन, 2. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. उभट बाग, स्टेज डेकोरेशन तयार करणे, पुष्प प्रदर्शनातुन सहभाग, सचित्र अहवाल तयार करणे
21	04.11.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	17.11.2018	AGR-215	T: 1. कार्नेशन उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. जरबेरा-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. पॉलिहाऊसमध्ये जरबेराची लागवड करणे, 2. पॉलिहाऊसमध्ये कार्नेशनची लागवड करणे
23	18.11.2018	AGR-215	T: 1. ऑर्किड उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. डेझी-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. हंगामी फुलझाडांची लागवड करणे, 2. बहुवर्षायू फुलझाडांची लागवड करणे
24	24.11.2018	AGR-215	T: 1. अँथुरिअम उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. डेलिया-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. कंदवर्गीय फुलझाडांची लागवड करणे, 2. अपारंपरिक फुलझाडांची लागवड करणे
25	25.11.2018	AGR-215	T: 1. स्ट्रॅलिटिझिया उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अँटिन्हिनम-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. फुलझाडांवरील किडींचे नियंत्रण करणे
26	01.12.2018	AGR-215	T: 1. नार्सिसस उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. स्टॉक-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. फुलझाडांवरील रोगांचे नियंत्रण करणे
27	02.12.2018	AGR-215	T: 1. जिप्सोफिला उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. स्टॅटिस-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. काढणीनंतर फुले टिकविण्यासाठी रासायनिक द्रावणांचा वापर करणे
28	08.12.2018	AGR-215	T: 1. गुलटोप उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कॉर्नफ्लॉवर उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. स्वीट सुलतान-उत्पादन तंत्रज्ञान P: 1. फुलझाडांमध्ये संजीवकांचा वापर करणे
29	09.12.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
30	15.12.2018	AGR-216	T: 1. फुलांची परिपक्वता, 2. फुले परिपक्व करण्याच्या पद्धती, 3. फुले टिकविण्यासाठी वातावरणाचे व्यवस्थापन P: 1. फुलांची काढणी आणि हाताळणी करणे, 2. फुलांची प्रतवारी आणि पॅकिंग करणे
31	16.12.2018	AGR-216	T: 1. फुलांची काढणी, हाताळणी आणि प्रतवारी; 2. फुले साठविण्याच्या पद्धती; फुलांचे पॅकिंग, वाहतूक आणि विक्रीव्यवस्था P: 1. गुलाबापासून गुलकंद, जॅम आणि जेली तयार करणे, 2. विविध पुष्परचनांचा अभ्यास करणे
32	05.01.2019	AGR-216	T: 1. फुलांपासून प्रक्रियायुक्त पदार्थ तयार करणे, 2. शुष्क फुले आणि त्यांच्या विविध रचना, 3. पुष्परचना P: 1. उद्यानाचे विविध प्रकार आणि पद्धती अभ्यासणे, 2. उद्यानातील सजीव घटकांचा अभ्यास करणे
33	06.01.2019	AGR-216	T: 1. उद्यानातील निर्जीव घटक, 2. उद्यानातील हिरवळ, 3. उद्यानातील वृक्ष आणि झुडपे P: 1. उद्यानातील निर्जीव घटकांचा अभ्यास करणे

संपर्क- सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P: कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
34	12.01.2019	AGR-216	T: 1. उद्यानातील कुंपणे आणि किनारी; 2. उद्यानातील हंगमी फुलझाडे, 3. उद्यानातील निवडुंग आणि रसाळ वनस्पती P: 1. उद्यानात रॉकरी तयार करणे
35	13.01.2019	AGR-216	T: 1. प्रांगण उद्यानाची मुलतत्वे 2. उद्यानाचे प्रकार, 3. उद्यानाचे नियोजन आणि आराखडा , P: 1. उद्यानात हिरवळ आणि झाडा झुडपांची लागवड करणे
36	19.01.2019	AGR-216	T : 1. उद्यानाचा नमुना प्रकल्प आणि उभारणी, 2. उद्यानाची निगा आणि देखभाल, 3 अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P: 1. उद्यानाचे नियोजन आणि नमुना आराखडा तयार करणे
37	20.01.2019		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

पर्यावरण अभ्यास (ऑगस्ट 2018 ते सप्टेंबर 2018)

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता
01	01.08.2018		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान.
02	04.08.2018	EVS-201	1. पर्यावरण संकल्पना 2. पर्यावरण व समाज परस्परसंबंध
03	05.08.2018	EVS-201	1. संरक्षण, संवर्धन, निसर्ग व पर्यावरण 2. नागरीकरण व औद्योगिकीकरण
04	11.08.2018	EVS-201	1. जल व्यवस्थापन
05	12.08.2018	EVS-201	1. जंगले व वने 2. शेती
06	18.08.2018	EVS-201	1. पर्यावरणविषयक चळवळी
07	19.08.2018	EVS-201	1. जागतिक पर्यावरण संरक्षण
08	01.09.2018	EVS-201	1. वातावरणातील फेरबदल 2. जैविक विविधता
09	02.09.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक : 20 गुण)

कृषिविज्ञान आणि उद्यानविद्या पदवी प्रकल्प संपर्कसत्र (ऑगस्ट 2018 ते ऑक्टोबर 2018)

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T: पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता
01	06.08.2018	AGR-301 AGR-302	पदवी प्रकल्प अहवालाची ओळख, प्रकल्प अहवाल विषयाची निवड, प्रकल्प अहवाल मार्गदर्शक तज्ञाची निवड
02	03.09.2018	AGR-301 AGR-302	प्रकल्प अहवाल अनुक्रमणिका तयार करून घेणे, संदर्भ ग्रंथ, पुस्तके, मासिकांचे संकलन करणे व प्रकल्प तयार करण्याबाबत मार्गदर्शन करणे.
03	01.10.2018	AGR-301 AGR-302	प्रकल्प अहवाल तयार करण्याचे नियोजन तपासून मान्यता देणे आणि प्रकल्प अहवालाचा कच्चा आराखडा मान्य करणे.

कृषि विज्ञान विद्याशाखा यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ

ज्ञानगंगोत्री, गंगापूर धरणाजवळ, नाशिक-422 222

कृषि शिक्षणक्रम प्रथम प्रवेश अर्ज : जून 2018: Pre-Admission Form: June 2018

प्रति
मा. प्रमुख,
मुक्त कृषि शिक्षण केंद्र

मा. महोदय,
मी यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या कृषि शिक्षणक्रमाची माहितीपुस्तिका पूर्णपणे वाचली असून पुढील कृषि शिक्षणक्रमासाठी प्रवेश अर्ज सादर करित आहे.

प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form) भरण्यापूर्वी खालील सूचना वाचा:

- सूचना :** 1. एका विद्यार्थ्यास एका कृषि शिक्षण केंद्रावर किमान एक आणि कमाल तीन कृषि शिक्षणक्रमांना प्रथम प्रवेश अर्ज करता येईल. (एकाच अर्जामध्ये सर्व पर्याय भरा)
2. अनुक्रमांक 5, 6, 7, 8 आणि 9 साठी पुरावा म्हणून जन्म दाखला, पात्रता परीक्षा गुणपत्रक, जात प्रमाणपत्र, समांतर आरक्षण प्रमाणपत्र, आर्थिक अउन्नत उत्पन्न गट प्रमाणपत्रांच्या साक्षात्कीत सत्यप्रती (Attested Copies) जोडणे बंधनकारक आहे.

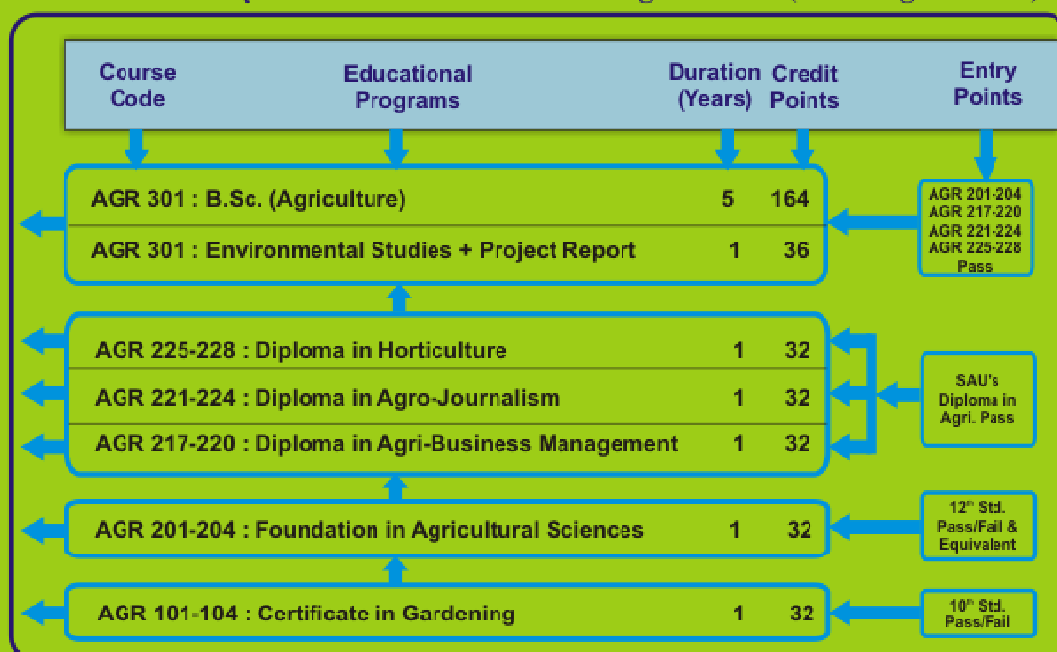
1. पूर्ण नांव : _____
2. पत्ता : _____
3. फोन/मोबाईल नंबर : _____
5. जन्म तारीख : _____
- लिंग: पुरुष ☐ स्त्री ☐ तृतीयपंथी ☐
4. निवडलेले अभ्यासकेंद्र व शिक्षणक्रम
1. अभ्यासकेंद्राचे नाव : _____	शिक्षणक्रम 1. _____	2. _____	3. _____
2. अभ्यासकेंद्राचे नाव : _____	शिक्षणक्रम 1. _____	2. _____	3. _____
3. अभ्यासकेंद्राचे नाव : _____	शिक्षणक्रम 1. _____	2. _____	3. _____
6. निवडलेल्या शिक्षणक्रमाच्या प्रवेशासाठी पात्रता परीक्षेतील प्राप्त शेकडा गुण : _____ %
7. आपला सामाजिक आरक्षण संवर्ग (जातीचा संवर्ग): लागू असलेल्या चौकोनात X खूण करा.
7.1 अनुसूचित जाती/नवबौद्ध (SC) ☐	7.2 अनुसूचित जमाती (ST) ☐	7.3 विमुक्त जाती (VJ-A) ☐
7.4 भटक्या जमाती (NT-B) ☐	7.5 भटक्या जमाती (NT-C) ☐	7.6 भटक्या जमाती (NT-D) ☐
7.7 विशेष मागास वर्गीय (SBC) ☐	7.8 इतर मागासवर्गीय (OBC) ☐	7.09 सर्वसाधारण (Gen/UR) ☐
8. आपण वरीलपैकी VJ-NT, OBC, SBC या आरक्षण वर्गांमध्ये व आर्थिक अउन्नत उत्पन्न गटात (Non Creamy Layer) येत
आहात काय? होय ☐ नाही ☐ : होय असल्यास प्रमाणपत्र जोडा.
9. आपला समांतर आरक्षण प्रवर्ग: लागू असलेल्या चौकोनात X खूण करा.
9.1 महिला (Women) ☐	9.2 प्रकल्प बाधित व्यक्ती (PAP) ☐	9.3 अपंग व्यक्ती (PH) ☐
9.4 स्वातंत्र्य सैनिकांची मुले (FF) ☐	9.5 आजी/माजी सैनिकांची मुले (DP) ☐	
10. शेर : _____
- ठिकाण : _____
- दिनांक : _____

येथे आपला पासपोर्ट
साईज इगोटो
चिटकवून त्याखालील
बॉक्समध्ये
आपली स्वाक्षरी
करावी

विद्यार्थ्याची स्वाक्षरी

कृषिविज्ञान आणि उद्यानविद्या पदवी संरचना

Vertical Mobility to Bachelor of Sciences in Agriculture (B. Sc. Agriculture)

Vertical Mobility to Bachelor of Sciences in Horticulture (B.Sc. Horticulture)

